

วารสารจีนวิทยา

Journal of Sinology

Vol. 8 August, 2014

ปีที่ 8 สิงหาคม 2557

ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

Sirindhorn Chinese Language and Culture Center

Mae Fah Luang University

วารสารจีนวิทยา จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่บทความทางวิชาการและบทความวิจัยทางจีนวิทยาของอาจารย์ นักศึกษา และนักวิชาการ เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนความรู้และการวิจัยในวงวิชาการจีนวิทยา บทความที่ได้รับการตีพิมพ์จะผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิทางจีนวิทยาเฉพาะทาง (Peer Review) และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ อย่างไรก็ตามความคิดเห็นและทัศนะในบทความนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละคน ไม่ถือเป็นของกองบรรณาธิการวารสารจีนวิทยาแต่อย่างใด

ผู้สนใจสั่งซื้อวารสารหรือส่งบทความ ติดต่อได้ที่

ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

333 หมู่ 1 ตำบลท่าสูด อำเภอเมือง

จังหวัดเชียงราย 57100

โทรศัพท์ 0-5391-7093

หรือ

หน่วยประสานงานมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

127 อาคารปัญญาภูมิ 2 ชั้น 7 ถนนสาทรใต้

เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120

โทรศัพท์ 02-679-0038 ต่อ 5105

ที่ปรึกษาของบรรณาธิการ

อธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ผู้อำนวยการศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร

บรรณาธิการประจำฉบับ

ดร.ประพิณ มโนมัยวิบูลย์

กองบรรณาธิการ

ดร.สุรางค์ศรี ตันเสียงสม

ดร.นิศย์ บุญรัตนเนตร

ดร.ปราณี โชคขจิตสัมพันธ์

ดร.อัยมา มหาพสุธานนท์

ดร.ศศิพร เพชรภริรักษ์

ดร.ชญญพร ปริญาวุฒิชัย

ดร.ธีรวัฒน์ ธีรพจน์

ดร.อภิสรာ พรรัตนานุกุล

ดร.กัลยา ขวบ้านแพ้ว

นางสาวคันสนีย์ เอกอัครริยา

นางสาวชญนัฐ ศรีจรูญเรือง

ศิลปกรรม

แผนกออกแบบ

โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โทร. 0-2218-3563

บทบรรณาธิการ

ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มีพันธกิจในพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน เสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือทางวิชาการและศิลปวัฒนธรรมระหว่าง ไทย-จีน ตลอดจนเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การจัดพิมพ์วารสารวิชาการเป็นวิธีการหนึ่งในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและงานวิจัย อีกทั้งจะได้เป็นศูนย์กลาง แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นสำหรับนักวิชาการ และเป็นแหล่งรวบรวมวิทยาการซึ่งทันต่อสมัย สามารถจุดประกายให้มีการศึกษาค้นคว้าและการตั้งโจทย์ใหม่หรือโจทย์ที่อยู่ในกระแสปัจจุบันในสาขาวิชานั้นๆ

วารสารจีนวิทยา ซึ่งศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร จัดพิมพ์ขึ้นนี้ เป็นความพยายามที่จะดำเนินการตามพันธกิจของศูนย์ คือ เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย และการศึกษาค้นคว้า ของอาจารย์ นักศึกษา และนักวิชาการทั่วไป เพื่อให้ผู้ที่สนใจ การศึกษาค้นคว้าด้านนี้สามารถติดตามความรู้ แนวทางการพัฒนา และงานค้นคว้าวิจัยในวงวิชาการจีนวิทยา

วารสารจีนวิทยา ฉบับปีที่ 8 ได้รับเกียรติตีพิมพ์บทความของ ศาสตราจารย์หม่า เจิน คณะวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน ที่ได้บรรยายในงานประชุมวิชาการ

นานาชาติเฉลิมฉลอง 40 ปี สาขาวิชาภาษาจีน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2556 ณ โรงแรม อิมพีเรียล ควีนส์ปาร์ค ในหัวข้อ “汉语教师要重视并善于运用比较的方法” ซึ่งกล่าวถึงแนวทางการสอนภาษาจีนว่าผู้สอนต้องให้ความสำคัญและมีความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์เปรียบเทียบ โดยได้ยกตัวอย่างการวิเคราะห์เปรียบเทียบคำกริยาพิเศษที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน เพื่อแสดงให้เห็นถึงวิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบอย่างเป็นรูปธรรม

บทความที่ 2 เป็นบทความของศาสตราจารย์หยาง เทียนเกอ คณะวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศปักกิ่ง ท่านได้กรุณามอบบทความที่บรรยายเนื่องในการเฉลิมฉลอง 40 ปี สาขาวิชาภาษาจีน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2556 ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในหัวข้อ “全球化背景——汉语国际教育的机遇与挑战” ให้แก่บรรณาธิการเพื่อนำมาตีพิมพ์ในวารสารจีนวิทยา ซึ่งบทความดังกล่าวได้กล่าวถึงภาษาจีนในบทบาทนานาชาติว่ามีข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบอย่างไร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์อยู่บนพื้นฐานของลักษณะเฉพาะของภาษาจีน

บทความที่ 3 เป็นบทความของศาสตราจารย์ซุน ยู่วิง คณะภาษาจีน มหาวิทยาลัยจีหนาน ซึ่งเขียนร่วมกับหลิว เยว่ นักศึกษา

ปริญาโท ในหัวข้อ “中、高级留学生同音字书写偏误研究” บทความนี้ได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อผิดพลาดด้านตัวอักษรจีนพ้องเสียงของผู้เรียนชาวต่างชาติในด้านต่างๆ อีกทั้งยังได้เสนอแนวทางในการเรียนการสอนตัวอักษรจีนพ้องเสียงสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติอีกด้วย

ในวารสารจีนวิทยาลับนี้ยังมีบทความที่ศึกษาวิจัยด้านภาษาจีนอีก 5 บทความ ดังนี้

บทความแรก คือ “泰国易三仓大学初级汉语学近义词学习研究” ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเรียนคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันในภาษาจีนของนักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญที่มีความรู้ภาษาจีนอยู่ในระดับต้น โดยคัดเลือกคำที่ใช้ในการวิจัยจากตำราเรียนระดับต้น เพื่อนำมาสรุปรูปแบบข้อผิดพลาดและวิเคราะห์หาสาเหตุของข้อผิดพลาดนั้นๆ

บทความถัดมา คือ “การเปลี่ยนแปลงทางเสียงและความหมายของคำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต่จิวกรุงเทพ” บทความนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลคำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต่จิวกรุงเทพจากผู้พูดทวิภาษาไทย-จีนในกรุงเทพมหานคร เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางเสียงและความหมายของคำเหล่านั้น

บทความถัดมา คือ “现代汉语单音节颜色类形容词的句法功能差别及其原因” บทความนี้เน้นศึกษาความแตกต่างของ

คำคุณศัพท์บอกสีพยางค์เดียวในระดับโครงสร้างประโยค จำนวน 12 คำ โดยอาศัยแนวคิดของทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริธานในการวิเคราะห์ความแตกต่างของความสามารถในการทำหน้าที่ต่างๆ ในประโยค

อีกบทความหนึ่ง คือ “การศึกษาการเลือกใช้คำภาษาไทยเพื่อเทียบเคียงความหมายกับส่วนเสริมกริยาบอกผลในภาษาจีนกลาง” ผู้วิจัยได้พบปัญหาการใช้ส่วนเสริมบอกผลในภาษาจีนกลางของผู้เรียนชาวไทย จึงมุ่งศึกษาและวิเคราะห์การเลือกใช้คำภาษาไทยเพื่อเทียบเคียงความหมายกับส่วนเสริมกริยาบอกผลในภาษาจีนกลางที่มีความถี่ในการใช้สูง เพื่อเสนอเป็นแนวทางอ้างอิงสำหรับการเรียนการสอน

บทความด้านภาษาจีนบทความสุดท้าย คือ “汉语 “一来……二来……” 与泰语的 “ประการแรก……ประการที่สอง……” 的对比” บทความนี้เน้นศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างทางด้านโครงสร้างและการใช้ “一来……二来……” ในภาษาจีนกับ “ประการแรก……ประการที่สอง……” ในภาษาไทย

นอกจากบทความด้านภาษาจีนแล้ว ในวารสารจีนวิทยาลับนี้ยังประกอบด้วยบทความด้านวัฒนธรรมจีนอีกหนึ่งบทความ คือ “中国文化体验基地设置的可行性分析——以武当山为例” บทความนี้กล่าวถึงการออกแบบการเรียนการสอนภาษาจีนสำหรับผู้เรียนต่างชาติอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ โดยการออก

สำรวจพื้นที่จริงเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมจีนในรูปแบบต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เขาอยู่ตั้งเป็นกรณีศึกษา

นอกจากบทความทั้ง 9 บทแล้ว ในวารสารจีนวิทยาลับนี้ยังมีบทวิจารณ์หนังสือเรื่องหลุนอี้ว : ขงจื๊อสนทนา ซึ่งแปลและเขียนบทนำโดยรองศาสตราจารย์ ดร. สุวรรณ สถาอานันท์ อาจารย์ประจำภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในส่วนของบทแปลนั้น เป็นการแปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษพร้อมทั้งตรวจสอบกับต้นฉบับภาษาจีนและผู้รู้ภาษาจีนด้วย ทั้งยังให้เหตุผลในการแปลคำหรือข้อความต่างๆ ประกอบไว้เพื่อความชัดเจน ในส่วนของบทนำก็ได้เรียบเรียงประเด็นเพื่อจัดระบบความคิดพื้นฐานของผู้อ่านก่อนที่จะเข้าสู่เนื้อหาหลักต่อไป นอกจากนี้ท้ายเล่มยังมีต้นฉบับหลุนอี้วภาษาจีนซึ่งพิมพ์ด้วยอักษรจีนตัวเต็มเพื่อให้ผู้อ่านที่รู้ภาษาจีนสามารถอ่านเทียบกันไปได้อีกด้วย

คณะบรรณาธิการ

๑ สิงหาคม ๒๕๕๖

สารบัญ

บทบรรณาธิการ

汉语教师要重视并善于运用比较的方法 马真	1
全球化背景——汉语国际教育的机遇与挑战 杨天戈	11
中、高级留学生同音字书写偏误研究 孙玉卿 刘岳	20
泰国易三仓大学初级汉语学近义词学习研究 Tawan Kangwansurakrai	44
การเปลี่ยนแปลงทางเสียงและความหมายของคำยืมภาษาไทย ในภาษาจีนแต่ใจกรุงเทพ ชญญพร ปริญญาวุฒิชัย	65
现代汉语单音节颜色类形容词的句法功能差别及其原因 Warisa Asavaratana	98
การศึกษาการเลือกใช้คำภาษาไทยเพื่อเทียบเคียงความหมายกับส่วนเสริม กริยาบอกลผลในภาษาจีนกลาง ธีรวัฒน์ ธีรพจน์	123
汉语“一来……二来……”与泰语的“ประการแรก…… ประการที่สอง……”的对比 Chatsaran Chatsanguthai	151

中国文化体验基地设置的可行性分析——以武当山为例 168
方琳

บทวิจารณ์หนังสือ 215
ปกรณ์ ศิวะพรประเสริฐ

汉语教师要重视并善于运用比较的方法¹

马真²

摘要

比较分析，是语言研究中最基本的分析手段之一，更是虚词研究最基本、最有效的一种分析手段。作为一名汉语教师要重视并善于运用比较的方法。

语言研究中所用的比较多种多样，其中用得最多的是同义或者说近义词语的比较。譬如说副词“净”，有人说“净”相当于范围副词“只”，如：净顾着说话，忘了时间了。≈只顾着说话，忘了时间了。有人说“净”相当于范围副词“都”，如：这一带净是稻田。≈这一带都是稻田。这些看法怎么样？“净”到底表示什么语法意义？这只有通过“净”与“只”、与“都”的具体深入的比较才能获得较为满意的答案。本文作了具体的比较分析，以此说明运用比较方法的必要性。

在运用比较分析法时，往往需要注意从多角度、多层面、多方位来考察分析比较，这样才能更确切地把握同义词语之间的异同。文章又以“曾经”和“已经”的比较分析为例来说明如何具体运用比较分析方法。

关键词：比较分析、净、只、都、曾经、已经

¹ 本文在“庆祝朱拉隆功大学文学院中文系成立 40 周年中国语言与文学新视野国际会议”（2013 年 7 月 25 日，帝国皇后公园饭店）上发表。

² 北京大学中文系教授。

大家知道，比较分析，是语言研究中最基本的一种分析手段，更是虚词研究最基本、最有效的一种分析手段。作为一名汉语教师要重视并善于运用比较的方法。下面我们将比较两组副词来加以说明。

[实例一]

关于副词“净”和“只”“都”

“只”是表示限制的范围副词，“都”是表示总括的范围副词。它们的意义、用法不同，这谁都知道。可另有个副词“净”，它是属于“只”类呢还是属于“都”类呢？有人认为，“净”有时相当于“只”，有时相当于“都”。举的例子是：

(1) 净顾着说话，忘了时间了。

(2) 书架上净是科技书刊。

这一带净是稻田。

例(1)将“净”更换为“只”，例(2)将“净”换为“都”，意思基本不变：

(1') 只顾着说话，忘了时间了。

(2') 书架上都是科技书刊。

这一带都是稻田。

“净”真的既相当于“只”，又相当于“都”吗？不妨将它们比较一下。

	只	净	都
(3) __学生就有一万人	+	—	—
(4) 我们__不进去	—	—	+
(5) 他们__吃馒头	+	+	+
(6) 他们__吃了一个馒头	+	—	+

为例(3)是要限制计算数量的范围,显然只能用“只”,不能用“都”,也不能用“净”。可见“净”不等于“只”。

例(4)是要表示总括义,只能用“都”,不能用“只”,也不能用“净”。可见“净”也不等于“都”。

例(5)“只”“都”“净”都能用,但是意思不同。用“只”表示限制,用“都”表示总括,用“净”则表示所吃的东西只属于馒头这一类,强调单一性。

“净”的这一意义在例(6)中表现得更清楚——例(6)“馒头”前有数量词,就不能表示事物的类别了。而“净”强调所指事物属于同一类,具有单一性,这就决定这里不能用“净”。

为了进一步说明三者的区别,请再对比下面的例句:

	只	净	都
(7) a 这个箱子里__是书。	+	+	+
b 这个箱子里__有书。	+	—	—
(8) a 这些箱子里__是书。	+	+	+
b 这些箱子里__有书。	+	—	+

例（7）、（8）都是存在句。例（7）的主语成分是单数，例（8）的主语成分是复数。需要注意的是，例（7）、（8）的 a 句都是“是”字句，b 句都是“有”字句。

“是”字句有排他性，表示除了书没有别的；“有”字句无排他性，表示除了书还可能有别的事物。“是”字句的排他性，跟“净”强调单一性相一致，所以“净”能用于“是”字句；“有”字句无排他性，跟“净”表示单一性不相一致，所以“净”不能用于“有”字句。

至于为什么“只”在四个句子里都能用，“都”则不能用于例（7）b 句，这大家都容易明白，不用解释。

从上面的比较分析中，我们可以清楚地了解，“净”既不同于“只”，也不同于“都”，它自身具有特殊的意义，那就是表示单纯而没有别的，强调单一性，即属于同一类。

通过上面的比较，可以将“净”“只”“都”分辨得清清楚楚。在运用比较分析法时，往往需要注意从多角度、多层面、多方位来考察分析比较，这样才能更确切地把握同义词语之间的异同。

下面我们就以“曾经”和“已经”的比较分析为例，来加以说明。

[实例二]

关于副词“曾经”和“已经”

首先必须了解，“曾经”是定时时间副词，它只能用来说过去的事；而“已经”属于不定时时间副词，它既能用来说过去的事，也能用来说现在、将来的事。通过下面实例的比较很容易认识这一点。请看：

- (1) 去年，我__看过这本书。 [已经 / 曾经]
 (2) 现在他__看到 120 页了。 [已经 / *曾经]
 (3) 明天这时候他大概__看完了。 [已经 / *曾经]

现在有个问题：当它们都用于说过去的事时，二者还有没有差别呢？差别在哪里？《现代汉语八百词》说了“曾经”和“已经”用于说过去的事情时的差异：

第一，“曾经”表示从前有过某种行为或情况，时间一般不是最近。“已经”表示事情完成，时间一般在不久以前。

第二，“曾经”所表示的动作或情况现在已结束；“已经”所表示的动作或情况可能还在继续。

第一点说法是不是可取，我们也只有通过语言事实的比较分析才能作出回答。请看：

- (4) a. 二十年前他曾经学过法语。 【从前】
 b. 二十年前他已经学过法语。 【从前】
 (5) a. 上个月我曾经去过一趟。 【过去】
 b. 上个月我已经去过一趟。 【过去】

(6) a. 这件事, 昨天我曾经问过他, 他说不知道。【最近】

b. 这件事, 昨天我已经问过他, 他说不知道。【最近】

语言事实表明, 说“曾经”所涉及的事情“时间一般不是最近”, “已经”所涉及的事情“时间一般在不久以前”, 这说法显然不符合事实。

再看第二点说法。前半句所说的“‘曾经’所表示的动作或情况现在已结束”, 这是符合实际的。后半句所说的“‘已经’所表示的动作或情况可能还在继续”, 这说法怎么样? 我们不妨来对比语言事实:

(7) 我已经等了您三个小时了。

“等”的行为动作是否继续, 这要看语境。请看:

(7') 我已经等您三个小时了, 您怎么还不来啊!

【打电话, 可说还在继续】

(7'') 我已经等您三个小时了, 您怎么现在才来啊!

【当面说, 显然不在继续】

再如:

(8) 那本书, 我上个月已经把它烧了。

例(8)就不好说“烧书”这一行为或情况还在继续。

可见, 说“‘已经’所表示的动作或情况可能还在继续”, 这不是很确切。

那么如何确切说明“曾经”和“已经”用于说过去事情时的区别呢? 我们不妨对比一些实例:

(9) a. 我曾经在这里住过三年。【现在不住这里了】

b. 我已经在这里住了三年。【现在还住在这里】

(10) a. 他的胃上个月曾经作过检查，说没问题。

【说话人认为，说他的胃没有问题，那是过去的事，检查的事已经过去，检查的结论今天不一定有效】

b. 他的胃上个月已经作过检查，说没问题。

【检查的事虽然已经过去，但说话人认为过去的检查结论至今有效，他的胃现在不会有问题】

(11) a. 大门口曾经种过两棵枣树。

【种树的事已成为过去，而且现在那枣树也没有了】

b. 大门口已经种了两棵枣树。

【种树的事虽然已经过去，但是枣树还在，而且现在也不必再种枣树】

通过对比可以看到：

用“曾经”，所说的事情或情况是以往的一种经历，意在强调“过去一度如此，现在不如此了”，或者说“那是以前的事了，现在又当别论”。

用“已经”则意在强调“所说的事情或情况虽在某个特定的时间之前就成为事实，而其效应与影响一直作用于那个特定时间之后”。

可见，“已经”含有延续性和有效性。而“曾经”含有非延续性和非有效性。不过，不要以为通过上面的比较“曾经”和

“已经”的异同就都说清楚了。语言事实表明，它们还有区别。

请看：

(12) 他已经牺牲了。

(13) 那一年，他已经出生了。

(14) 那块玻璃已经打碎了。

这里只能用“已经”，不能用“曾经”。前面说的两点无法解释这一现象，需要换一个角度来比较分析。限于时间，这里就不细说了。

参考文献：

吕叔湘. 1999. 《现代汉语八百词》. 北京：商务印书馆.

马真. 2004. 《现代汉语虚词研究方法论》. 北京：商务印书馆.

ABSTRACT

Teachers of Chinese Language Have to Pay Attention to and Become More Adept at Employing Comparative Method

Professor Ma Zhen

Comparative analysis is one of the most basic analytic tools in language studies. It is also the most fundamental and most effective means of analysis in the study of function words. As a Chinese language teacher, one has to pay attention to and be good at employing the comparative method.

There is a variety of comparison being used in the studies of language. The most predominant among which is the comparison of synonyms or near synonyms. For instance in the case of the adverb “净” some suggest that it is equivalent to the adverb of scope “只” (only), and the sentence 净顾着说话，忘了时间了 is more or less the same as 只顾着说话，忘了时间了， meaning “Only caring about talking, one forgot about the time.” Still others believe that “净” is equivalent to the adverb of scope “都” (all), and the sentence 这一带净是稻田 is more or less the same as 这一带都是稻田， which means “These areas are all paddy fields.”

So what about all these views? After all what really is the grammatical meaning of “净”? It is only through a specific in-depth comparison of “净” with “只” and “都” that one can obtain a satisfactory answer. And this article has given a concrete comparative analysis of the above three words in order to explain the necessity of the use of the comparative method.

When employing the comparative analysis method, one is often required to attentively examine, analyze the compare from multiple perspectives, multi-levels, and multi-facets. The article also provides another example of the comparative analysis between “曾经” and “已经” to illustrate how to employ concretely the method of comparative analysis.

Keywords: *Contrastive analysis, function word, jìng, zhǐ, dōu, céngjīng, yǐjīng*

全球化背景——汉语国际教育的机遇与挑战¹

杨天戈²

摘要

汉语国际教育的机遇与挑战，在国际上推广汉语，既有机遇，又有挑战。本文就汉语的几个特点提出汉语在国际上的优势和弱势。汉语的几个特点可分别为：第一、汉语是非形态语言，第二、汉语以表意文字为载体，第三、汉语是声调语言。各个特点都让汉语产生了优势或弱势。本文概括了以上的特点并加上分析。

关键词：汉语、汉字、非形态语、声调语言

最近见网上文章，称汉语有其他语言不具备的独特优势，是世界上最先进的语言，有可能取代英语成为世界语。读了这样的文章，深受启发，深受鼓舞。我不仅是一个中国人，而且是一个教书几十年的汉语老师。所以我不能不注意到、考虑到事情的两个方面：一方面，汉语、汉字具有其他语言不具备的巨大优势，另一方面，我们必须承认：汉语是比较难学的语言；汉字是世界上相当难学的文字。巴屏老师给我的题目就很科学：汉语既有优势，又存在难点；在国际上推广汉语，既有机遇，又有挑战。

英语成为今天的世界语，得力于英、美两国强大国力的推动。十九世纪英国成为“日不落帝国”，后来美国成为世界首富，已

¹ 本文在“庆祝朱拉隆功大学文学院中文系成立 40 周年”（2013 年 7 月 30 日，朱拉隆功大学文学院）上发表。

² 北京外国语大学中文系教授。

有约百年的历史。今年中国 GDP 已列世界第二。汉语应该成为仅次于英语的第二重要的国际语言，这是我们学汉语、教汉语的人的历史责任。在泰国，还有其他一些国家，汉语已经居亚军宝座了。但还有一些国家，过去是西班牙、法国、意大利的殖民地地域势力范围。在那里，汉语不如西、法等语重要。还有一些离中国很远的小国，还没有人去那里教汉语。但形势大好，如今孔子学院即将遍布全世界。十多年前我在土耳其，一位大商人到大学中文系讲话，他对学生们说：“我每到一个国家，那里的商人就对我说：你要做生意就应该去中国。所以你们学好汉语很重要、很有用。”这个商人的话，比我这个教授的话更有用。

下面先说说汉语（汉字）的优势。其实每种语言都不是只有优势没有缺点。汉语也一样，只不过我们过去说汉语的缺点太多了，几乎一无是处。今天我们应该清醒地评估一下汉语本身的优势。由于汉语的特点，产生了汉语的优势（或非优势/弱势）。

汉语的特点之一，是非形态语。形态，是指表示语法关系的词形变化。例如英语的时态（tense）变化。像英语、德语、俄语那样的形态变化，汉语是没有的。有人指出：语言的形态变化有从繁到简的变化趋向，并因此得出结论：汉语的形态变化最少，因此是最先进的语言。是否所有的语言都经历了这种变化？目前还不敢说。汉语是否也经历了这个变化？目前还没有证据。据我知道，古汉语也是非形态的。甚至有些类似形态成分，古汉语没有，到近代汉语才开始出现。如表示名词复数的“们”，古汉语

没有，是宋、元以后才形成的。如孔夫子说“二三子”，就是今天的“同学们”。孔子用数词来表示复数，而不用“们”。

有文章说：汉语没有形态变化，它比形态语言更先进，也比形态语言更简单、更容易掌握。这话说对了一半。

汉语没有形态变化，学汉语的人不用花很多时间去记忆复杂的性、数、格和时态的变化规律。在初、中级阶段，可以让学生掌握基本的汉字和词汇，学会汉语的基本句型，就可以展开交际和对话，这充分体现了汉语的优势。我学两年俄语，把很复杂的语法规则学了一遍，但不会说，今天连语法也忘了。我们教两年汉语，应该比教两年俄语成绩更大。我们应该利用汉语本身的优势，取得汉语教学的更好成绩。

但学汉语不能一直一帆风顺，我们也会遇到困难和挑战。有文章说，学汉语不用去记很复杂的时态变化，只要会用一个“了”字就可以了。殊不知要对要对外国人讲清“了”字的规则和用法，本身就是极困难、极麻烦的事。对习惯了形态语言的人，要改变习惯去熟悉汉语，困难是很多的。但初步掌握汉语和精通汉语是两回事，大多数人学汉语达到初步掌握就可以了。我们完全可以避繁就简，避难就易。例如“了”字，我们只告诉学生两条：一、“了”用在动词后表示动作的完成；二、用在句末表示发生了变化（“天亮了。”“下雨了。”“我学会了。”）。这种解释当然是不完备、不精密的。但它可以解释 70-80%的“了”字用例。在初、中级阶段，我们完全可以避开麻烦就可以达到教学效果，完成教学任务。这一点汉语具有明显的优势。

对于读硕士、博士，当汉语教师的人来说，就不可能躲开麻烦了。你们应该学会像中国人一样去看书看报、听广播看电视，像中国人一样说话，像中国人一样想问题，在大量的语言实践中，积累丰富的汉语语感（an instinctive feel for the language），学会接受并习惯于中国人的表达方式。

汉语的第二个特点是它以表意文字为载体。中国人用汉字来记录汉语。汉字的特点体现了，或帮助形成了汉语的某些特点。汉字在世界上是独一无二的，它甚至没有亲戚和朋友。（欧洲各种文字在世界上是一个大家族，其他一些不同国家的文字可以彼此借鉴和学习。汉字找不到任何与自己同类或互相影响、借鉴过的文字。）历史上，国内外，对汉字有人说好，有人说坏。

汉字是以象形为基本手段的表意文字（这个说法较旧，但我不放弃它）。它的最大特点是能够超越空间和时间的界限：不管去什么地方、说什么方言的中国人，都能看懂汉字；无论多么古老的文献都可以通过汉字这把钥匙，开启、解析其丰富的内涵。这种功能，是所有的表音文字所不具备的。

汉字的第二个特点，是可以用最节约的手段去包容、表达最丰富的内容。有人统计，莎士比亚全集包含 3 万个单词，随社会、科技的进步，今天英语的总词汇量远超过 100 万。大量是让外行莫名其妙的科技术语。但今天中国人读书看，虽然不一定懂专业内容，但文字并没有陌生的感觉。因为我们能用几千汉字组合成无数个科技新词：电脑、手机、上网、复印机……

汉语的另一特点是依据逻辑学的分类来造词。以一个大的种类名词为词根（树），然后用附加成分造出许多小种类的名词（松树、柏树、杨树、柳树……）。这种造词法的好处是可以加强记忆，同时表明万千事物的内在联系。日本是一个海产丰富的岛国。我在日本饭馆见一张纸。上写数百个鱼字偏旁的字，是日本人造的汉字，我一个也不认识。这些鱼的名字用日语说出来毫无共同点、毫无联系，不仅外国人难学难记（鲷、金枪鱼、章鱼）。连日本人也难学难记。我的朋友是冲绳人，她说她到东京很多年，才把东京地区的鱼名记住。

汉语的这种造字法看来也是历史上逐步形成的。汉代以前的古汉语还没有这种方法，也像日本人一样，给同种类的事物造出许多互不相关、难学难记的名称。下面引用汉代《说文解字》的例子³：

 (璫) 玉也，从王，寮声。liáo

 (璫) 玉也，从王，藿声。guàn

 (璫) 玉也，从王，敬声。jìng

 (璫) 玉也，从王，典声。tiǎn

 (璫) 玉也，从王，夔声，读若柔。náo

 (璫) 玉也，从王，𣪠声，读若鬲。lì

³ 本文中《说文解字》例子的图片引用于 www.shuowen.org。

 (珏) 玉也，从王，工声。hóng

 (珣) 玉也，从王，向声。xiàng

 (琇) 玉也，从王，刺声。lǎ

 (璐) 玉也，从王，路声。lù

.....

以上各种玉，各自有什么特点？彼此有什么区别？今天的人恐怕谁也说不清楚，今天只需确定一个大类，叫玉。下面再分，就有和田玉、岫岩玉、缅甸玉、翡翠等。上面一大堆古字今天已经没有用了。

汉语从什么时候起抛弃了老的笨办法，采取了逻辑分类的新方法来造词？什么原因促成了这种变化？是否构词法受了造字法的影响（造字法用同一偏旁来统率同类事物，已开逻辑分类法之先河）？这是汉语史上值得研究的课题。

汉字很了不起，也很难。中外学者在想办法，看怎么办汉字教学变得容易一点。

繁简字之争还没有结果。汉字的逐步简化（、雷、、穰、秋；、龠、和；、車、車；、采）。隶书是大简化：、彳；、辵；、扌；、手；、𠂇。简化字很多主意很好：气、；云、；采、；个、，等等。但也有做得不好的：厂（廠）。

本身有这个字，邓、汉、鸡（又：分别代表登、董、奚，任意而为）。怎么办？很难统一，只有海峡两岸统一了，两岸的人民、学者、政治家花大力气来讨论、研究。

汉语的第三个特点，是声调语言。汉藏语系都有声调，欧洲语言基本上没有声调，日语个别词有声调。泰国学生学汉语，困难少得多。

由声母和韵母组合而成的表义音节，加上四声，其总数可能比非声调语言多四倍。表义成分谁昂多，组成语汇的材料多，每个语汇组合简单，说起来快，思维也随之快捷。如表义语音成分少，用比较少的成分表达很复杂的内容，要进行多次反复。重迭的排列组合，其语汇构成可能长而复杂。说起来、用起来很麻烦。因此有文章认为，由于汉语的声调因素，使中国人表达及思考更快捷而有效率，因而也更聪明。

欧洲、印度，包括泰国，都产生过伟大的诗人。但中国的格律诗，是世界上独一无二的。它精美绝伦的形成美，建立在汉语语音结构的特点之上（写下来绝对整齐，像几何图形一样，听起来也是整齐的），以及声调的变化运用上。

今天会写格律诗词的人越来越少了。但今天还有一种拥有广泛群众基础的艺术形成，参与创作和欣赏着，海内外人数众多，这就是对联。它要求上下句字数相等，位置相同的字词性相同（名对名、动对动、虚对虚）。一句内两字一换平仄，上下句平仄相反。

声调有很多优点（如上所述），同时声调也是很大的难点。尤其是非声调母语的人学汉语，对汉语的声调难以理解、难以区别、难以掌握、难以学会（如中国人分不清长短音一样：大山、小山；老人、鲁迅——日语）。这一点，要向美国、欧洲的汉语老师学。他们体会最深，办法也较多。

参考文献：

许慎《说文解字》[2013-11-29]. <http://www.shuowen.org>

ABSTRACT

Background of the Globalization: Opportunity and Challenge in Chinese Language International Education

Professor Yang Tiange

The opportunity and challenge in Chinese Language International Education: to popularize Chinese language around the world also exist the opportunity and challenge. This article proposes the advantage and disadvantage for Chinese Language International Education in major characteristics of Chinese language, which are: 1) Chinese language is a non-inflectional language; 2) Chinese characters are ideograms; 3) Chinese language is tonal language. Each characteristic becomes the advantage and disadvantage of Chinese language. This article sums up the above characteristics and also has the analysis in addition.

Keywords: *Chinese Language, Chinese Character, Non-Inflectional Language, Tonal Language*

中、高级留学生同音字书写偏误研究

孙玉卿¹

刘岳²

摘要

文章主要从留学生同音字书写偏误中的字频效应及笔画数效应验证,留学生同音字书写偏误中的声旁一致性效应和留学生同音字书写偏误中的形旁意识等三个方面。分析了留学生的同音字书写偏误情况,并提出了相关的教学策略,以期对留学生的同音字教学有所借鉴。

关键词: 留学生、同音字、书写偏误

近年来,来华学习的留学生呈逐年上升的趋势。据统计,在来华留学生的生源构成中,有70%多来自中国周边国家及地区,主要是汉字文化圈的韩国、日本、泰国以及东南亚华人聚居区。(王汉卫,2007)对于这部分留学生,表面上看汉字对于他们来说并不是太难,但实际上我们发现,汉字中普遍存在的同音字现象成为汉字文化圈留学生学习的难点,在书写中存在着大量的误用,并且汉语水平越高,其误用现象越多样化。我们有必要对这一现象进行较全面的分析探讨。

¹ 暨南大学华文学院教授。

² 暨南大学华文学院语言学及应用语言学专业研究生,现就职于广东农工商职业技术学院。

1. 研究对象及相关内容

1.1 研究对象

我们先收集了一部分初、中、高三个不同水平留学生的作业材料，分析发现初级水平留学生同音字偏误较少，所以，我们把研究对象确定在了中、高级这两个水平的留学生。

1.2 研究范围

我们的同音字概念主要采用苏培成的从字音角度划分出的广义上的异形同音字，即声母与韵母相同的异形汉字，不考虑声调。我们选取的范围确定在《汉语水平词汇与汉字等级大纲》所收录的 2905 个汉字之中。同音字书写偏误则是同音字之间的误写、误用，如：反（反 fǎn 常）— 犯（犯 fàn 罪），轨（正轨guǐ）— 规（正规guī），机（农机 jī）— 技（农技 jì）等。

1.3 研究语料

研究语料主要来自于两个方面：

一是书面语资料。主要来源于暨南大学华文学院 50 名中、高级水平留学生一个学期的作文材料。二是语料库资源。主要来自北京语言大学 HSK 动态作文语料库和暨南大学华文学院的东南亚华裔留学生书面语语料库。其中，北语 HSK 动态作文语料库收集了 1992-2005 年部分外国留学生高等汉语水平考试的作文试卷，

共收入语料 11569 篇, 400 多万字。语料库包括两个部分: 一部分是人工录入的考生答卷并经过人工标注出各种中介语偏误的语料; 一部分是考生原始答卷的扫描件。华文学院东南亚华裔留学生书面语语料库收集了 2001-2010 年的华裔留学生作文材料, 共计 400 多万字, 主要包括考试作文和课堂作业中的作文。语料库人工录入留学生的作文原件内容, 并详细记录了作者的姓名、汉语等级水平、年龄、国别等信息, 但并未对偏误进行标注。

1.4 研究方法

1.4.1 统计分析法

首先, 逐个找出书面材料中的同音字书写偏误, 录入 EXCEL 表。依据本文将要验证的理论, 对偏误进行相应的分类统计。

其次, 根据分类统计后得出的数据, 使用 EXCEL 表将数据转化成柱状图和图表形式, 更加直观地展示不同水平留学生不同类别偏误间存在的差距, 以便更好地进行分析。

1.4.2 问卷调查法

依据原始材料的分类统计结果, 我们选取《汉语水平词汇与汉字等级大纲》中的汉字作为考查对象设计出调查问卷, 问卷调查旨在对原始材料中得出的同音字书写偏误规律做进一步的数据支撑, 增强说服力。

1.4.3 访谈法

我们访谈了一部分华文学院的留学生，了解其汉字学习的态度和习惯；考察其对同音字学习的认识。

2. 同音字书写偏误分析

2.1 字频效应及笔画数效应的验证

留学生在汉字识别过程中，存在着字频效应。即出现频率高的字比出现频率低的更容易被识记和书写。另外，研究认为字频与笔画数之间也存在着交互关系。

根据此研究成果，我们对留学生语料进行了统计分析，以便更加系统地考察字频效应以及笔画数效应在同音字书写过程中的具体表现。

我们依据《现代汉语频率词典》中的《汉字频率表》，对留学生原始语料中的同音字书写偏误进行了详尽的统计分析，具体操作如下：找出每个偏误汉字的具体字频，将统计结果分为两类：

低频-高频（低频字误用为高频同音字）：厂-场、相-想、做-作、各-个。

高频-低频（高频误用为低频）：每-没、而-儿、情-清、建-健。

根据统计数据，得出图 1：

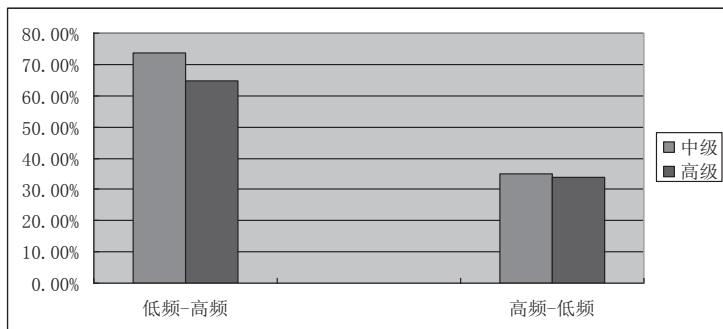

图 1：中、高级水平留学生同音字书写偏误字频效应图

由图 1 可见：中、高级留学生的同音字书写偏误中低频-高频类的偏误比重都高于高频-低频类。也就是说，在整个同音字书写过程中，字频效应起着显著的影响作用，留学生容易误写为使用频率高的同音汉字。

另外，以往研究证明：汉字使用频率高，相应的笔画数也少。由此，我们认为在同音字书写过程中，字频效应的存在，一定程度上体现了笔画数对同音字书写偏误的影响，即在汉字书写过程中，留学生容易误用为笔画较少的同音字。为此，我们根据偏误样本统计了中、高级留学生多笔画字误用为少笔画字的偏误情况，得出图 2：

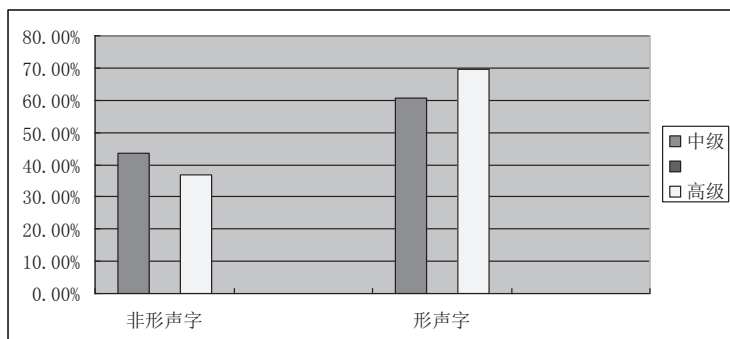

图 2: 中、高级留学生同音字书写偏误中多笔画字误用为少笔画字的情况

从上图可明显看出: 笔画数效应在形声字中的作用明显, 在中、高级留学生同音形声字书写偏误中所占比例分别为 60.6% 和 69.5%。此外, 从样本来看, 在中、高级留学生同音形声字中的多笔画字误用为少笔画字的偏误中, 不受字频影响的偏误类型 (高频多笔画字误用为低频少笔画同音字) 比例分别为 35% 和 24.6%, 如: “想—相”、“薯—署”、“管—官”、“情—清”等。因此, 可以说, 在同音字书写偏误中, 笔画数效应贯穿于中、高级留学生的同音字书写过程中, 尤其在同音形声字书写偏误中, 起着显著的影响作用, 并在一定程度上脱离了字频效应的制约。

2.2 形声字声旁一致性效应验证

在汉字系统中, 形声字占有较大的比例, 利用形声字的特点有针对性地进行汉字教学将起到很好的促进作用。此外, 研究表

明：在留学生的识字过程中存在着形声字声旁一致性效应，即读音与声旁一致的形声字对留学生来说更容易识别。我们在此成果的基础上，对留学生同音字书写偏误中同音的形声字书写偏误重点分析，用以探究声旁一致性效应在同音字书写过程中的具体表现。

我们将同音形声字书写偏误分为声旁一致性偏误(如：“担”误用为“但”、“柱”误用为“株”等)与声旁不一致性偏误(如：“围”误用为“维”、“赶”误用为“感”等)两种，经过统计分别计算出两类偏误在同音形声字书写偏误中所占的比例，得出图 3：

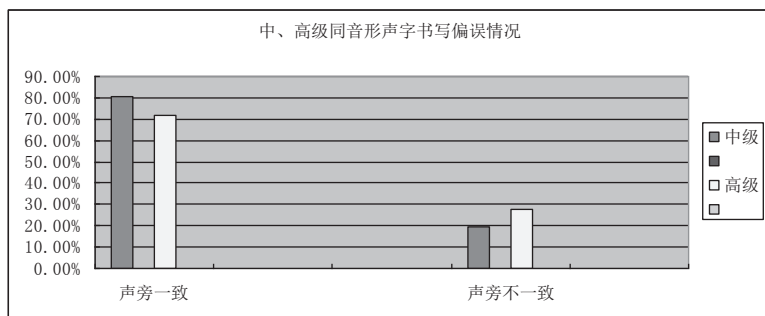

图 3：中、高级水平留学生同音形声字书写偏误情况

在中、高级同音形声字书写偏误情况中，中级水平留学生的声旁一致性偏误所占比例为 80.5%，不一致性偏误占 19.5%；高级

水平留学生声旁一致性偏误比例为 72%，不一致性偏误为 28%。

为进一步验证我们的统计数据，我们还在中、高级水平留学生中发放了 80 份问卷（见附录 1）。统计显示：中、高级留学生的声旁一致性同音字书写偏误占 62.5%，其中，出现最多的误用有：“馆”误写为“官”、“管”以及“倌”，“莱”误写作“采”，“俑”误写为“佣”或“甬”，“平”误写作“评”，“账”误写为“胀”或“张”等。

总之，中、高级水平留学生声旁一致的同音字书写偏误所占比例都明显高于声旁不一致性偏误的比例。这也就说明：对留学生来说，在同音形声字书写过程中，声旁一致的同音形声字对学习者的书写干扰相对较大，更容易产生误用；声旁不一致的在书写过程中干扰较小，误用也相对较少。因此，我们认为在同音字书写过程中，存在着声旁一致性效应。它与识字过程中的这一效应恰好相反：在同音字书写时，读音与声旁一致的形声字更容易出现偏误。

2.3 同音字书写偏误中形旁意识的验证

从形声字的构形来看，除声旁（音符）之外，还需要我们关注的是形旁（意符），其平均表义度在 40-50%。另外，在留学生的汉字学习中，普遍认同的观点是，随着留学生汉语水平的不断提

升，他们的汉字形旁表意意识在逐步地达到自动化程度。

我们从形旁入手，统计了声旁字误用为同音形声字的样本。

统计结果如下：

表 1：中、高级水平留学生声旁字误用为同音形声字偏误情况

留学生水平 \ 偏误	声旁字-同音形声字 偏误量（个）	比例（%）
中级	19	10.9%
高级	18	15%

注：表 1 中“声旁字-同音形声字”是指可做声旁的汉字误用为同音形声字的偏误，如：里-理、米-迷、主-住、比-毕等。“比例”是指这种偏误在非形声字偏误样本量中所占百分比。

从表 1，可以看出：整体来说，虽然中、高级留学生中声旁字-同音形声字偏误所占比例都相对较少，但仍然在一定程度上反映出留学生在汉字学习过程中存在着形旁意识；也可发现：高级水平留学生由于形旁干扰多，误用较多。

为进一步检验“高级阶段由于形旁干扰多，导致误用多”这一结论，我们在北京语言大学的 HSK 动态作文语料库中选取了 10 个形旁汉字进行考查。这一语料库中作文资料都来源于高级水平留学生。因此为了能与中级留学生的声旁字同音书写偏误进行对比，我们以这 10 个形旁汉字做为考察对象，在暨南大学华文学院

留学生书面语语料库中统计出中级水平留学生的相关误用情况。

首先,在《汉语水平词汇与汉字等级大纲》中选取 10 个具有代表性的声旁字,要求这 10 个字构字能力要强并且是留学生常见、常用的汉字(均来自《大纲》中的甲级和乙级字)。据此,在北京语言大学 HSK 作文语料库中依次输入所选的声旁字。以“按字查询”和“别字错误”为搜索条件进行检索,考察高级水平留学生的偏误情况。检索结果统计如下:

成:检索结果中出现同音书写偏误的有 19 个,其中声旁一致书写偏误为 13 个,误用字为:“诚”、“城”、“盛”。

官:同音字书写偏误共检索出 8 个,其中声旁一致为 6 个,误用为:“管”、“馆”,以及生造字“𠂔管”。

方:检索出同音字书写偏误 30 个,其中声旁一致偏误为 30 个,误用字有:“芳”、“访”、“放”、“仿”、“坊”、“房”、“防”。

共:同音字偏误检索结果为 36 个,一般误用为:“工”、“公”和“供”;声旁一致误用为 13 个,都误用为:“供”。

尤:检索出同音字书写偏误 83 个,一般误用为:“由”、“优”、“有”、“犹”、“又”;声旁一致性偏误有 40 个。

青:同音别字检索结果有 41 条记录,声旁一致的误用有 31

条，一般误用为：“请”、“情”、“清”、“晴”。

采：检索后，同音字书写偏误共 16 条记录，声旁一致性偏误有 13 条，误用字有：“彩”、“採”、“踩”、“菜”。

子：同音别字检索结果有 12 条，一般误用为：“之”、“字”、“孜”；其中，声旁一致性误用有 10 条。

气：检索出同音别字 15 条，一般误用为：“汽”、“起”、“器”、“乞”、“气（此字在大纲之外）”，其中，声旁一致性偏误有 12 条记录。

正：同音别字检索结果为 5 条，其中声旁一致性误用有 5 条记录，误用字有：“证”、“整”、“政”。

其次，对中级水平留学生的声旁字同音书写情况进行考察与统计。在暨南大学华文学院的留学生书面语语料库中选取中级水平留学生的材料进行考察，分别选取 1000 条检索结果进行筛选，很明显地发现，这 10 个声旁字的同音书写偏误少之又少。统计结果如下：

成：未找到中级留学生有关“成”字同音书写偏误。

官：仅找出两处误用，都误用为“管”。

方：找出四处误用，误用为“放”、“房”和“防”。

共：有三处误用，误用为“工”、“公”。

尤：有两处误用，误用为“有”、“优”。

青：一处误用，用为“轻”

采：十多处误用，都用为“菜”。

子：未找到。

气：2处误用，误用为“汽”。

正：没有错误。

最后，我们将统计中、高级水平留学生形声字偏误中拥有同声旁字的误用情况，以此来进一步验证留学生汉字学习中的形旁意识，并从中找出这一意识在同音字书写偏误中的具体表现。统计结果如下：

表 2：中、高级水平留学生声旁一致偏误情况

留学生水平 \ 偏误	声旁一致偏误量 (个)	占同音形声字偏误 的比例 (%)
中级	62	80.5%
高级	67	72%

注：可以看出，表 2 是图 3 的声旁一致部分，但在此处是为了验证同音字书写中的形旁意识。

从表中数据可以看出此种偏误所占的比例具有绝对优势。从具体的偏误样本来分析，其中所有的偏误都是形近音同字间的误

用，如：“把-吧”、“佣-拥”、“但-担”、“漫-慢”等。另一方面，由于这些形声字也是同音字，相同的声旁对形旁的提取也起到抑制作用，又因留学生对复杂的形旁表义不能很好的掌握，便造成了形近音同形声字间形旁的错用，甚至是省略形旁，如：“份-分”、“薯-署”、“菜-采”、“试-式”等。

综上所述，中、高级水平留学生在同音字书写中都已具备了形旁意识。其中在高级水平留学生中，形旁意识更复杂，形旁的误用也更加多样化。

3. 偏误原因分析

3.1 汉语中同音字的复杂性

(1) 汉字中同音字数量多。在汉语普通话中音节数量大约有 400 多个，带调音节有 1200 多个，在 7000 个通用汉字中，每个音节平均有 5.8 个通用汉字。

(2) 每组同音字族中的汉字，它们的使用频率不尽相同。我们可选取《大纲》中的同音字来说明字频差异的存在，按字频由高到低排列如下：

Ke	课（甲）	颧（乙）	壳（丙）	磕（丁）
Dao	倒	岛	蹈	捣

Xian 现 线 陷 弦

Teng 疼 腾 藤

(3) 每组同音字族中的汉字构词能力不同, 有的构词能力强, 如: “方”、“坊”、“妨”中的“方”。有的构词能力弱, 如: “记”、“即”、“机”中的“即”。对留学生来说, 构词能力强的同音字会更容易识别, 也更容易引发书写偏误。

(4) 同音字来源的复杂性。苏培成的《现代汉字学纲要》在“现代汉字的字音”一章中的“同音字”一节中提到了同音字的来源问题, 将同音字的来源分为三类:

第一类: 偶合。在原有字的基础上改换形旁而得来或者只是新造字与原有字读音相同。前者如: 原来有“朵、蹉、躲”后造“噪”; 后者如: 原有“该、改、盖”后造“钙”。

第二类: 音系简化带来的同音字。

第三类: 同源字。由同一个字(一般是声符字)分化、孳生出来的一组字, 称为同源字, 这组字语义相通, 读音相近。如: “交”指“连接、交叉”, “绞”指“把两股以上的条状物扭在一起”。

同音字的复杂性在留学生的同音字学习中有着复杂的作用, 不能一概而论。就同音形声字的辨识来说, 学生借助声旁可以更

快速准确地认读同音字。就同音汉字的书写而言，同音的干扰导致了大量的同音字书写偏误。

3.2 教学中存在的问题

(1) 教的问题

长期以来，对外汉语教学坚持以培养交际能力为宗旨，多关注口语及语法的教学。这种偏重一定程度上阻碍了与书面语有关的汉字教学，导致学生汉字认读水平与书写水平的不平衡发展，在书写汉字时产生大量偏误，影响自身汉语水平的提高。其中同音字做为汉字的一种特殊现象，它在汉字体系中分布的不均匀性，以及很大一部分在字义和用法上缺乏联系，因此，很难对其进行系统地教学。

另外，各高校的汉语教学多采取班级授课制。此种教学方式一般按照留学生的汉语水平进行分班授课，它有自身的优势，却无法顾及其他影响因素。如，有汉字文化背景与无汉字文化背景汉语学习者间存在的差异，这在一定程度上阻碍了对外汉语教学。

(2) 学的问题

在对华文学院 72 名汉语留学生进行访谈过程中，我们发现 58% 的学生认为汉字难学，但只有 5% 的学生能做到每天练习汉字书写。就同音字来说，多数学生表示，如果只是辨认，基本没有问

题，但是要写出来就很难，不知道要选择哪一个。这就说明学生没有养成良好的汉字学习习惯，对汉字学习缺乏应有的重视。

在与对外汉语教师的交流中，我们了解到，随着多媒体技术在语言教学中的广泛应用，拼音输入成为受学生欢迎的汉语写作工具，虽然它能帮助学生提高汉语拼音水平；但也带来了更多的同音字偏误。这在本文所搜集的原始语料（有些学生的作文是 Word 版的）中可以看出，在高级水平留学生的一篇小说创作中把本应该是“你现在就走”的“现”写成了“首先”的“先”。因此，在汉语写作中应合理使用拼音输入法。

3.3 教材中存在的问题

对外汉语做为 一门年轻的学科，教材的编排水平在短短 60 多年的时间里已经取得了相当大的进步，但对快速发展的对外汉语教学来说，仍存在着多方面的不足。

我们选取华文学院留学生汉语教材——北京语言文化大学出版社的对外汉语系列教材《汉语阅读教程》作为具体分析对象。

首先，我们发现在《教程》中出现了同音字的选词练习，如下图所示的第（1）题。

③ 选词填空

- (1) 这些都是近几年的新_____筑。 (建 / 健)
- (2) 这是一首著名的中国_____。 (唱歌 / 歌)
- (3) 啊, 这里的_____真大。 (变化 / 变)
- (4) 这家四星级_____附近还有几家小_____。 (旅馆 / 饭店)

就该系列教材中的同音字习题设计来看, 只有一年级一、二册中出现了上述所说的考察同音字辨识能力的习题, 在二、三年级的阅读教材中, 这种题型不再出现, 取而代之的是“选词填空”、“同义字词选择”以及“选择划线词语的正确解释”。也就是说, 在留学生汉语水平从中级到高级过渡阶段, 已把重点放在了汉语字词的意义理解与掌握上。这一安排显然不符合第二章中所得出的同音字书写偏误规律, 即初级水平留学生中很少出现同音字书写偏误, 他们多是字形上的错误, 而在中、高级水平留学生中大量出现同音字书写偏误。

其次, 《教程》中汉字教学文化因素的渗透。一年级的课文中借助甲骨文对汉字进行文化释义。如, “人字, 像侧着身子的人; 木字, 像树木的形状; 休字, 人靠着树, 表示休息”等等。从二年级上册开始, 系统地渗透了汉语文化的教学, 有饮食文化、节日文化、消费习惯、旅游资源、民风习俗等。《教程》中的文化因素的渗透, 很大程度上是在文化中进行汉语的教学, 这种方式对

对外汉字教学来说，有颠倒主次之嫌，文化教学掩盖了相关的汉字教学，使汉字教学变得支离破碎。

4. 对外汉字中的同音字教学策略及其他

4.1 留学生同音字教学策略

从同音字的来源出发，对于偶合产生的同音字，出现误用时，要及时讲解两者的意义和用法。如：“朵”与“多”，让学生明确“朵”是“花朵”的朵，“多”是“很多”的多。

对同源同音字可以采取相对系统的教学方法，也就是从字源出发，来教授同声旁的一类字，如：与汉字“交”有关的同音字有“绞”、“胶”、“郊”。对于这组字依本文观点可做如下讲解：

“交”是指连接、交叉：“交接，相交于一点”。

“绞”是指把两个以上的绳子交叉，或扭在一起：“一根粗的绳子是由很多细的绳子绞在一起做成的”。

“胶”是指有黏性的东西，可以看成因为太黏，自己的拇指和食指连接在一起，分不开了：“胶把我的手指黏起来了”！

“郊”一般我们说，“郊外”或者“郊区”，是指市区与乡村交叉、交界的地方。

其中应该注意的是：

- (1) 同源同音字的教学方法，也必须遵循合理原则，不能想当然地归为一类。
- (2) 同源同音字的系统教学法适用于水平较高留学生的同音字教学；水平低的留学生由于识字较少，此方法较难实施。

从留学生同音字的书写偏误特点看，在同音形声字间以及形声字与声旁字间的误用中，学生书写时，声旁可以起到提示作用，但是却对形旁的提取产生抑制，因此，便产生了大量的同音形声字书写偏误，如：份-分、把-吧、房-方、情-清等。对于这类偏误，应有针对性地讲解其形旁意义，让学生准确区分正字与误用字两者形旁的不同。另外，也可以将这些字放在具有相同形旁的字中进行教学，进一步巩固学生对某一形旁内涵的认识。

此外，字频效应启发我们，对易误用同音字进行反复练习，也是减少偏误的有效途径。

4.2 教材中有关同音字内容编排的改善

在同音字习题设计上，应遵循留学生同音字书写偏误规律，在初级到高级的教材中，逐步增加考察同音字的题型。

在汉字文化因素的渗透方面，应依据汉字中蕴含的文化因素

来开展汉字教学。如,我们选取可以做形旁的“口”字来做阐释。与“口”有关的文化,首先想到饮食文化。由此,可以引出带“口”的一系列汉字,如“喝”、“喂”、“吞”、“嚼”、“咽”等,这些字都可以总结为“吃的方式”。进一步讲,与“口”有关的“味”可以引申出与“味”有关的“酸”、“甜”、“苦”、“辣”、“咸”等。这样可联系到中国八大菜系的口味特色。

本文从字频效应、笔画数效应、声旁一致性效应以及形旁意识等方面分析了留学生同音字书写偏误的内部规律,找出引起偏误的原因,并有针对性地提出了留学生同音字教学策略,期望能促进对外汉字教学的发展。

参考文献:

- 陈宝国,宁爱华. 2005. 汉字识别中的同音字效应:语音影响字形加工的证据.《心理学探析》,第4期.
- 高定国,钟毅平. 1995. 字频影响常用汉字认知速度的实验研究.《心理科学》,第4期.
- 高立群,孟凌. 2000. 外国留学生汉语阅读中音、形信息对汉字辨认的影响.《世界汉语教学》,第4期.
- 郭丽. 2011. 留学生同音字习得情况简析.《文史》,中旬刊.
- 国家对外汉语教学领导小组办公室汉语水平考试部. 1992. 汉语水平词汇与汉字等级大纲. 北京:北京语言文化大学出版社.

- 郝美玲, 舒华. 2005. 声旁语音信息在留学生汉字学习中的作用. *《语言教学与研究》*, 第 4 期.
- 姜敏敏. 2011. 声旁家族大小和高频同声旁字对汉字命名的影响. *《心理学探析》*, 第 5 期.
- 李蕊. 2005. 留学生形声字形旁意识发展的实验研究. *《语言教学与研究》*, 第 4 期.
- 刘丽娟. 2005. 现代汉语同音误用现象研究. 黑龙江: 黑龙江大学硕士学位论文.
- 潘先军. 2002. 形旁表意功能在留学生汉字学习中的负迁移及对策. *《汉字文化》*, 第 3 期.
- 邵敬敏. 2007. 现代汉语通论 (第二版). 上海: 上海教育出版社.
- 苏培成. 2001. 现代汉字学纲要 (修订本). 北京: 北京大学出版社.
- 万业馨. 2000. 略论形声字声旁与对外汉字教学. *《世界汉语教学》*, 第 1 期.
- 王汉卫. 2007. 对外汉语教材中的媒介语问题试说. *《世界汉语教学》*, 第 2 期.
- 王还等. 1986. 现代汉语频率词典. 北京: 北京语言学院出版社, 1299-1388.
- 张亚旭, 周晓林, 舒华, 邢红兵. 2003. 汉字识别中声旁与整字语音激活的相对优势. *《北京大学学报 (自然科学版)》*, 第 1 期.

附录:

调查问卷

你好! 欢迎参加此次问卷调查活动, 我们了解一下你学习汉字的情况, 谢谢你的配合。

姓名(中文)_____ 性别____ 班级_____ 国家_____

华裔: 是□ 否□

请填写下列空格

1. 你来华文学院多久了? 你知道华文学院附近的_____ (fàn guǎn) 在哪吗? 你喜欢那里的_____ (cài) 吗?
2. 学生: 老师您好, 上课的时候, 这个地方我没听清楚, 您能_____ (zài) 说一遍吗?
老师: 好的。
3. 力波在回宿舍的路上遇见了语言学院的张老师, 张老师给了他一张_____ (míng piàn), 上面有地址和电话_____ (hào mǎ)。
4. A: 这是你们一家四口的照片吗?
B: 是的。
A: 这是你的爸爸? 他是_____ (zuò) 什么_____ (gōng zuò) 的?
B: 是的, 他是医生。
5. 马老师每天早上六点半在_____ (cāo chǎng) 教我们打太极拳。学习太极拳的人很多, 有老师, 也有学生。
6. 山田和玛丽喜欢旅行, 暑假的时候, 他们参观了很多名胜古迹, 有北京的故宫、长城, 杭州的西湖, 西安的_____ (bīng má yǒng)。
7. 夏天, _____ (gōng yuán) 里有很多人, 有的下棋, 有的打太极拳, 有的聊天、乘凉。
8. 华文学院这儿的交通条件不错, _____ (fù jìn) 有地铁站、

巴士站还有火车站，出租汽车也不少。

9. 张华今天坐_____ (gōng gòng qì chē) 去正佳广场买东西，从他那儿到正佳广场要坐 805 路车。
10. 大学生足球队的教练是从国家队来的，这位教练来了以后，大学生队的_____ (shuǐ píng) 提高的很快。
11. 上周，和同学出去玩的时候，我的_____ (zhào xiàng jī) 弄坏了。周末，我要拿去修理一下。
12. 在中国，我们觉得送什么礼物不重要。人们常说：“礼轻情意重”，重要的是_____ (yǒu yì)。
13. “弟子不必不如师，师不必贤于弟子。”这句话的意思是，学生不一定不如老师，老师也不一定比学生高明。老师和学生应该_____ (hù xiāng) 学习。
14. “秧歌”是中国北方的一种_____ (mín jiān) 舞蹈。“秧歌”的动作又_____ (jiǎn dān) 又好看，小孩儿、大姑娘、小伙子、老人都可以跳。
15. 昨天，我收到了妈妈的信。信写得很长，一共三_____ (zhāng) 纸。我也要给妈妈回一封长信，我有很多话对她说。
16. 吃完饭后，服务员把_____ (zhàng dān) 拿了上来，这个时候，大家都抢着埋单。这种现象在中国很常见。
17. 大学四年的生活很快要结束了，_____ (bì yè shēng) 们都在忙着去公司实习。
18. 如果你想知道中国的一些大事，就应该多看一看中国的_____ (bào zhǐ)。
19. 张三有很多爱好，特别喜欢表演，他很想试试_____ (zì jǐ) 在这方面的_____ (néng lì)，于是，他去参加了演员招聘考试。
20. 在中国有很多贫困生，他们上大学交不起_____ (xué fèi)，需要国家的帮助。

ABSTRACT

The Research on Overseas Students' Errors of Homophone Writing

Professor Sun Yuqing
Liu Yue

The paper mainly studies overseas students' errors of homophone writing from three aspects. First, it verifies three disciplines about overseas students' errors of homophone writing. Second, it analyzes the reasons of leading to homophone writing errors. Third, it puts forward related strategies to decrease overseas students' errors of homophone writing. This study is aiming at improving homophone teaching of overseas students.

Keywords: *overseas students, homophone, writing errors*

泰国易三仓大学初级汉语学近义词学习研究

江振茂¹

摘要

本文以泰国曼谷易三仓大学初级汉语学习者的近义词学习为研究对象。该校的汉语课程都必须以英语教授。本文从该校初级汉语教材中选取要测验的近义词。结果发现泰国学生对汉语近义词的偏误类型有以下几种：学生忽略了近义词的使用范围、忽略了近义词的侧重点、忽略了近义词的搭配和近义词的句法功能。其原因主要为：英语媒介语的影响、泰语母语的影响和学生对汉语近义词学习的方法而造成的偏误。

关键词：初级、汉语近义词、泰国学生、偏误

0. 选题起源

词汇是语言的建筑材料。“没有建筑材料就不能盖房子，没有词汇就不能造句”（黄伯荣、廖序东 2010；页 216），不能造句就无法交际。词语运用和造句在任何一种语言都存在大量意思相近的近义词，这是为了精确的表情达意。现代汉语词汇中存在着大量的同义词和近义词，这些同义词、近义词又存在着差异，而且有的差异是很细微的，因而给学生的学习和使用带来了一定的困难（李春梅 2007；页 36）。在对外汉语词汇教学

¹ Mr.Tawan Kangwansurakrai (江振茂), Faculty of Arts, Business Chinese Department, Assumption University

中，近义词是留学生的学习难点之一。对学习汉语的泰国学生来说，因为他们的汉语水平、语感等因素，所以难以区分近义词的词汇或用法（卿雪华、王周炎 2010；页 124）。

近义词与同义词是不同类别的说法，无论内容如何相近，可是在色彩或者用法上是不可互相代替的。近义词的特点就是意义相近、大同小异，但替换后会是指不同的事物，意思也会有所变化。因此，近义词可表达词的不同色彩，这给词与词之间造成了细微的差别，当然也显现了词汇的特点，这让语言更加生动，而且能加强语言表达的效果。孟祥英 1997、周玉昆 2002、周莉 2004、胡亮节 2006、李雪英 2007、敖桂华 2008、方清明 2008、王明丽 2010 都认为汉语近义词是对外汉语教学中的重点和难点。他们都认为我们应该从三个方面辨析汉语近义词：1）词的理性意义（包括语义轻重不同、词义范围大小不同和侧重点不同）；2）色彩方面（包括感情色彩和语体色彩）；3）用法方面（包括词性不同、搭配对象不同和句法功能不同）。

在针对泰国学生的汉语教学中，笔者经常发现学生词汇运用方面的许多偏误，其中近义词的使用是较为突出的一类。卢燕（2010；页 145）指出因为第二语言习得与母语习得不同、汉语构词法的特点和教材生词释义不当，使学生在对外汉语近义词学习上造成偏误。

目前，在泰国的国际课程也越来越受学生的欢迎。该国际课程必须以英语为教学语言，并非使用学生母语泰语进行教学。

为了了解国际课程初级汉语学习者学习近义词偏误率的高低,以及发生近义词的偏误类型和原因,笔者以易三仓国际大学一、二年级 200 名初级汉语学习者为研究对象,并进行调查。调查发现初级汉语学习者近义词的偏误率高达百分之五十。他们发生偏误的类型可分为:忽略了近义词的使用范围、忽略了近义词的侧重点、忽略了近义词的搭配和近义词的句法功能²。对学生近义词学习和运用中分析出产生偏误的原因为:1) 汉语本身的问题:汉语中同义关系的普遍性和丰富性使得外国学生在选择和使用同义词语时具有了更大的难度;2) 母语干扰:不同语言的对应词语在意义上是互有交叉的,这种交叉有时很复杂的,很难找到两种不同语言中完全对等的词语;3) 与学生的学习策略有关:泰国学生学习汉语经常采取回避策略;4) 与教材有一定的关系:对外汉语教材中一般对生词给予英语上一对一或一对多的解释翻译,意义理解难免不准确。

1. 学习者汉语近义词的学习现状

笔者的问卷设计为两大部分,第一部分问卷调查大学一、二年级 200 名初级汉语学习者的学习情况;第二部分问卷调查初级汉语近义词学习者的偏误问题。笔者从目前泰国易三仓大学商务中文系的普通汉语课程使用的中文 I 教材《新标准汉语,初级

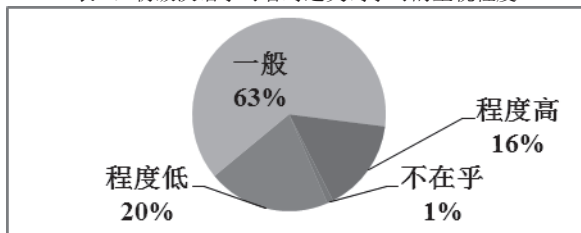
² 因为调查对象所使用的课本上没有涉及到色彩方面的近义词,所以在本研究中没有进行色彩方面的探讨。

篇 1-2 册》（北京大学出版社，2005）中选出 10 组近义词，并设计调查问卷。下面是第一部分问卷的调查结果和解释。（第二部分问卷将在第二章进行解释）

在初级汉语学习者学习情况的第一部分问卷上的主要问题有三个：1）初级汉语学习者对近义词学习的重视程度；2）学生反映的教师对汉语近义词教学的重视程度（包括在课堂上的近义词讲解等等）；3）初级汉语学习者如何学习汉语近义词。

第一个问题是：初级汉语学习者对近义词学习的重视程度。据调查结果（见表 1）发现：63%的初级汉语学习者对近义词学习的重视程度一般。还有 20%的学生的重视程度低；16%的学生的重视程度高。这个数字（63%的学生）能显示出初级汉语学习者一般没有意识到近义词学习的重要性。

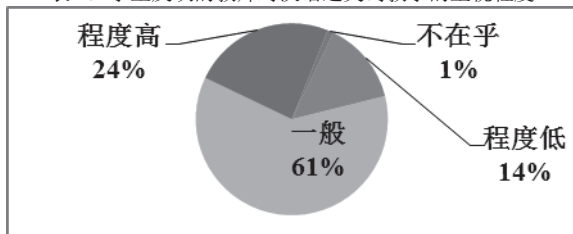
表 1：初级汉语学习者对近义词学习的重视程度

第二个问题是：学生反映的教师对汉语近义词教学的重视程度（包括在课堂上的近义词讲解等等）。汉语近义词是各国留学生的学习难点，光靠学生自己查阅相关书籍，而不靠汉语教师的讲解，学生很难学好近义词。从这方面的调查发现（见表 2），61%的学生认为教师对汉语近义词教学的重视程度是一

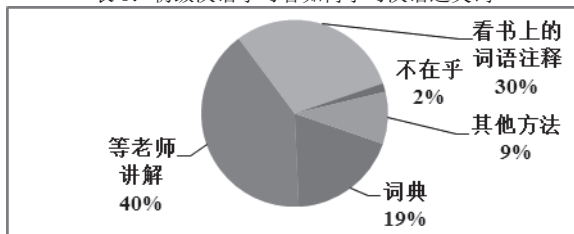
般；24%的学生认为教师对汉语近义词教学的重视程度高；14%的学生认为教师对汉语近义词教学的重视程度低。

表 2：学生反映的教师对汉语近义词教学的重视程度

第三个问题是：初级汉语学习者如何学习汉语近义词。学生自己的学习方法或策略有时也对学习者本身有很大的影响。从上述的调查结果发现（见表 3）：40%学生的近义词学习方法是等汉语教师进行近义词的讲解；30%学生的近义词学习方法是看书上的词语注释；19%学生的近义词学习方法是查阅工具书，如词典等；9%的学生有自己的近义词学习方法，如：问父母、问朋友、问教师、查阅相关网站等等。

表 3：初级汉语学习者如何学习汉语近义词

从初级汉语学习者近义词学习三个方面的最大数字上表示，63%的学生不很重视近义词的教学；61%的学生认为教师不

很重视汉语近义词教学；40%的学生近义词的学习方法是等老师进行近义词的讲解。下面总结学生近义词的学习情况。

一、初级汉语学习者忽略了汉语近义词的重要性。易三仓大学注重商务课程，而课程安排比较紧。所以学生的汉语学习时间有限。从而学生学习汉语近义词的时间也比较少。这使得初级汉语学习者难以真正地了解近义词的意思和用法，进而忽略近义词的重要性和近义词的语言功能。

二、初级汉语学习者对近义词的学习态度是被动的。从调查结果上看 40%的学生只等老师进行近义词的讲解，另外 30%只看书上的词语注释。可见，当课本上缺乏近义词的解释时，如果学生遇到近义词的问题，也不会自己主动去查阅相关书籍。所以学生对近义词的理解就产生了问题。

三、教师对汉语近义词的重视程度较低。从调查结果上看：61%的学生认为教师对汉语近义词教学的重视程度是一般，另外 14%的学生认为教师对汉语近义词教学的重视程度低。

四、所使用初级汉语教材没有明确指出词语的近、同义词功能。通过查阅发现，该教材不在某一课放进某组近义词，而涉及到意义相近的一些近义词，比如：在第 5 课有“帮”——第 7 课有“帮忙”——第 35 课有“帮助”等等。但是教材上并没有解释出这些词的不同之处，加上，每一出现“帮”“帮忙”“帮助”的课在课本上都给它们解释为 **help**，也没指出相关的不同用法。前面已指出，大部分的学生只靠老师的讲解，因为书上没

有说明。但是光靠老师的教学，也要注意要是老师了解汉语语法，这当然没有问题。但是有的老师有时候只靠母语语感教学，而没有靠正规的语法进行教学。这也可能使学生在学上产生偏误现象。

2. 学习者在近义词使用上常见的偏误类型分析

学者普遍认为汉语词汇教学在第二语言教学中占有重要的地位，词汇教学是整个对外汉语教学过程中的重要环节，而近义词又是对外汉语词汇教学的重要组成部分，并且也是第二语言学习者的重点和难点。留学生都认为汉语近义词很难区分，因此在实际表述时不可避免的产生一系列的偏误。

为了对学生近义词使用上常见的问题进行考察，笔者通过第二部分问卷调查来收集这方面的资料。该问卷上的近义词组是从《新标准汉语，初级篇 1-2 册》（北京大学出版社，2005）中选出 10 组近义词。所选出的近义词组是笔者按照《汉语水平考试词汇与汉字等级大纲》（经济科学出版社，2001）归纳出来的。200 名学生对 10 组近义词使用的错误率为：

近义词组	偏误率
1. 帮-帮忙-帮助	49.67%
2. 举行-举办	48%
3. 以为-认为	47%
4. 讨论-商量	46%
5. 旅行-旅游	45.25%
6. 感受-感觉	44.50%
7. 资料-材料	43.25%

8. 年纪-年龄	40.75%
9. 对于-关于	40.25%
10. 再-又	40%

按照近义词的辨析方法,笔者发现初级汉语近义词学习者所做出的偏误能分为两个方面:1)理性意义(包括词义范围大小不同和侧重点不同);2)用法方面(包括搭配对象不同和句法功能不同)。以下的解释笔者依据《现代汉语词典》、《1700对近义词语用法对比》、《现代汉语八百词》、《现代汉泰词典》、《外国人学汉语难点释疑》、《对外汉语教学语法释疑201例》、《对外汉语常用词语对比例释》等工具书作为参考。

2.1 理性意义

词的理性意义又叫概念义。它是词义中的核心部分,是词义的众多成分中最重要的成分,它能反映的是客观对象的重要特征,是甲词义区分乙词义的的关键所在。词义成分中不可缺乏理性义,它是其他词义成分的基础。有些词语虽然理性意义相同或相近,但其非理性意义可能不一样;就是说词的理性意义的适用范围、侧重点、语义轻重等可以不一样。所进行调查的10组近义词组,属于理性意义方面的偏误有两个原因:1)学生忽略适用范围大小不同而误用;2)学生忽略侧重点不同而误用。

2.1.1 学生忽略适用范围大小不同而误用

近义词理性意义的范围大小不同,指的是它们在用于人或者用于物;用于别人或者用于自己;用于男士还是用于女士;用

于青少年还是用于中老年人；用于具体事物或者用于抽象事物，或者情况两可等等方面显示语言的差异。

在学生忽略适用范围大小不同而误用方面，问卷上最有代表性的就是“帮——帮忙——帮助”这一组词语。在以上所提出的工具书中所给的定义为：

“帮”在《对外汉语常用词语对比例释》中解释为(2009；页 25-29)“给予援助，使摆脱困难，一般多用于物质上的或具体的帮助，语境中或句中有表示具体做的事情。”

“帮忙”在《1700 对近义词语用法对比》和《现代汉语词典》中解释的基本相同为(2010；页 40)(2005；页 40)“帮助别人做事，泛指在别人困难的时候给予帮助做事。”

“帮助”在《对外汉语常用词语对比例释》中解释为(2009)(页 25-29)“一词中含有‘协助’这种对于非具体事情的帮助的意思，因此表示笼统的帮助的意义时，要用‘帮助’。”

帮——帮忙——帮助 在《现代汉泰词典》翻译为(2003；页 30)“ช่วย, ช่วยเหลือ”；在《新标准汉语，初级篇 1-2 册》学生课本中翻译为(2004；一册页 53，二册页 139)“help, assist”。可见在泰语母语和英语教学媒介语当中也是同样的翻译，并没有解释出这些词的适用范围的不同之处。但在汉语近义词当中所指理性意义的范围大小有所不同。所以学生很难区分，而产生了偏误。

以下是学生在近义词理性意义的适用范围大小不同的偏误病句，例如：

帮——帮忙——帮助

例 1 *你要去邮局，顺便帮助我买几张纪念邮票。

应改为，你要去邮局，顺便帮我买几张纪念邮票。

例 2 *如果我自己能解决这个问题，我不找你帮啦。

应改为，如果我自己能解决这个问题，我不找你帮忙啦。

例 3 *在老师和朋友的帮忙下，这份工作能够顺利地完

应改为，在老师和朋友的帮助下，这份工作能够顺利地完

2.1.2 学生忽略侧重点不同而误用

有些汉语近义词有一个相同的语素，但侧重点不一样。这是学生区分近义词方面的一个难点。这些近义词词义侧重点不同而这个相同语素使学生误用。

现代汉语词汇教学把词语分为单纯词和合成词两种。单纯词由一个语素组成的，表达的词汇义和语素义是一致的。合成词由词根加上词根（词缀）组成的，它包含了两个或两个以上的语素，表达的词汇意义虽然不是每个语素意义的简单相加，但是有相同的词根的合成词，另一个语素在区别整个词的意义时也起到了较为明显的作用。不同的语素结合起来构成不同的词，因此汉语的词语随着语素组合的不同而形成不同的词。因此一词根表明词的侧重点不同，并能表示动作行为或性质状态往往存在着词义的侧重点上的差异。

在学生忽略侧重点不同而误用方面，问卷上最有代表性的就是“举行——举办”这一组词语。在以上所提出的工具书中所给的定义为：

“举行”在《对外汉语常用词语对比例释》中解释为（2009；页 348-350）“重于进行，其主语可以是‘举行’的受事，当主语是‘举行’的受事时，主办单位或举办者一般不出现，但是却比较强调举行的场所、时间、情况等。”

“举办”在《对外汉语常用词语对比例释》中解释为（2009；页 348-350）“重在‘办理’，所以通常离不开主办单位或举办者。因此，在一般的记叙或说明句中，主语通常是表示主办单位或举办者的”

举行——举办 在《现代汉泰词典》翻译为（举行）（2003；页 565）“**ทำการ ,เปิด (ประชุมแข่งขัน เป็นต้น)**”（举办）

（2003；页 565）“**เปิด,จัด, ดำเนิน (กิจการงาน เป็นต้น)**”；

在《新标准汉语，初级篇 1-2 册》学生课本中翻译为（2004；页 4，88）“**hold, conduct**”。我们能看出这些词不管在英语媒介语或者泰语母语的翻译解释中只给意思，不解释词的侧重点。使学生很难区分两词的不同地方，而做出偏误。在泰语当中（举行——举办）没有区分（举行——举办）的宾语或者对象。所以泰国学生会造出以下的句子。例如：

举行——举办

例 1 *有人问我，下星期的唱歌比赛要在哪儿举办。

应改为，有人问我，下星期的唱歌比赛要在哪儿举行。

例2 *朱拉隆功大学成功地举行第一届学术研讨会。

应改为，朱拉隆功大学成功地举办第一届学术研讨会。

2.2 用法方面

在汉语教学当中近义词的用法教学是教学中的重点和难点，有些近义词学生不难理解它们的基本词义，但是要讲清楚它们在词义上的区别确实不容易的，因为它们的区别主要表现在用法上，主要表现在词语搭配上。所进行调查的10组近义词组，属于用法方面的偏误有两个原因 1) 学生忽略了近义词词语搭配的不同而误用；2) 学生忽略了近义词的句法功能而误用。

2.2.1 学生忽略了近义词词语搭配的不同而误用

在近义词教学中我们会发现有一部分近义词的词汇意义基本相同，但在具体使用中各自搭配对象不同，不能互相替换，也不能随意地改变。学生了解这些基本的搭配规则，有助于准确使用新词，还可以帮助他们培养一定的语感，对语法理解也会加强。

在学生忽略了近义词词语搭配的不同而误用方面，问卷上最有代表性的就是“旅行——旅游”这一组词语。在以上所提出的工具书中所给的定义为：

“旅行”在《1700 对近义词语用法对比》和《现代汉语词典》中解释的基本相同为（2010；页 833-834）（2005；页 891）“为了

办事或游览，从一个地方到另一个地方（多指比较远的地方），‘旅行’可组成旅行结婚、旅行社、旅行团 相搭配。”

“旅游”在《1700 对近义词语用法对比》和《现代汉语词典》中解释的基本相同为（2010；页 833-834）（2005；页 891）“‘旅游’指的是出外旅行和游览，不指出办事之意，‘旅游’可组成旅游团、旅游胜地、旅游旺季 相搭配。”

旅行——旅游 在《现代汉泰词典》翻译为（2003；页 694-695）

“ท่องเที่ยว, การเดินทาง”；在《新标准汉语，初级篇 1-2 册》

学生课本中翻译为（2004；页 70，172）“travel”。

以下是学生在近义词用法方面的近义词词语搭配不同的偏误病句，例如：

旅行——旅游

例 1 *我们应该到旅游社买飞机票，还是在网上买好呢？

应改为，我们应该到旅行社买飞机票，还是在网上买好呢？

例 2 *你们认为中国最漂亮的旅行景点是哪里的？

应改为，你们认为中国最漂亮的旅游景点是哪里的？

2.2.2 学生忽略了近义词的句法功能而误用

句法功能主要包括近义词在语法特征、组合分布及句型句式上的差异。语法特征是由语法形式表示的反映词语的组合方式、组合功能、表述功能等的高度抽象的意义。由于各语言的用法并不相同，没有掌握好或者缺乏三种语言正确的用法，学习者就会自然犯出不同的偏误问题。

在学生忽略了近义词的句法功能而误用方面，问卷上最有代表性的就是“再——又”这一组词语。在以上所提出的工具书中所给的定义为：

“再”在《1700 对近义词语用法对比》、《现代汉语词典》和《外国人学汉语难点释疑》中解释的基本相同为（2010；1453-1457）（2005；页 1693-1694）（2004；页 103-104）“表示同意动作的重复（这种重复还没有实现）；表示更加；表示如果继续下去会怎样；表示一个动作发生在另外一个动作结束之后；‘再’表示推延，推脱的意思，‘又’没有这个用法；‘再’表示计划、打算、建议等，‘又’没有这个用法。‘再’表示同一动作重复或继续，表示未然的情况。”

“又”在《1700 对近义词语用法对比》、《现代汉语词典》和《外国人学汉语难点释疑》中解释的基本相同为（2010；1453-1457）（2005；页 1693-1694）（2004；页 103-104）“表示重复或继续（这种重复已经实现）；表示意思上更进一层；表示几种情况或性质同时存在；表示有矛盾的两件事情（多重用）；表示在某个范围之外有所补充；表示整数之外再加零数。“又”表示意思上更进一层，有“而且”的意思；“又”表示几种情况或性质同时存在，“再”没有这种用法；“又”表示两种矛盾的事情同时存在，“再”没有这个用法；“又”表示事情有规律的出现，“再”没有这个用法；“又”的前后用数量词，表示动作重复发生或情况不断出现，“再”没有这个用法。”

再——又《现代汉泰词典》翻译为（2003；页 1407-1408，1370）“อีก”；在《新标准汉语，初级篇 1-2 册》学生课本中翻译为（2004；页 30）“again, more”

以下是学生在近义词用法方面近义词的句法功能的偏误病句，例如：

再——又

例 1 *如果你需要这款东西，你能不能又等两天。

应改为，如果你需要这款东西，你能不能再等两天。

例 2 *为了参加这次大考试，他再买了一支新笔。

应改为，为了参加这次大考试，他又买了一支新笔。

3. 初级汉语学习者近义词偏误问题及其原因

本章陈述初级汉语学习者近义词的学习基本情况，学生对汉语近义词的问题及病句。为了让本研究对国际课程的汉语教学有所帮助及达到教学效果，笔者通过调查后分析学生近义词偏误的原因总结如下：

一、学生缺乏学习汉语近义词的主动性。从统计数字上看，40%学生的近义词学习方法是等待老师进行近义词的讲解。在课堂上，要是老师不讲解近义词的差别，大部分的学生也不会主动提出相关的问题，而是一直带着这些问题，并没有得到正确的解答。30%的学生只看书上的词语注释。笔者通过课本的查阅

和分析后发现,课本上并没有足够的近义词解释和近义词例句。因而学生就容易混用近义词,形成偏误。

二、泰语母语和英语媒介语的影响。初级汉语学习者是通过汉泰英三种语言去学习汉语近义词,由于各种语言的用法并不相同,在汉泰英三种语言词语意义的对应上是有交叉的。加上学生缺乏汉语近义词的意义和用法方面的知识,没有掌握好或者缺乏三种语言正确的用法,使学生没有了解到近义词的细微差别,只能把母语的知识套用在汉语使用中,从而产生错误。

三、教材、工具书对词语的翻译解释。目前,笔者所调查的初级汉语学习者使用的教材只有《新标准汉语》(北京大学出版社,2005)。教材上把近义词分散到不同的课如:在第5课有“帮”——第7课有“帮忙”——第35课有“帮助”等等。加上教材上没有解释出这些词不同之处,在课本上只解释为help,也没有说明相关用法。另外,在泰语工具书上也没有解释词的不同之处。因此近义词教学只能靠教师的讲解为主,因为书上没有说明。但靠教师的教学,要是教师了解汉语词汇语法当然没问题,但有的教师不是汉语教学专业,只靠母语语感教学,而学生只能依赖教师所教学习汉语,这也是学生出现偏误的原因之一。

总之,由于以上几个原因使得初级汉语学习者在汉语近义词运用中出现偏误。从而发现初级汉语教学中所存在的问题。笔

者从调查问卷结果所发现的问题及偏误进行分析后，做出对初级汉语近义词教学上的一些建议：

一、初级汉语教师在进行汉语近义词教学时，应该向学生讲解汉语近义词辨析的简单方法，对学生反复地讲解汉语近义词的用法，以及不同语言语义上的差别，并让学生练习以近义词造句，以确定学生能够掌握教学内容。

二、为了让学生能够了解汉语近义词的辨析方法和习惯其用法，教师应该设计出针对汉语近义词的相关的作业和练习。

三、教材编写单位应该意识到对外汉语近义词教学的重要性以及近义词对留学生的难点，从而设计出适当的对外汉语教学的教材。要注重简单地分析汉语近义词，提供汉语近义词的例句及其用法和适合学生的汉语水平的汉语近义词练习题。

四、海外对外汉语教师不仅自己要不断地充实汉语本体方面的知识，还要会设计适合不同学习者的灵活的教学方法；此外，国内的对外汉语教学者也必须不断地研发新的实用教学方法和培养赴海外对外汉语教师和志愿者。

希望本研究对泰国各所设有中文系的大学或汉语教学单位的教学，特别是针对泰国初级汉语学习者的教学，以及汉语教材的编写等具有参考价值和借鉴作用。

参考文献:

- 黄伯荣、廖序东. 2010. 《现代汉语》. 北京: 高等教育出版社.
- 卢福波. 2009. 《对外汉语常用词语对比例释》. 北京: 北京语言大学出版社.
- 吕叔湘. 1999. 《现代汉语八百词》(增订本). 北京: 商务印书馆.
- 杨寄洲、贾永芬. 2010. 《1700 对近义词语用法对比》. 北京: 北京语言大学出版社.
- 杨汉川. 2003. 《现代汉泰词典》. กทม. (曼谷): บริษัทรวมสาส์น (1993) จำกัด.
- 方铭. 2004. 《新标准汉语, 初级篇 1-2 册》. 北京. 北京大学出版社.
- 国家汉语水平考试委员. 2001. 《汉语水平考试词汇与汉字等级大纲》. 北京. 经济科学出版社.
- 叶盼云、吴中伟. 2004. 《外国人学汉语难点释疑》. 北京: 北京语言大学出版社.
- 中国社会科学院语言研究所词典编辑室编. 2005. 《现代汉语词典》第五版. 北京: 商务印书馆.
- 敖桂华. 2008. 《对外汉语近义词辨析教学对策》. 东北师范大学.
- 方清明. 2008. 《对外汉语教学中近义词辨析方法述评》. 景德镇高专学报.
- 胡亮节. 2006. 《论对外汉语教学中的近义词辨析》. 云南师范大学学报.

- 李雪英. 2007. 《近义词辨析的几个切入点》. 文学教育.
- 卢燕. 2010. 《对外汉语教学中近义词误用原因及对策》. 玉林师范学院学报.
- 孟祥英. 1997. 《谈对外汉语教学中的近义词辨析》. 天津师大学报.
- 卿雪华、王周炎. 2010. 《泰国学生学习汉语近义词常见偏误分析》. 贵州民族学院学报（哲学社会科学版）.
- 王明丽. 2010. 《如何区分及掌握近义词——以汉语作为第二语言的学生为例》. 吉林省教育学院学报.
- 周莉. 2004. 《对外汉语教学中的近义词辨析》. 吉林大学文学院.
- 周玉昆. 2002. 《现代汉语近义词研究评述》. 宁夏大学学报（人文社会科学版）.

ABSTRACT

The Research on Chinese Synonyms Learning in Foundation Chinese at Assumption University

Tawan Kangwansurakrai

The target of this research was Thai undergraduates from Assumption University who study foundation Chinese courses. The focus is on Chinese synonyms studying at Assumption University which is an international University which means all courses are taught in English. The study has chosen certain synonyms from the foundation Chinese textbooks used in the university. The research finding shows that the students' errors in synonyms usage can be classified into 4 types: the negligence of the synonym's scope of usage, the overlook of the synonym's emphasis points, the mismatch of collocation terms and the negligence of the synonym's syntax function. The main causes for such errors are the influence of English as a medium of the instruction, the influence of mother tongue (Thai) and the methods student applied to Chinese synonyms learning.

Keywords: *Foundation, Chinese synonyms, Thai students, Errors*

การเปลี่ยนแปลงทางเสียงและความหมายของคำยืม ภาษาไทยในภาษาจีนแต่จิ๋วกรุงเทพฯ¹

ดร.ชญญพร ปริญญาวุฒิชัย²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางเสียงและทางความหมายของคำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต่จิ๋วกรุงเทพฯ ข้อมูลของงานวิจัยนี้รวบรวมมาจากผู้พูดทวิภาษาไทย-จีนในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในคำยืมปรากฏทั้งในหน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระและหน่วยเสียงวรรณยุกต์ นอกจากนี้คำยืมส่วนใหญ่มีความหมายแคบลงจากคำเดิมที่ยืมมาจากภาษาของผู้ให้

คำสำคัญ คำยืม ภาษาไทย ภาษาจีนแต่จิ๋ว กรุงเทพฯ

¹ งานวิจัยชิ้นนี้ปรับปรุงและพัฒนามาจากส่วนหนึ่งของการศึกษาเรื่อง คำยืมภาษาไทยในชุมชนแต่จิ๋วกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยขอการสนับสนุนจากทุนพัฒนาอาจารย์ใหม่และกองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (RES560530083-HS) รวมทั้งรองศาสตราจารย์ ดร. ประพิน มโนมัยวิบูลย์ สำหรับคำปรึกษาและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาจีน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. บทนำ

ประเทศไทยและประเทศจีนมีความสัมพันธ์กันมาช้านาน ชาวจีนเริ่มเดินทางเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย และบางส่วนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในสมัยอยุธยา (ประพิน มโนมัยวิบูลย์, 2554:1) แม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างสุโขทัยและอยุธยากับจีนจะเป็นไปในรูปแบบทางการเมืองในระบบบรรณาการควบคู่กับการค้า แต่ในสมัยอยุธยาไทยก็ได้อาศัยสิทธิพิเศษทางการค้าที่ได้รับจากจีนในการสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศ (ประภัศร เสวีกุล, 2548:27-37) ชาวจีนที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยนี้ส่วนใหญ่มาจากทางตอนใต้ของจีน ซึ่งสามารถจำแนกตามกลุ่มภาษาและภูมิภาคได้เป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มชาวจีนแต้จิ๋วจากตะวันออกเฉียงเหนือของมณฑลกวางตุ้ง กลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยนจากตอนใต้ของมณฑลฝูเจี้ยน กลุ่มชาวจีนไหหลำจากตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะไหหลำ กลุ่มชาวจีนกวางตุ้งจากตอนกลางของมณฑลกวางตุ้ง และกลุ่มชาวจีนแคะจากตอนเหนือของมณฑลกวางตุ้ง ในบรรดาชาวจีนกลุ่มต่างๆ ชาวจีนแต้จิ๋วมีจำนวนมากที่สุด และชาวจีนแต้จิ๋วเหล่านี้ส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานอยู่ในกรุงเทพมหานคร ชลบุรี และฉะเชิงเทรา (สุภางค์ จันทวานิชและคณะ, 2539) ตามสถิติที่รวบรวมในปี ค.ศ. 1937-1938 พบว่าร้อยละ 74 ของชาวจีนที่อพยพมาอยู่ที่ประเทศไทยเป็นชาวจีนแต้จิ๋ว และใน

ปัจจุบันมีลูกหลานชาวจีนแต่จิวอย่างน้อยกว่า 4 ล้านคนในประเทศไทย (หลิน หลุนหลุน 林伦伦, 2006:25)

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคคลในชุมชนทวิภาษาไทย-จีน สังเกตเห็นว่ามีคำจำนวนหนึ่งในภาษาจีนแต่จิวที่ไม่ปรากฏใช้ในภาษาจีนแต่จิวที่ประเทศจีน แต่กลับปรากฏใช้อย่างแพร่หลายในภาษาพูดของชุมชนชาวแต่จิวในประเทศไทย คำเหล่านั้นมีแนวโน้มว่าเป็นคำที่ยืมมาจากภาษาไทยผ่านการสัมผัสภาษา (language contact) ตัวอย่างคำยืมภาษาไทยที่ปะปนอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้พูดทวิภาษาไทย-จีนแต่จิวที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพ เช่น คำว่า /tak⁵⁵lak⁵⁵/ (哒啦) และ /ʔuak²²/ (越) มาจากคำว่า “ตลาด” และ “วัด” ในภาษาไทยตามลำดับ การรับคำยืมจากภาษาไทยมาใช้ก็มีมิใช่จะรับมาใช้โดยตรง หากแต่มีการปรับเสียงให้เข้ากับระบบเสียงในภาษาจีนแต่จิว นอกจากนี้ คำยืมบางคำยังมีความหมายต่างไปจากความหมายเดิมที่ใช้ในภาษาไทยด้วย

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการยืม

2.1 คำจำกัดความของการยืม

การยืมภาษา (linguistic borrowing) หมายถึง ปรากฏการณ์ที่ภาษาหนึ่งยืมตัวอักษร เสียง ความหมาย หน่วยคำ คำ สำนวน ฯลฯ จากภาษาอื่นมาใช้ แม้ว่าการยืมจะไม่จำกัดแค่การยืมคำศัพท์ แต่การยืมคำศัพท์กลับเป็นที่กล่าวถึงมากที่สุดเพราะรับไปใช้ได้ง่ายและ

เกิดการยืมมากที่สุด ภาษาที่ให้ยืมเรียกว่า ‘ภาษาผู้ให้’ (donor language) ส่วนภาษาที่เป็นผู้ยืมเรียกว่า ‘ภาษาผู้รับ’ (recipient language) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 100)

แพรวไพยม บุญยะผลึก (2547: 8) ได้กล่าวถึงการยืมภาษาว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงภาษาเชิงวัฒนธรรม โดยภาษาผู้รับรับเอาลักษณะบางประการของภาษาต้นแบบมาใช้เพื่ออธิบายสิ่งใหม่หรือประสบการณ์ใหม่ที่ไม่มีในภาษาของตน การยืมจึงถือเป็นอิทธิพลของภาษาหนึ่งที่มีต่ออีกภาษาและนับเป็นผลพวงที่ได้จากติดต่อสื่อสารร่วมกันทางการค้า เทคโนโลยี หรือวัฒนธรรม

วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์ (2521: 144-146) อธิบายว่า การยืมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภาษาไม่ว่าจะเป็นทางด้านเสียงหรือไวยากรณ์ โดยแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ การยืมคำ การยืมเสียง และการยืมไวยากรณ์ประโยค การยืมคำ (lexical borrowing) เป็นปรากฏการณ์ที่พบเห็นได้ง่ายที่สุด โดยคำที่ยืมจะถูกดัดแปลงเสียงให้เข้ากับภาษาผู้รับ เช่น คนไทยมักคิดว่าคำว่า ‘เดิน’ ‘บันได’ ‘จมูก’ ‘สำคัญ’ ‘ประสม’ เป็นต้น ที่ยืมมาจากภาษาเขมรเป็นคำไทยแท้ ส่วนการยืมเสียง (phonological borrowing) เป็นผลพวงจากการยืมคำ การยืมเสียงนี้จะเกิดขึ้นยากกว่าการยืมคำ และบางครั้งก็อาจเกิดเสียงใหม่ขึ้นในภาษา เช่น เสียง [ɕ-] เป็นต้น เช่นเดียวกันกับการยืม

เสียง การยืมไวยากรณ์ประโยคก็เป็นผลพวงที่มาจากการยืมคำ เช่น ในคำว่า ‘อัครมหาเสนาบดี’ และ ‘ราชธิดา’ นั้น คำว่า ‘เสนาบดี’ และ ‘ธิดา’ เกิดตามหลังคำว่า ‘อัคร’ และ ‘ราช’ ซึ่งเป็นคำขยายตำแหน่งการวางคำขยายเช่นนี้ผิดแปลกไปจากคำไทยแท้ที่คำนามต้องวางไว้หน้าคำขยาย เช่น ในคำว่า ลูกผู้หญิง บ้านสีเขียว คำว่า ‘ลูก’ และ ‘บ้าน’ เป็นคำนามที่วางไว้หน้าคำขยาย

ส่วนคำยืมนั้นหลี่ ไทเจิ้ง (李泰盛, 2004:72) อธิบายว่าในภาษาจีนกลางเรียกคำยืมว่า 借词 jiècí หรือ 外来词 wàiláicí เป็นปรากฏการณ์ทางภาษาที่เกิดจากภาษาต่างกัณมีอิทธิพลต่อกัน ทำให้เกิดการยืมคำศัพท์เข้าไปในระบบคำของอีกภาษา ในการรับเอาคำยืมเข้าไปใช้ในภาษา ผู้เขียนมองว่าบางชนชาติมีความคิดที่เปิดกว้างเมื่อเห็นว่าคำยืมมีความแปลกใหม่ก็รับเข้ามาใช้ในภาษาของตนทันที

จากคำจำกัดความข้างต้นอาจสรุปได้ว่าการยืมภาษา คือ การที่ภาษาใดภาษาหนึ่งรับเอาลักษณะบางประการของอีกภาษาหนึ่งมาใช้ในภาษาของตน การยืมสามารถเกิดขึ้นได้กับเสียง คำ และไวยากรณ์ประโยค อย่างไรก็ดี การยืมคำศัพท์เป็นการยืมซึ่งพบมากที่สุด

2.2 การเปลี่ยนแปลงของคำยืม

ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของคำยืมมีผู้ศึกษาไว้มากมาย เช่น ประยูร ทรงศิลป์ (2526) วิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2550) (พระยาอนุমানราช รัตน, 2517)

ประยูร ทรงศิลป์ (2526, 43-59) กล่าวว่าสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่เกิดขึ้นมากที่สุดในกระบวนการเปลี่ยนแปลงคือ การยืม โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นสามารถแยกออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ คือ การเปลี่ยนแปลงทางเสียง การเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของศัพท์ และการเปลี่ยนแปลงทางการเรียงคำดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางเสียง หมายถึง เสียงของคำในภาษาอื่นที่ยืมมาใช้เปลี่ยนแปลงไปจากเสียงเดิม ตัวอย่างเช่น

1.1 การกลมกลืนเสียง (Assimilation) คือ การที่เสียงเปลี่ยนไปเพื่อให้มีสภาพที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกับเสียงที่อยู่แวดล้อม เช่น กลมกลืนกันเรื่องฐานกรณ์ของเสียง หากลักษณะการกลมกลืนนี้เปลี่ยนไปตามเสียงที่ใกล้เคียงที่นำมาข้างหน้า จะเรียกว่า Progressive Assimilation เช่น สิบเอ็ด ออกเสียงเป็น ‘สิบเบ็ด’, หนวกหู ออกเสียงเป็น ‘หนวกชู’ หากเสียงเปลี่ยนไปเพราะอิทธิพลของเสียงที่ตามมาข้างหลัง

เรียกว่า Regressive Assimilation เช่น มนฺติลา ออกเสียงเป็น ‘มนฺติลา’, เจ้าเจ็ยว ออกเสียงเป็น ‘เจ้าเจ็ยว’

1.2 การผลัดเสียง (Dissimilation) เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่ตรงกันข้ามกับการกลมกลืนเสียง กล่าวคือ เดิมเสียงมีลักษณะที่คล้ายกัน แต่เมื่อเปลี่ยนแปลงแล้วทำให้เสียงแตกต่างจากเสียงเดิม เช่น ภูฏว เปลี่ยนเป็น ภูฏว “ได้เป็นแล้ว”, ฐฐา เปลี่ยนเป็น ฐฐา “ได้ให้แล้ว”

1.3 การสับเสียง (Metathesis) การเปลี่ยนแปลงของเสียงบางคำเกิดขึ้นโดยเสียงในคำสับเปลี่ยนตำแหน่งกัน เช่น ตะกรุด (ไทยมาตรฐาน) กลายเป็น ตะกรุด (ไทถิ่นอีสาน) ตะไกร (ไทยมาตรฐาน) กลายเป็น ตะไกร (ไทถิ่นอีสาน) เป็นต้น

1.4 การตัดเสียง (Loss of sound) เป็นกระบวนการที่ตรงกันข้ามกับการเพิ่มเสียง เช่น รับประทาน เปลี่ยนเป็น รับทาน ทาน, ตะคลับตะคล้าย เปลี่ยนเป็น คลับคล้าย

1.5 การเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ (Tone Perturbation) คือ การเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์ของคำเมื่อรวมเข้ากับคำอื่น เช่น [kiâm chàay] หมายถึง “ผักเค็ม” มาจาก [kiâm]+[chàay]

2. การเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ คือ เกิดศัพท์ขึ้นใหม่ใช้ในภาษาซึ่งอาจสร้างขึ้นมาใช้เองหรือยืมมาจากภาษาอื่น นอกจากศัพท์ใหม่ที่เกิดขึ้นยังมีกระบวนการตรงกันข้ามคือ การสูญหายของศัพท์

เนื่องจากขาดความนิยมในการใช้ เช่น คำว่า ‘มตาย’ ในภาษาเขมร ที่แปลว่า ‘แม่’ นั้นมีความนิยมในการใช้ลดลง โดยเปลี่ยนมาใช้คำว่า ‘แม่’ แทน

3. การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของศัพท์ หมายถึง ความหมายของคำศัพท์ในภาษาอื่นที่ยืมมาใช้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม สามารถแบ่งเป็น 3 ประเภทคือ

1. ความหมายกว้างออก หมายถึง สิ่งที่กำลังนั้นอ้างถึงเดิม

มีประเภท จำนวนหรือปริมาณน้อย แต่ต่อมากลับมีประเภท จำนวนหรือปริมาณเพิ่มมากขึ้น เช่น คำว่า ‘แพ็บ’ เดิมหมายถึง “ผงซักฟอกยี่ห้อหนึ่ง” ปัจจุบันใช้หมายถึง “ผงซักฟอกทุกชนิด”

2. ความหมายแคบเข้า หมายถึง สิ่งที่กำลังนั้นอ้างถึงเดิมมี

ประเภท จำนวน หรือปริมาณมาก แต่ต่อมากลับมีประเภท จำนวนหรือปริมาณลดลง เช่น คำว่า ‘บ้าน’ เดิมหมายถึง “เรือนหรือบ้านหลายหลังรวมกัน ซึ่งจะพบได้จากชื่อหมู่บ้าน” ปัจจุบันใช้หมายถึง “บ้านของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น”

3. ความหมายย้ายที่ หมายถึง ความหมายเปลี่ยนแปลงไปจาก

เดิมโดยไม่คงเค้าความหมายเดิมอยู่ เช่น คำว่า ‘แพ้’ เดิมหมายถึง “ชนะ” ต่อมาเมื่อภาษาไทยยืมคำว่า ‘ชนะ’ จากภาษาเขมรใช้ความหมายของคำว่า ‘แพ้’ จึงเปลี่ยนไป กลายเป็นความหมายว่า “แพ้”

4. การเปลี่ยนแปลงด้านการเรียงคำ หมายถึง การที่มีคำตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเพื่อสื่อความหมาย ในภาษาไทยพบการเรียงคำที่แตกต่างจากปัจจุบัน เช่น เสียวหวาด (ปัจจุบันใช้ว่า ‘หวาดเสียว’) เฉียวฉุน (ปัจจุบันใช้ว่า ‘ฉุนเฉียว’)

วิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2550, 28-30) สรุปลักษณะการเปลี่ยนแปลงของคำยืมว่าประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงทางเสียงและการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงทางเสียงประกอบด้วย

ก.การเปลี่ยนแปลงเสียงสระ (Vowel change) เช่น ‘มุณี’ (บาลี+สันสกฤต) ไทยใช้ ‘มุณี’, sign (อังกฤษ) ไทยใช้ ‘เซ็น’

ข.การเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะ (Consonant change) เช่น ‘ขจร’ (เขมร) ไทยใช้ ‘กัจจ’, chassis (อังกฤษ) ไทยใช้ ‘คัสซี่’

ค.การตัดคำ (Chipping words) เช่น ‘อติเรก’ (บาลี+สันสกฤต) ไทยใช้ ‘ติเรก’, football (อังกฤษ) ไทยใช้ ‘บอล’

ง.การเพิ่มเสียง (Add of sound) แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้ เติมเสียงหน้า (Prosthesis) เช่น ‘สตรี’ (สันสกฤต) ไทยใช้ ‘อิสตรี’ เติมเสียงกลาง (Epenthesis) เช่น ‘วัดวาอาราม’ ‘รบราชะาพิน’ และเติมเสียงท้าย (Paragoge) เช่น ‘เขาว’ (สันสกฤต) ไทยใช้ ‘เขาวเรศ’(พระยาอนูมานราชชน 2517: 194)

จ. การลากเข้าความ (Popular Etymology) พระยา
อนุมานราชชน (2517: 220) กล่าวถึงการลากเข้าความว่าเป็นการ
กลายเสียงเพราะความพอใจ ไม่สามารถแปลเอาความหมายได้ โดย
มักจะแปลงเสียงเพื่อลากเข้าความให้แปลความหมายได้ ส่วนมาก
มักจะเป็นคำนาม เช่น ‘เจ้าสัว’ มาจากภาษาจีน ‘จ้อซัว’, ‘เต้าแก’ มา
จากภาษาจีน ‘เต้าเก’, ‘กงสุล’ มาจากภาษาอังกฤษ ‘consul’

ในด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย (Meaning change)
พระยาอนุมานราชชน (2517: 266) อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงทาง
ความหมายเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเสียง สิ่งที่แตกต่างกัน
จากการเปลี่ยนแปลงทางเสียงก็คือ การเปลี่ยนแปลงทางความหมาย
เป็นการเปลี่ยนแปลงภายใน ซึ่งสามารถจำแนกได้ 3 ลักษณะดังนี้คือ

ก. ความหมายแคบเข้า คือ คำเดิมมีความหมายหลายอย่าง แต่
เมื่อนำมาใช้กลับมีความหมายเจาะจงเพียงบางอย่าง เช่น ‘ชรา’ เป็น
คำยืมจากภาษาบาลี-สันสกฤต เดิมแปลว่า “ความแก่ ความเสื่อม”
ไทยใช้กล่าวถึงเฉพาะ “แก่ทางกาย”

ข. ความหมายกว้างออก คำเดิมมีความหมายเฉพาะอย่าง แต่
เมื่อนำมาใช้กลับใช้หลายอย่าง เช่น ‘วิถดาร์’ เป็นคำยืมจากภาษา
บาลี-สันสกฤต เดิมแปลว่า “กว้าง ละเอียด” ไทยใช้หมายถึง “กว้าง
ละเอียด แปลกพิสดาร”

ก. ความหมายย้ายที่ คือ คำเดิมมีความหมายอย่างหนึ่ง แต่เมื่อนำมาใช้กลับใช้ในอีกความหมายหนึ่ง เช่น ‘อาวุโส’ เป็นคำยืมจากภาษาบาลี-สันสกฤต เดิมแปลว่า “ผู้มีอายุน้อยกว่า” ปัจจุบันใช้เรียก “ผู้มีอายุมากกว่า”

ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางความหมายนั้น บลูมฟิลด์ (Bloomfield, 1979: 426-427) ได้จำแนกเอาไว้อย่างละเอียดดังนี้

1. ความหมายแคบเข้า เช่น คำว่า ‘mete’ ในภาษาอังกฤษโบราณมีความหมายว่า “อาหาร” แต่ปัจจุบันใช้ ‘meat’ ในความหมายว่า “เนื้อสัตว์”

2. ความหมายกว้างออก เช่น คำว่า ‘dogge’ ในภาษาอังกฤษยุคกลางหมายถึง “สุนัขที่ได้รับการเลี้ยงดู” แต่ปัจจุบันใช้ ‘dog’ ในความหมายว่า “สุนัข”

3. ใช้ความหมายของคำใหม่แทนคำเดิมซึ่งมีความหมายหรือมโนทัศน์ที่ใกล้เคียงกัน เช่น คำว่า [bitraz] ในภาษาเยอรมันยุคต้นหมายถึง “การกัด” แต่ปัจจุบันใช้ ‘bitter’ ในความหมายว่า “รสขม” การเปลี่ยนแปลงทางความหมายจาก “การกัด” เป็น “รสขม” มีมโนทัศน์ที่สัมพันธ์กัน กล่าวคือ คำทั้งสองเกี่ยวข้องกับอวัยวะในช่องปาก โดยการกัดใช้ฟันเคี้ยวอาหารและลิ้นทำหน้าที่รับรู้รสชาติของอาหารนั้น

4. นำคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาแทนที่กัน เช่น คำว่า [‘cēace] ในภาษาอังกฤษโบราณ หมายถึง “ชากรไรกร” แต่ปัจจุบันใช้ในความหมายว่า “แก้ม”

5. ความหมายใหม่สัมพันธ์กับความหมายเดิมบางส่วนหรือโดยรวม เช่น คำว่า [‘tu:naz] ในภาษาเยอรมันยุคต้น หมายถึง “ริ้ว” แต่ปัจจุบันใช้ในความหมายว่า “เมือง”

6. ความหมายใหม่ให้ความรู้สึกที่อ่อนลง เช่น คำว่า ‘extonāre’ ในภาษาฝรั่งเศสยุคต้น หมายถึง “ฟ้าผ่า” แต่เมื่อรับเข้ามาใช้ในภาษาอังกฤษกลับใช้ในความหมายว่า “ประหลาดใจ”

7. ความหมายใหม่ให้ความรู้สึกที่แรงขึ้น เช่น คำว่า [‘kwalljan] ในภาษาอังกฤษยุคต้น หมายถึง “ทรมาน” แต่เมื่อรับเข้ามาใช้ในภาษาอังกฤษโบราณกลับใช้ในความหมายว่า “ฆ่า”

8. ความหมายแฉ่ง เช่น คำว่า ‘cnafa’ ในภาษาอังกฤษโบราณ หมายถึง “เด็กผู้ชายคนรับใช้” แต่ปัจจุบันกลับใช้ในความหมายว่า “คนไม่ดี”

9. ความหมายดีขึ้น เช่น คำว่า ‘cniht’ ในภาษาอังกฤษโบราณ หมายถึง “เด็กผู้ชาย คนรับใช้” แต่ปัจจุบันกลับใช้ในความหมายว่า “อศวิน”

จากแนวคิดในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของคำยืมข้างต้นจะเห็นได้ว่าประยูร ทรงศิลป์ (2526) และวิลเล็คคี่ กิ่งคำ (2550) ให้

ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงทางเสียง โดยประยูร ทรงศิลป์ (2526) ให้ความสำคัญกับเสียงที่อยู่แวดล้อมว่ามีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเสียงอย่างไร สิ่งที่วิไลศักดิ์ กิ่งคำ กล่าวถึงในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่ต่างจากประยูร ทรงศิลป์ ก็คือ การจำแนกประเภทของการเปลี่ยนแปลงทางเสียงออกเป็น การเปลี่ยนแปลงทางเสียงพยางค์ สระ และการลากเข้าความ ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายนั้น ประยูร ทรงศิลป์ (2526) และวิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2550) จำแนกการเปลี่ยนแปลงทางความหมายออกเป็น 3 ประเภทเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ความหมายแคบเข้า ความหมายกว้างออก และความหมายย้ายที่ ในขณะที่บลูมฟิลด์ (Bloomfield, 1979) จำแนกออกเป็น 9 ประเภท คือ ความหมายแคบเข้า ความหมายกว้างออก ใช้ความหมายของคำใหม่แทนคำเดิมซึ่งมีความหมายหรือมโนทัศน์ที่ใกล้เคียงกัน นำคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาแทนที่กัน ความหมายใหม่สัมพันธ์กับความหมายเดิมบางส่วนหรือโดยรวม ความหมายใหม่ให้ความรู้สึกที่อ่อนลง ความหมายใหม่ให้ความรู้สึกที่แรงขึ้น ความหมายแย้ง และ ความหมายดีขึ้น

3. การเปลี่ยนแปลงทางเสียงของคำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋ว

การยืมนับเป็นสาเหตุใหญ่ประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภาษา คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วกรุงเทพมหานครมี

การเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงพยัญชนะ สระและวรรณยุกต์ เพื่อให้สอดคล้องกับระบบเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ใน ภาษาจีนแต้จิ๋ว³ ดังนี้

3.1 การเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงพยัญชนะ

หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยมีทั้งสิ้น 19 หน่วยเสียง ในจำนวนนี้มีหน่วยเสียงพยัญชนะ 8 หน่วยเสียงที่แตกต่างจากภาษาจีนแต้จิ๋ว กล่าวคือ ภาษาไทยมีหน่วยเสียง [d], [tɕ], [tɕh], [f], [r] ในขณะที่หน่วยเสียงดังกล่าวไม่มีในภาษาแต้จิ๋ว ในทางตรงกันข้าม ภาษาแต้จิ๋วมีหน่วยเสียง [ts], [tsh], [g] แต่ในภาษาไทยไม่มี ดังนั้นในการออกเสียงคำยืมภาษาไทย ผู้พูดภาษาจีนแต้จิ๋วจึงนำเอาหน่วยเสียงในภาษาจีนแต้จิ๋วมาใช้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1 พยัญชนะต้น

3.1.1.1 หน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด [d] หน่วยเสียงพยัญชนะกึ่งสระ [r] หรือหน่วยเสียงพยัญชนะนาสิก [ŋ] เปลี่ยนเป็นพยัญชนะข้างลิ้น [l] ซึ่งมีฐานกรณ์การเกิดเสียงที่ปุ่มเหงือกเหมือนกัน ตัวอย่างเช่น

³ ระบบเสียงภาษาไทยที่นำเสนอในที่นี้ ผู้วิจัยดัดแปลงมาจากกาญจนา นาคสกุล (2541) และปราณี ภายอรุณสุทธิ์ (2526) สำหรับระบบเสียงภาษาจีนแต้จิ๋ว นั้น ผู้วิจัยอ้างอิงจากงานวิจัยของปราณี ภายอรุณสุทธิ์ (2526) อย่างไรก็ตาม ระบบเสียงภาษาจีนแต้จิ๋วมีความแตกต่างกันไปตามถิ่นต่างๆในการศึกษา ผู้วิจัยได้เลือกเอาระบบเสียงของภาษาถิ่นเฉยเอี้ยงเพียงระบบเดียว เพราะการออกเสียงที่เฉยเอี้ยงสะดวกและง่ายต่อการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ไฮโครเจน /haj³³-d³³-je:n⁴¹/ >⁴ /haj³³-l³³-je:n⁵¹/

โซดา /so:³³-d³³/ > /so:³³-l³³/, /su³³-l³³/

ดอกทอง /d²²-thw:ŋ³³/ > /l²²-thoŋ⁵¹/

กลอรีน/khlɔ:³³-r³³:n³³/ > /khɔ:³³-l³³:n³³/, /khɔ:³³-l³³:ŋ³³/

ไร่ /r⁴¹aj/ > /l²²aj/

นักเลง /n⁵⁵ak³³-le:ŋ³³/ > /l⁵⁵ak³³-le:ŋ³³/

3.1.1.2 หน่วยเสียงพยัญชนะข้างลิ้น [w] เปลี่ยนเป็น
พยัญชนะระเบิด [ʔ] ซึ่งมีฐานกรณ์การเกิดเสียงที่เส้นเสียง
ตัวอย่างเช่น

วัด /w⁴⁵³at/ > /ʔ²²uak²²/

3.1.1.3 หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ [kr-] เปลี่ยนเป็น
พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม [k] ซึ่งมีฐานกรณ์การเกิดเสียงที่
เพดานอ่อน ตัวอย่างเช่น

กระถิน /k³³raʔ²⁴-thin²⁴/ > /k²aʔ²-thin²⁴/

ไส้กรอก /saj⁴¹-k²²ro:k²²/ > /saj⁵¹-k¹¹o:k¹¹/

กระเป๋าก ²² /k²²raʔ²²-paw²⁴/ > /k⁵⁵ap⁵⁵-paw²⁴/

กระท้อน /k²²raʔ²²-thw:n⁵⁵/ > /k³³a³³-thw:n⁵⁵/,

⁴ เครื่องหมาย > ในงานวิจัยนี้ใช้แทนการเปลี่ยนแปลงทางเสียงจากเสียงอ่านในภาษาไทย
เป็นเสียงอ่านของคำยืมภาษาไทยที่พูดโดยผู้พูดภาษาไทย-จีนแต้จิ๋ว

/ka³³ -thɔŋ⁵⁵/

3.1.1.4 หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ [pl-] เปลี่ยนเป็น
พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม [p] ซึ่งมีฐานกรณ์การเกิดเสียงที่ริม
ฝีปาก ตัวอย่างเช่น

น้ำปลา /nam⁵⁵ -pla:³³/ > /nam⁵⁵ -pa:³³/ปลาร้า /pla:³³ -ra:⁴⁵³/ > /pa:³³ -la:⁵⁵/ปลาทุ /pla:³³ -thu:³³/ > /pa:³³ -thuʔ⁵⁵/น้ำปลาหวาน /na:m⁴⁵³ -pla:³³ -wa:n²⁴/ > /nam⁴⁵³ -
pa³³ -wa:n²⁴/

จากการนำเสนอข้างต้นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของเสียง
พยัญชนะต้นภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วสามารถสรุปผลการ
วิเคราะห์ได้ตามตารางดังนี้

หน่วยเสียงในภาษาไทย	หน่วยเสียงของคำยืม ภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋ว
[d], [r], [n]	> [l]
[w]	> [ʔ]
[pl-]	> [p]

ตาราง 1 การเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะต้นของคำยืม

3.1.2 พยัญชนะท้าย

ภาษาแต่จิ๋วมีหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 7 หน่วยเสียง [-p], [-k], [-ʔ], [-w], [-j], [-m] และ [-ŋ] ในขณะที่ภาษาไทยมี 9 หน่วยเสียง กล่าวคือ มี 7 หน่วยเสียงที่เหมือนกันกับภาษาแต่จิ๋ว และต่างกัน 2 หน่วยเสียง คือ [-t] และ [-n] ดังนั้นเสียงพยัญชนะท้ายของคำยืมภาษาไทยในภาษาแต่จิ๋วที่มีพยัญชนะท้าย [-t] และ [-n] จึงมีการเปลี่ยนแปลงทางเสียง ดังตัวอย่าง

3.1.2.1 หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย [-t] เปลี่ยนเป็นเสียงพยัญชนะท้าย [-k]⁵

ลอดช่อง /lɔːt̚²²-tɕhɔːŋ²²/ > /lɔk̚²²-tɕhɔŋ²²/

หลุด /luːt̚²²/ > /luk̚²²/

กะรัต /ka³³-raːt̚²²/ > /ka³³-rak̚²²/

เมตร /meːt̚⁵⁵/ > /mek̚⁵⁵/

ขุด /khuat̚²²/ > /kuak̚⁵⁵/

ตลาด /taːt̚²²-laːt̚²²/ > /tak̚⁵⁵-lak̚⁵⁵/

ลูกศิษย์ /luːk̚⁴¹-sit̚²²/ > /luk̚⁵⁵-sik̚²²/

มั่งคุด /maŋ³³-khuːt̚⁵⁵/ > /maŋ²²-khuk̚²²/

⁵ จากการศึกษาพบการเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียง p > k ด้วย อย่างไรก็ตามก็ตี ผู้วิจัยพบเพียง 1 คำเท่านั้น คือ คำว่า ปืบ /piːp̚⁵⁵/ > /pik̚⁵⁵/

3.1.2.2 หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย [-ŋ] เปลี่ยนเป็นเสียง พยัญชนะท้าย [-ŋ]⁶

ทำบุญ	/tham ³³ -bun ³³ / > /thiam ²¹ -buŋ ²¹ /
สงกรานต์	/soŋ ²⁴ -kra:n ³³ / > /soŋ ⁵⁵ -kra:ŋ ³³ /
เปอร์เซนต์	/pə: ³³ -sen ³³ / > /pɔ: ³³ -seŋ ³³ /
กระท้อน	/kraʔ ²² -thɔ:n ⁵⁵ / > /ka ³³ -thɔ:ŋ ⁵⁵ /
หมอนทอง	/mɔ:n ²⁴ -thɔ:ŋ ³³ / > /mɔ:ŋ ²⁴ -thɔ:ŋ ³³ /
โอวัลติน	/ʔo: ³³ -wan ³³ -tin ³³ / > /ʔo ³³ -leŋ ³³ -teŋ ³³ /
เสมียน	/saʔ ²² -mian ²⁴ / > /sim ³³ -hiaŋ ⁵⁵ /

จากผลการศึกษาที่พบเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของหน่วย
เสียงพยัญชนะท้ายในคำยืมภาษาไทยในภาษาแต้จิ๋วสามารถสรุปได้
ดังตารางต่อไปนี้

⁶ ในการออกเสียงผู้บอกภาษาที่เข้ารับการศึกษานในโรงเรียนไทยไม่เปลี่ยนเสียงพยัญชนะ
ท้าย [-ŋ] เป็น [-ŋ] เช่น คำว่า ‘สงกรานต์’ ออกเสียงว่า /soŋ²⁴-kra:n³³/, ‘เปอร์เซนต์’ ออก
เสียงว่า /pə:³³-sen³³/, ‘กระท้อน’ ออกเสียงว่า /kraʔ²²-thɔ:n⁵⁵/, ‘หมอนทอง’ ออกเสียงว่า
/mɔ:n²⁴-thɔ:ŋ³³/, ‘โอวัลติน’ ออกเสียงว่า /ʔo:³³-wan³³-tin³³/

หน่วยเสียงในภาษาไทย		หน่วยเสียงของคำยืม ภาษาไทยในภาษาจีน แต้จิ๋ว
[-t],[-p]	>	[-k]
[-n]	>	[-ŋ]

ตาราง 2 การเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะท้ายในคำยืม

3.2 การเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงสระ

หน่วยเสียงสระในภาษาไทยมีทั้งสิ้น 21 หน่วยเสียง คือ หน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียงและหน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง ส่วนภาษาจีนแต้จิ๋วมี 19 หน่วยเสียง คือ หน่วยเสียงสระธรรมดา 6 หน่วยเสียงและหน่วยเสียงนาสิก 5 หน่วยเสียงและหน่วยเสียงสระประสม 8 หน่วยเสียง

3.2.1 หน่วยเสียงสระเดี่ยว

3.2.1.1 หน่วยเสียงสระ [u:] เปลี่ยนเป็นเสียงสระ [u] หรือ [o]

ลูกศิษย์ /lɯk ⁴¹ -sit ²² /	>	/lɯk ⁵⁵ -sik ²² /
ลูกเงาะ /lɯk ⁴¹ -ŋɔʔ ⁵⁵ /	>	/lɯk ²² -ŋɔʔ ⁵⁵ /
ลูกจ้าง /lɯk ⁴¹ -tɕaŋ ⁴¹ /	>	/lɔk ²² -tsiaŋ ²² /

3.2.1.2 หน่วยเสียงสระ [o:] เปลี่ยนเป็นเสียงสระ [ɔ:] หรือ [a:]

โรติ /ro:³³ -ti:³³/ > /rɔ:³³ -ti:³³/

โหล /lo:²⁴/ > /lɔ:⁵⁵/

ชอกโกแลต/tɕhɔk⁵⁵ -ko:³³ -lɛ:t⁵⁵/ > /tʂhok⁵⁵ -ka:³³ -

lɛk⁵⁵ /, /tʂhok⁵⁵ -ka:³³ -lɛt⁵⁵/

3.2.1.3 หน่วยเสียงสระ [a] เปลี่ยนเป็นเสียงสระ [a:] หรือ [i]

ละคร /laʔ⁵⁵ -khɔ:n³³/ > /la:³³ -khɔ:n³³/

บังกะโล /baŋ³³ -kaʔ² -lɔ:³³/ > /baŋ³³ -ka:³³ -lɔ:³³/

เสมียน /saʔ²² -mian²⁴/ > /sim³³ -hian⁵⁵/

3.2.1.4 หน่วยเสียงสระ [i:] เปลี่ยนเป็นเสียงสระ [i]

ป๊ีบ /pi:⁵⁵/ > /pik⁵⁵/

3.2.1.5 หน่วยเสียงสระ [ɛ:] เปลี่ยนเป็นเสียงสระ [e]

แกงส้ม /kɛ:³³ -sɔm⁴¹/ > /keŋ³³ -sɔm⁵¹/

3.2.1.6 หน่วยเสียงสระ [a:] เปลี่ยนเป็นเสียงสระ [o]

สาธุ /sa:²⁴ -khu:³³/ > /sok⁵⁵ -khu:³³/

3.2.2 หน่วยเสียงสระประสม

จากการวิเคราะห์พบการเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงสระเดี่ยว [ɔ:] เปลี่ยนเป็นเสียงสระประสม [ou] และหน่วยเสียง [a] เป็นเสียงสระประสม [ia] ในคำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต่จิวกรุงเทพฯ ตัวอย่างเช่น

ออฟฟิศ /ʔɔp⁵⁵-fit⁵⁵/ > /ʔou³³-pik⁵⁵/

ทำบุญ /tham³³-bun³³/ > /thiam²¹-bun²¹/

ตามที่ได้นำเสนอผลการศึกษาไปข้างต้นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงสระนั้นสามารถสรุปผลได้ดังตาราง 3

หน่วยเสียงใน ภาษาไทย		หน่วยเสียงของคำยืมภาษาไทยใน ภาษาจีนแต่จิว
[u:]	>	[u] หรือ [o]
[o:]	>	[ɔ:] หรือ [a:]
[a]	>	[a:]
[i:]	>	[i]
[ɛ:]	>	[e]
[a:]	>	[o]
[ɔ:]	>	[ou]
[a]	>	[ia]

ตาราง 3 การเปลี่ยนแปลงของเสียงสระในคำยืม

3.3 การเปลี่ยนแปลงของเสียงที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง

นอกจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับหน่วยเสียงพยัญชนะและหน่วยเสียงสระดังที่ได้นำเสนอไปข้างต้นแล้ว การเปลี่ยนแปลงทางเสียงอาจเป็นไปในลักษณะที่ว่ามีเสียงเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้

3.3.1 เสียงเพิ่มขึ้น

ในคำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋ว อาจพบการเพิ่มเสียงในคำบางคำ โดยเสียงที่เพิ่มขึ้นมามักมีฐานกรณ์เหมือนกันกับเสียงที่มีอยู่เพื่อให้กลมกลืนกับเสียงข้างเคียง ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเป็นไปในลักษณะเปลี่ยนตามเสียงที่ตามมาข้างหลัง จากการวิเคราะห์พบการเพิ่มขึ้นของหน่วยเสียง 2 หน่วยเสียง คือ [p] และ [k] เช่น

กะปิ /kaʔ³³-piʔ³³/ > /kap⁵⁵ piʔ⁵⁵/

กระเป๋ /kraʔ²²-paw²⁴/ > /kap⁵⁵-paw²⁴/

ตลาด /taʔ²²-la:t²²/ > /tak⁵⁵-lak⁵⁵/

สาธุ /sa:²⁴-khu:³³/ > /sok⁵⁵-khu:³³/

3.3.2 เสียงลดลง

จากการเปรียบเทียบคำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วและคำไทยแล้วพบว่าเกิดการสูญเสียเสียงในพยางค์แรกของคำ คือ

ขนม /khaʔ³³ nom²⁴/ > /nom²⁴/

เช่นเดียวกันกับคำว่า ขนมเค็ก /nom²⁴-kek⁵⁵/, ขนมหั่น /nom²⁴-tshan⁵⁵/, ขนมห้วย /nom²⁴-thue⁵¹/, ขนมหกรก /nom²⁴-kok⁵⁵/, ขนมหัง /nom²⁴-paŋ³³/

หมูสัเต๊ะ /mu:²⁴-saʔ²²-teʔ⁵⁵/ > /mu:²⁴-te⁵⁵/

3.4 การเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงวรรณยุกต์

3.4.1 วรรณยุกต์สามัญ (33) วรรณยุกต์โท (41) หรือวรรณยุกต์ตรี (55) เปลี่ยนเป็นเสียงวรรณยุกต์เอก (22,21)⁷

ทำบุญ /tham³³-bun³³/ > /thiam²¹-bun²¹/

ธรรมเนียม /tham³³-niam³³/ > /thiam²¹-niam⁵¹/

ต้ม /tom⁴¹/ > /tom²²/

ถั่ว /thuaj⁴¹/ > /thue²¹/

ลูกจ้าง /lu:k⁴¹-tɕa:ŋ⁴¹/ > /lok²²-tsiaŋ²²/

น้กเลง /nak⁵⁵-le:ŋ³³/ > /lak²²-leŋ³³/

3.4.2 วรรณยุกต์สามัญ (33) วรรณยุกต์เอก (22) หรือวรรณยุกต์จัตวา (24) เปลี่ยนเป็นเสียงวรรณยุกต์ตรี (55)

ภาษี /pha:j³³-si:²⁴/ > /pha:⁵⁵-si:³³/

ขวด /khuat²²/ > /kuak⁵⁵/

⁷ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำระดับแทนด้วยระดับเสียง 22 และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำตกแทนด้วยระดับเสียง 21

เสมียน /saʔ²²-mian²⁴/ > /sim³³-hian⁵⁵/

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียง
วรรณยุกต์ข้างต้น สามารถสรุปผลได้ดังตาราง 4

หน่วยเสียงในภาษาไทย หน่วยเสียงของคำยืม ภาษาไทยในภาษาจีนแต่จิว	
วรรณยุกต์สามัญ โท	> วรรณยุกต์เอก
หรือตรี	
วรรณยุกต์สามัญ	> วรรณยุกต์ตรี
เอกหรือจัตวา	

ตาราง 4 การเปลี่ยนแปลงของเสียงวรรณยุกต์ในคำยืม

4. การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำยืมภาษาไทยในภาษาจีน แต่จิวกรุงเทพ

คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต่จิวกรุงเทพส่วนใหญ่เป็นคำทับศัพท์ โดยมีการยืมและปรับเสียงให้เข้ากับระบบเสียงในภาษาจีนแต่จิว แต่ยังคงความหมายเดิมที่ยืมมา อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ผู้พูดทวิภาษาไทย-จีนแต่จิว พบการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำยืมใน 2 ลักษณะ คือ ความหมายแคบเข้า และความหมายใหม่สัมพันธ์กับความหมายเดิมบางส่วนหรือโดยรวม ดังนี้

4.1 ความหมายแคบเข้า

จากการศึกษาพบว่าคำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต่จิวส่วนใหญ่มีความหมายแคบเข้า

ชุด /tɕhut⁵⁵/ > /tshuk⁵⁵/

/tɕhut⁵⁵/ “ลักษณะนามใช้กับเสื้อผ้า คณะกรรมการ
การแสดงผล, สิ่งของที่จัดเข้ากันเป็นสำหรับ เช่น ชุดน้ำชา ชุดรับแขก”
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 384-385)

/tshuk⁵⁵/ “ลักษณะนามใช้กับเสื้อผ้า”⁸

ตลาด /taʔ²²-la:t²²/ > /tak⁵⁵-lak⁵⁵/

/taʔ²²-la:t²²/ “ที่ชุมนุมเพื่อซื้อขายต่างๆ, สถานที่ซึ่ง
ปรกติจัดไว้ให้ผู้ค้าใช้เป็นที่ชุมนุมเพื่อจำหน่ายสินค้าประเภท
เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ หรืออาหาร อันมีสภาพเป็นของสด ประกอบ
หรือปรุงแล้ว หรือของเสียบ่าย ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีการจำหน่ายสินค้า
ประเภทอื่นด้วยหรือไม่ก็ตาม และหมายความรวมถึงบริเวณซึ่งจัด
ไว้สำหรับให้ผู้ค้าใช้เป็นที่ชุมนุมเพื่อจำหน่ายสินค้าประเภทดังกล่าว
เป็นประจำหรือเป็นครั้งคราวตามวันที่กำหนด, ที่ชุมนุมเพื่อซื้อขาย
ของต่างๆซึ่งมิได้ตั้งอยู่ประจำ จัดให้มีขึ้นเฉพาะในวันหรือสถานที่ที่

⁸ การอธิบายความหมายของคำยืมทั้งหมดในบทนี้ ผู้วิจัยอิงคำจำกัดความของคำที่ให้ไว้
โดยราชบัณฑิตยสถาน (2554) เพื่อเปรียบเทียบกันว่าคำนิยามและตัวอย่างใดที่ไม่ปรากฏ
การใช้ในภาษาจีนแต่จิวกรุงเทพฯ

กำหนดเท่านั้น เช่น ตลาดนัด, ตลาดหรือสถานที่อันเป็นศูนย์กลาง
ในการซื้อขายหลักทรัพย์ เช่น ตลาดหลักทรัพย์, ตลาดที่ซื้อขายกัน
ลับๆโดยหลีกเลี่ยงข้อกำหนดที่ทางการได้วางไว้ เช่น ตลาดมืด”
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 465)

/tak⁵⁵-lak⁵⁵/ “ที่ชุมนุมเพื่อซื้อขายต่างๆ, สถานที่ซึ่ง
ปรกติดจัดไว้ให้ผู้ค้าใช้เป็นที่ชุมนุมเพื่อจำหน่ายสินค้าประเภท
เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ หรืออาหาร อันมีสภาพเป็นของสด ประกอบ
หรือปรุงแล้ว หรือของเสียบ่าย ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีการจำหน่ายสินค้า
ประเภทอื่นด้วยหรือไม่ก็ตาม และหมายความรวมถึงบริเวณซึ่งจัด
ไว้สำหรับให้ผู้ค้าใช้เป็นที่ชุมนุมเพื่อจำหน่ายสินค้าประเภทดังกล่าว
เป็นประจำหรือเป็นครั้งคราวตามวันที่กำหนด”

ต้ม /tom⁴¹/ > /tom²²/

/tom⁴¹/ “ทำให้ของเหลว เช่น น้ำหรือสิ่งอื่นที่อยู่
ในของเหลวร้อนเดือดหรือสุก, ทำให้สะอาด เช่น ต้มผ้า, ทำให้สุก
ปลั่งด้วยวิธีใส่น้ำผสมสารเคมีบางอย่างแล้วทำให้ร้อน เช่น ต้มทอง,
ล่อลวงให้หลงเชื่อได้สำเร็จ เช่น ต้มจนสุก” (พจนานุกรมฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 455)

/tom²²/ “ทำให้ของเหลว เช่น น้ำหรือสิ่งอื่นที่อยู่
ในของเหลวร้อนเดือดหรือสุก, ทำให้สะอาดเช่น ต้มผ้า, ทำให้สุก
ปลั่งด้วยวิธีใส่น้ำผสมสารเคมีบางอย่างแล้วทำให้ร้อน เช่น ต้มทอง”

นักเลง /nak⁵⁵-leŋ³³/ > /lak²²-leŋ³³/

/nak⁵⁵-leŋ³³/ “ฝึกไฟในสิ่งนั้นๆ เช่น นักเลงการพนัน, ผู้เถาะกระราน เช่น เขาเป็นนักเลงมีลูกน้องมาก, มีใจกว้าง กล้าได้กล้าเสีย เช่น ใจนักเลง” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 613)

/lak²²-leŋ³³/ “ผู้เถาะกระราน”

รับ /rap⁵⁵/ > /lap²²/

/rap⁵⁵/ “ยื่นมือออกถือเอาสิ่งของที่ผู้อื่นส่งให้ เช่น รับของ รับเงิน, การไปพบเพื่ออำนวยความสะดวกหรือพาไปสู่ที่พัก เช่น รับเพื่อน, ตอบรับ เช่น รับผิด รับสารภาพ” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 989)

/lap²²/ “ยื่นมือออกถือเอาสิ่งของที่ผู้อื่นส่งให้ เช่น รับของ รับเงิน, ไปพบเพื่ออำนวยความสะดวกหรือพาไปสู่ที่พัก เช่น รับเพื่อน”

หลุด /lut²²/ > /luk²²/

/lut²²/ “ออกจากที่ที่ติดอยู่ เช่น พลอยหลุดออกจากหัวแหวน, พ้นออกจากความควบคุม เช่น หลุดจากที่คุมขัง” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 1316)

/luk²²/ “ออกจากที่ที่ติดอยู่ เช่น พลอยหลุดออกจากหัวแหวน”

องค์ /ʔoŋ³³/ > /ʔoŋ³³/

/ʔoŋ³³/ “ลักษณะนามใช้เรียกสิ่งที่เคารพบูชา

บางอย่างในทางศาสนา เช่น พระพุทธรูป 1 องค์ พระเจดีย์ 2 องค์⁹,
ลักษณะนามใช้เรียกภิกษุสามเณร เช่น ภิกษุ 1 องค์” (พจนานุกรม
ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 1364)

/ʔoŋ³³/ “ลักษณะนามใช้เรียกสิ่งที่เคารพบูชา

บางอย่างในทางศาสนา เช่น พระพุทธรูป 1 องค์, ลักษณะนามใช้เรียก
ภิกษุสามเณร เช่น ภิกษุ 1 องค์”

4.2 ความหมายใหม่สัมพันธ์กับความหมายเดิมบางส่วน

ห้อง /hɔ:ŋ⁴¹/ > /hɔ:ŋ²²/

/hɔ:ŋ⁴¹/ “ส่วนของเรือนหรือตึกเป็นต้น ที่มีฝาผนัง

เป็นตอนๆ” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 1320)

/hɔ:ŋ²²/ “ลักษณะนามที่ใช้เรียกที่อยู่อาศัย เช่น

ตึกแถว”

5. สรุป

คำยืมภาษาจีนแต้จิ๋วในภาษาไทยมีการเปลี่ยนแปลงทั้งหน่วย
เสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมี
ระบบและสามารถอธิบายได้ดังนี้ ด้านหน่วยเสียงพยัญชนะใน

⁹ แม้ว่าจะใช้คำลักษณะนาม ‘องค์’ กับพระพุทธรูปหรือพระสงฆ์ แต่ผู้บอกภาษาอธิบายว่า
ไม่สามารถใช้คำลักษณะนามดังกล่าว กับ ‘พระเจดีย์’ ได้

ภาษาไทยมี 19 หน่วยเสียง มีหน่วยเสียงพยัญชนะ 5 หน่วยเสียงคือ หน่วยเสียง [d], [tɕ], [tɕh], [f], [r] ที่ไม่มีในภาษาจีนแต้จิ๋ว ในการออกเสียงคำยืมภาษาไทย ผู้พูดภาษาจีนแต้จิ๋วจึงนำเอาหน่วยเสียงในภาษาจีนแต้จิ๋วมาปรับใช้ การเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะต้นที่พบจากการศึกษามีดังนี้ [d], [r], [n] > [l], [w] > [ʔ], [kr] > [k] และ [pl-] > [p] ในด้านหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายของภาษาแต้จิ๋วมีมากกว่าของภาษาไทย 2 หน่วยเสียง คือ [-t] และ [-n] ดังนั้นเสียงพยัญชนะท้ายของคำยืมภาษาไทยในภาษาแต้จิ๋วที่มีพยัญชนะท้าย [-t] และ [-n] จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเสียงดังนี้ [-t], [-p] > [-k] และ [-n] > [-ŋ] ส่วนการเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงสระในคำยืม นั้น พบว่ามีรูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลาย เช่น [u:] > [u], [o:] > [ɔ:] และ [a] > [a:], [i], [ia] เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าเสียงของคำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วมีทั้งเสียงเพิ่มขึ้นและลดลง สำหรับหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยมี 5 หน่วยเสียง ในขณะที่ภาษาจีนแต้จิ๋วมี 6 หน่วยเสียง รวมทั้งเมื่อสนธิเสียงแล้วก็จะทำให้ออกเสียงพยางค์แรกเปลี่ยนไป การเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่พบคือ วรรณยุกต์สามัญ วรรณยุกต์โทหรือวรรณยุกต์ตรี > วรรณยุกต์เอก, วรรณยุกต์สามัญ วรรณยุกต์เอกหรือวรรณยุกต์จัตวา > วรรณยุกต์ตรี

นอกจากนี้ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วนั้นพบว่าคำยืมส่วนใหญ่เป็นคำทับศัพท์ที่ผ่านกระบวนการปรับเสียงให้เข้ากับระบบเสียงในภาษาจีนแต้จิ๋วแต่ยังคงไว้ซึ่งความหมายเดิมที่ยืมมา อย่างไรก็ตาม มีคำส่วนหนึ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงทางความหมายใน 2 ลักษณะคือ ความหมายแถบเข้าและความหมายใหม่สัมพันธ์กับความหมายเดิมบางส่วน

บรรณานุกรม

กาญจนา นาคสกุล. (2541). *ระบบเสียงภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประพิน มโนมัยวิบูลย์. (2554). *ชุมชนจีนในประเทศไทย*:

หลากหลายสำเนียงจีน. วารสารราชบัณฑิตยสถาน. 36(4): 539-552.

ประภัศร เสวิกุล. (2548). *จากฮวงโหสู่เจ้าพระยา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ประยูร ทรงศิลป์. (2526). *การเปลี่ยนแปลงของภาษา: คำยืมในภาษาไทย*. ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ วิทยาลัยครูธนบุรี.

ปราณี กายอรุณสุทธิ. (2526). คำยืมภาษาจีนในภาษาไทยปัจจุบัน.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แพรวไพยม บุญยะผลึก. (2547). คำยืมภาษาฝรั่งเศสในภาษาไทย

ปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะ

อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.

วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์. (2521). ภาษาและภาษาศาสตร์. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (2550). ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุภางค์ จันทวานิชและคณะ. (2539). รายงานการวิจัยเรื่อง ชาวจีน

แต่จิวในประเทศไทยและในภูมิภาคอาเซียน: สมัยที่หนึ่ง

ทำเรื่องจิวหลิน (2310-2393). กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

(2553). บรรทัดฐานภาษาไทย เล่มที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์

สทศ.

อนุมานราชชน, พระยา. (2517). นิรุกติศาสตร์. กรุงเทพฯ: ศูนย์
การทหารราบ.

Bloomfield L. (1979). **Language**. Great Britain: George Allen
& Unwin.

李泰盛. 2004. 泰语中潮州话借词及其词义嬗变说略. 汕头大学学
报(人文社会科学版), 20(3), 72-76.

林伦伦. 2006. 潮汕方言和泰语的双向借词及其演变发展. 民族语
文, 2, 24-30.

ABSTRACT

Sound and Semantic Changes of Thai Loanwords in Bangkok Chaozhou

Assist. Prof. Chanyaporn Parinyavottichai, Ph.D.

The objective of this research is to analyze the sound and semantic changes of Thai loanwords in Bangkok Chaozhou. The data was collected from bilingual Thai-Chaozhou in Bangkok. The result reveals that sound change occurs in consonants, vowels, and tones. Additionally, the meanings of most Thai loans have become narrower than those of the words in the donor language.

Keywords: *Loanwords, Thai, Chaozhou, Bangkok*

现代汉语单音节颜色类形容词的 句法功能差别及其原因

Warisa Asavaratana, Ph.D.¹

提要

颜色类形容词其内部虽然都可以用来形容事物，但是仔细地
从不同的角度来看会发现它们的差别。本文打算探讨的单音节颜
色类形容词有“白、黑、红、黄、蓝、绿、灰、紫、粉、橙、
棕、褐”一共十二个。主要从句法层面考察它们充当句法成分的
能力以及重叠后的句法功能等几个方面的差别。通过考察发现根
据句法功能的强弱不同，可以大概地把它分为四组即“白、
黑、红”；“黄、蓝、绿”；“灰、紫、粉”和“橙、棕、
褐”。从认知语言学的角度来看，颜色类形容词有如此的句法功
能差别可以从焦点色的突显性和原型范畴的连续性和模糊性来解
释。

关键词：单音节颜色类形容词、句法层面、认知语言学

（一）引言

颜色词是大多数语言共有的一类词语，是人们用来表达事物
的性状的一种反映。每种语言可分辨出来的颜色不一样，但是每
个语言的基本颜色大致相同。若按照语言不同的层次来看，以往
对表颜色词语的研究主要从词汇层面的各个角度来考察。如：颜

¹ 马春霖、上海师范大学文学博士。

色词的构词研究（刘钧杰，1985；符淮青，1989；王倩倩，2010等）、研究颜色词的模糊性（伍铁平，1986；吴玉璋，1988；芮晓玮，2007等）、颜色词的引申意义或者象征意义（张旺熹，1988；钟守满，2001；黄燕燕，2008；陈翌，2010等）、从汉语颜色词与外语相应词语的象征意义与跨文化的关系、（复合颜色词的）构词方式等几个角度比较研究（许高渝，1992；杨永林，2003；玄贞姬，2007；张祝祥和杜凤兰，2007；付洁，2009；李恩姬和李柏令，2011等）。现有研究很少把颜色词引进到句法层面来研究，已有成果的主要有刘丹青，1990；石毓智，1990；张爱民，1996；高永奇，2004；李红印，2004、2007等。由此，为了对颜色词的研究更加完善，本文打算从句法层面入手来探讨它们内部的功能差别。

一般来说颜色词用来形容事物本身具有的属性，从它的功能来看是属于形容词的一个种类。每一个颜色类形容词虽然都用来形容事物的性质，但是通过人类的认识加工以后不管从哪个层面来看它们都存在着差别。本文着重于句法的语言层面来考察颜色类形容词内部的差别，大概的内容包括（1）考察颜色类形容词充当不同句法成分的功能差别；（2）考察它们重叠后的功能差别；（3）从认知语言学的角度对其差异的原因进行初步解释。文章里所举的例句来自于北京大学中国语言学研究中心（CCL）语料库。

（二）颜色类形容词在句法层面上的内部差别

2.1 句法功能的差别

2.1.2 充当定语

(A) 与名词搭配的制约

当颜色类形容词充当定语时，它与后面的名词的搭配选择是受到制约的，不是所有的名词都能跟颜色类形容词搭配的。相反，颜色类形容词也不能都跟所有的名词搭配。李红印（2007：259-261）借用《同义词词林》对汉语词义的分类，指出最能与颜色词组合的种类是“物”类（“物”类还可分为十八小类）而“时间与空间”、“动作”、“抽象事物”等种类不大可能与颜色词组合。虽然如此，但我们还是发现少数颜色类形容词可以与其他类词语（如“抽象事物”等）组合，如：白（白战）；黑（黑日子）；红（红旅）；黄（黄对联）、蓝（蓝社会）、绿（绿生活）等。不过，需要强调的是颜色类形容词与这一类名词组合了以后，其意义发生虚化，这是颜色类形容词和名词之间互动的一个效果。

(B) 与结构助词“的”同现

单音节颜色类形容词充当定语时，一般可以直接修饰中心语，中间不加结构助词“的”。例如：白灯、黑毛衣、红灯笼、黄星、蓝裙子、绿草等（由于在它们中间没有“的”，因此那些常常粘在一起的两个语素很容易成为一个词。如：白板、黑烟、红牌等）。

至于“紫、灰、粉、橙、褐、棕”²等很少与中心语素粘着在一起，而常常先与语素“色”结合然后再与中心语组合，如：“橙色烟花”、“粉色窗帘”、“褐色的翅膀”、“棕色皮衣”等。或者与一个基本颜色聚合（常常与由它混合而来的两个基本颜色当中的一个颜色词聚合³），如：“橙”是由黄和红两个颜色混合而来的，这两个颜色与“橙”可以组成“橙黄的抽油机”、“橙红领带”等。

2.1.2 充当谓语

有部分颜色类形容词能充当谓语即“红、白、黑”等。“灰”和“紫”也可以充当谓语但是例句很少。详细内容如下：

(A) “红、白、黑、黄、蓝、绿、灰、紫”颜色类形容词可以充当谓语，可是在 CCL 语料库当中，未发现“粉、橙、棕、褐”做谓语的例句。例如：

- (1) 雨水融和着血水，红了一地，空气中顿时弥漫着呛人的血腥味。（《中国农民调查》）
- (2) 他们说：“以前还有一半是黑的呢，就这么几天你的头发全白了。”（余华《活着》）
- (3) 这个小队的小队长身高体胖块头大，脸黑得冒油。（冯志《敌后武工队》）

² 在语料当中，我们只发现“棕（头）发”的例子。

³ 至于两个基本颜色词组合的基本规律和种类可以参看高永奇（2004）。

(4) 他说自己年纪不满四十，眼力差了，头发灰了，牙齿动摇了，只恐寿命难保，……。 (《读书》\vol-005)

(5) 手麻了，脸紫了，那条不听使唤的右腿仿佛已经失掉了，他依旧一遍又一遍地背着。 (《人民日报》\1995年\6月份a)

从上面的例句可以看出颜色类形容词充当谓语时后面可以加时态助词“了”如例(1)、(2)、(4)和(5)，或者在它后面有结构助词“得”如例(3)。颜色类形容词能与这几个成分搭配的这些例句可以证明它们具有谓语的功能。

(B) 能做谓语的单音节颜色类形容词大部分可与程度副词“非常、很、有点、有些⁴”等搭配，只有少部分即“灰⁵、紫”一般不加或者非常少加程度副词。例如：

(6) 这时我才发现松雨的眼睛很红，绝对不是眼前的泪水留下的印迹。(安顿《绝对隐私》)

(7) 老师的脸非常白，眉毛却又宽又黑。(王小波《白银时代》)

⁴ 据本文考察的语料，颜色类形容词充当谓语一般不能用程度副词“最”修饰，而当它充当定语时一般都可程度副词“最”修饰。

⁵ 据本文考察的语料，“灰”加了“很”和“非常”之后一般不表示颜色了，而表示象征消沉、沮丧。例如：我到美国之初心情非常灰，当时我已经离婚了，我在中国那块土地上已经没有什么可牵挂的了，…。(作家文摘\1997\1997A\陈燕妮《严歌苓：紫色的世界》)

(8) 袁成的瘦脸本来有点黑，现在显得更黑了。（巴金《家》）

(9) 他负过十次伤，失血多，瘦棱棱的脸有些黄。（杜鹏程《保卫延安》）

(10) 天很蓝，凝眸间，遐想便如飘舞的云。

（《人民日报》\1993 年\3 月份）

(11) 草有些绿了，更绿了——盛夏来到。（《读者（合订本）》）

从上面的例句可以看出“红、黑、白、黄、蓝、绿”可用程度副词“非常、很、有点、有些”修饰。

2.1.3 充当状语

在所查的语料库当中颜色类形容词充当状语的例句非常少。其原因在于颜色类形容词的基本功能是用来形容具体的事物的，跟名词（具体事物）搭配才是自然的。状语的位置与后面的谓语的关系很密切，所以颜色类形容词一般不能进入状语位置。

2.1.4 充当补语

(A) 有的颜色类形容词可以充当补语，有的不行。能充当补语的颜色类形容词大概有“白、黑、红、黄、蓝、绿、紫”。它们充当补语了以后，一般不加“得”。例如：

(12) 身体消瘦了，皮肤晒黑了，没有出过一点差错，而且省吃俭用，为工厂节约开支近百万元。（《人民日报》\1996 年\2 月份）

- (13) 全国解放了，我根据他的意思，把整个中国的地图都用红墨水涂红了。（周而复《上海的早晨》）
- (14) 光使水浇不施粪，会都把庄稼浇黄了，能长出什么好庄稼！要施粪哪有那么多粪肥！”（梁斌《红旗谱》）
- (15) 昨夜下了一场雨，洗蓝了天，洗白了云，洗绿了苏尼特大草原。（《报刊精选》\1994年\08）

上面例(12)中的“黑”做补语修饰谓语“晒”。例(13)中的“红”做补语修饰谓语“涂”。例(14)中的“黄”做补语修饰谓语“浇”。例(15)中的“蓝”、“白”和“绿”做补语修饰谓语“洗”。四个例句中的“晒黑”、“涂红”、“浇黄”和“洗蓝/白/绿”构成述补关系。

(B) 部分颜色类形容词（即“红、黑、白、黄”）做补语时其前面可加程度副词“很”修饰。不过，如果在颜色类形容词前面加程度副词“很”，它们后面都要加结构助词“得”。例如：

- (16) 他记得他看见了一对明亮的眼睛和两片涂得很红的嘴唇。（张贤亮《灵与肉》）
- (17) 柜上摆着几个盘子，盘中均是大块的肉，煮得很白。（余华《古典爱情》）
- (18) 这位管基建的副市长，高大的身躯累得有点弯背了，脸晒得很黑。（《报刊精选》\1994年\11）

例(16)中的“红”带程度副词“很”以后和谓语“涂”构成述补结构。例(17)中的“白”带程度副词“很”以后和谓语

“煮”构成述补关系。例（18）中的“黑”带程度副词“很”以后跟谓语“晒”构成述补关系。每个例句中的述语和补语中间都要加结构助词“得”。

此外，我们还发现少数颜色类形容词加了程度副词“非常”和“最”以后能充当补语，例如：

（19）她的嘴唇涂得非常红，还有稍许口红残留在牙齿上。（卫慧《上海宝贝》）

（20）难怪集会时总见九连的兵脸晒得最黑，衣服磨得最破。（《人民日报》\1993年\7月份）

上面例（19）中的“红”带程度副词“非常”以后充当“涂”的补语。例（20）中的“黑”带程度副词“最”以后充当“晒”的补语。

（C）颜色类形容词充当补语后做其他句法成分

有些颜色类形容词即“白、黑、红”做补语后整个动补结构能充当定语。此外，少数的“黄、蓝、紫”颜色类形容词也有此功能。例如：

（21）她只穿绯霞色抹胸，海蓝色巾肉短裤，漏空白皮鞋里露出涂红的指甲。（钱钟书《围城》）

（22）她十分兴奋了，晒黑的脸上充满血，胀得通红。（欧阳山《苦斗》）

（23）这种半透明织物还不吸收热量，晒白的篷顶能把 3 / 4 的太阳辐射热反射掉。（《读者》（合订本））

上面例（21）中的“红”跟谓语“涂”组成述补短语。然后“涂红”充当“指甲”的定语。例（22）中的“黑”跟谓语“晒”组成述补短语。然后“晒黑”充当“脸”的定语。例（23）中的“白”跟谓语“晒”组成述补短语。然后“晒白”充当“篷顶”的定语。在所考察的语料当中只找到“黑、白、红”三个颜色类形容词充当补语后做定语的例句。这表明这三类颜色类形容词的句法活动较活跃。

总之我们可以把颜色类形容词的句法功能总结为如下表格：

表 1：颜色类形容词内部的句法功能差别

CA SF	红	白	黑	黄	蓝	绿	紫	灰	粉	橙	棕	褐
定语	+	+	+	+	+	+	±	±	±	±	±	±
谓语	+	+	+	+	+	+	±	±	-	-	-	-
状语	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
补语	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-

CA=颜色类形容词 SF=句法功能 “+”表示具有该句法功能

“±”表示虽然能当该句法成分但是其功能较弱

“-”表示没有该句法功能

从上面对颜色类形容词进行句法功能的考察，可发现其内部具有功能的强弱之别。句法功能较强的颜色类形容词大概有

“红、黑、白、黄、蓝、绿”等。句法功能较弱的颜色类形容词大概有“橙、褐、棕”。下面，本文从句法层面的另外一个方面来考察颜色类形容词内部的差别。

2.2 重叠的功能差别

根据 CCL 语料库，能重叠的颜色类形容词有“黑、白、红、绿、黄、蓝”。此外，在所考察的十二个颜色类形容词当中只有“橙、棕、褐”颜色类形容词没有重叠形式，而“灰、紫、粉”虽然可以重叠⁶，但使用频率不高。比如：

“紫毛衣”	“紫紫的毛衣”
“灰跑鞋 ⁶ ”	“灰灰的跑鞋”
“粉（嘴）唇 ⁶ ”	“粉粉的嘴唇 ⁶ ”
“橙唇膏 ⁷ ”	“*橙橙的唇膏”
“褐眼睛”	“*褐褐的眼睛”
“棕皮肤”	“*棕棕的皮肤”

石毓智（1990，2001：120-121）讨论过此问题，石文（1990）根据能否用程度副词“有点、很、太、十分、最”分量级，可以把现代汉语单音节的颜色词分为非定量词和定量词两类。前者能用整个程度词序列修饰⁸，而后者不能。从语义上看，

⁶ 石毓智（1990，2001：145）认为“灰、紫”等颜色词不能重叠，如不能说“*紫紫的化”、“*布灰灰的”等。表面上似乎跟我们说的相反，但是其实这种现象表示了两种情况：（1）它们受到的限制比“红、黑”等颜色词多；（2）随着时间的流逝，它们的功能渐渐地倾向于“红、黑”等颜色词。

⁷ 来自于谷歌互联网。

⁸ 石毓智（2001：120-121）指出具有非定量性的形容词最少能用“有点、很、

非定量颜色词的语义范围宽；相反，定量颜色词的语义范围很窄。因此它们在使用频率上存在差异即非定量颜色词的使用频率更高。在句法上，两者有明显的句法对立。其中，有一个是关于重叠式的对立，即非定量颜色词有“AA 的”的重叠式而定量颜色词却没有。除此之外，石文还通过了几种格式来验证非定量颜色词和定量颜色词的对应表现，结果发现非定量颜色词能进入的格式比定量的多。因此可总结为定量的颜色词的语义范围窄，它的句法格式受到了限制；非定量颜色词的语义范围宽，它的句法格式多。

以往的研究已经对形容词基式和其重叠式作过了句法语义比较，研究发现形容词重叠了以后其句法语义发生变化。对这一方面做过研究主要有朱德熙（1997⁹）、卞觉非（1983）、郭志良（1987）、石毓智（1996）、齐沪扬 和 王爱红（2001）、李佳（2006）等。颜色类形容词重叠了以后，其句法功能上同样也与基式存在差别。那么，这种差别是否会促使颜色类形容词内部的句法功能差别发生改变。请看下面：

2.2.1 充当定语

当这些形容词重叠后与中心语构成定中结构时，它们以带结构助词“的”为主，如“黑黑的脸”、“蓝蓝的大海”、“红红的圆点”等。但是有些颜色类形容词重叠了以后在某个句法环境当中也可以不加“的”。如下面的例句：

最”三个程度词修饰。那些只能用某个特定程度词修饰的形容词，还是定量的。

⁹ 朱德熙先生在 1956 年首次发表这篇文章。

- (24) 我们采访的时候，正赶上农民交售番茄季节，满载着红红番茄的拖拉机，在工厂门口排着长队。

(《人民日报》\1994 年\第 3 季度)

- (25) 在南沙，我们每上一个礁堡采访，总是看见一位身体壮实、黑黑脸膛的年轻军官，第一个将补给船运来的补给品扛到礁上，……。 (《人民日报》\1994 年\第 2 季度)

- (26) 她已稍稍故态复萌，不复黄黄脸儿穿一身制服。

(杨绛《洗澡》)

- (27) 她心情如晴天般开朗，老想哼歌老想笑，恶心感消失得无影无踪，想起现在上市的红红西红柿绿绿小白菜心里就舒服。(池莉《太阳出世》)

从上面的例句可以注意到一点就是如果表颜色类形容词和它所修饰的名词后面还出现另外一个名词而该名词与前面的短语也具有定中关系，那么颜色类形容词和它修饰的名词之间可以不加“的”如例(24)和例(25)分别为“(满载着)红红番茄的拖拉机”和“黑黑脸膛的年轻军官”等。在考察的十二个颜色类形容词里重叠以后可以不加“的”的有：红、白、黑、黄、蓝、绿。而却未发现“紫、灰、粉”重叠了以后可以不加结构助词“的”的例句。

2.2.2 充当谓语

颜色类形容词重叠了以后，有部分能做谓语即“红、白、黑、黄、蓝、绿”。例如：

- (28) 不知是过于兴奋、还是气温太低，儿子的脸蛋红红的，小手也冻得不灵活了，见此状我不禁大笑，儿子也开心地乐了。（《人民日报》\1993 年\2 月份）
- (29) 她身高只有 1 米 2 左右，面黄肌瘦，脖子、胸脯黑黑的，看起来至少几个月没洗澡了。（《报刊精选》\1994 年\11）
- (30) 窗外灰灰的，天渐渐阴死了，太阳胆怯地躲进了云层。¹⁰（作家文摘\1996\1996A\谈歌《大厂（连载之四）》）

从上面的例句可以看出它们重叠了以后以带语气助词“的”为主如例（28）、（29）和（30）。

此外，颜色类形容词重叠了以后一般不能用程度副词修饰，例如：“*天很蓝蓝”、“*头发很黑黑”、“*脸非常白白”都不能说。不过，说颜色类形容词重叠了以后不能受程度副词修饰也不是绝对的，因为在语料库中我们也发现了下面的例句：

- (31) 老周的脸色已有些红红的了，可是王强的脸色没有变，只是一双黑眼里有点水漉漉的。（知侠《铁道游击队》）

¹⁰ 此外，我们在语料库里还找到像“陈局长脸灰灰地放了电话。”这种句子，但是里面的“灰灰”不表颜色。

例(31)中的“红红”可以由程度副词“有些”来修饰。能受程度副词修饰的颜色类形容词重叠式在我们考察当中只有“红”一个颜色类形容词。

2.2.3 充当状语

如上所述，颜色类形容词一般不充当状语。虽然如此，有的单音节颜色类形容词重叠了以后能充当状语，情况如下：

(一) 在状语和中心语之间加“地”

只有少部分颜色类形容词重叠式(黑、红、绿¹¹)能充当状语，而且一般都要加结构助词“地”。例如：

(32) 长和十二名宪兵，都是全副武装的，后面还架着一挺轻机关枪，枪口黑黑地冲着大家。(作家文摘\1995\1995B\谢挺宇《去国(连载之三)》)

(33) 想由此变得减轻些的马老太太在拆线时发现下眼睑严重外翻，红红地耷拉着。(《报刊精选》\1994年\08)

(34) 不要割，你叫它绿绿地长着。(张贤亮《绿化树》)

¹¹ 有两点要说明：(1)大部分的“白”无论是基式还是重叠式做状语后变成副词，如：“绸子的盒子枪，狠狠地击着墙上的砖块说：“你呀，你呀，小子，你白学了法律啦！”(杨沫《青春之歌》)或“连上厕所的几分钟时间，他也从不白白地浪费掉。”(《读者(合订本)》)。(2)“灰灰”充当状语时，其意义一般不表示颜色，而表示消沉、沮丧意义。

上面例(32)中的“黑黑”做状语修饰“冲着”。例(33)中的“红红”做状语修饰“耷拉着”。例(34)中的“绿绿”修饰“长着”。

2.2.4 充当补语

单音节颜色类形容词重叠了以后，一般只有“白、黑、红、黄、蓝、绿、紫”可以充当补语，而且都要加结构助词“得”，例如：

(35) 每天脚板都让露水泡得白白的，走了形。(《读者(合订本)》)

(36) 她已经想到可以用报纸，早就把窗户糊好了。报纸上用墨汁涂得黑黑的。(老舍《四世同堂》)

(37) 寒风将他们的小脸蛋吹得红红的，可他们依然在寒风中等待，……。 (《人民日报》\1995年\2月份a)

(38) 数九隆冬，搭车回来的燕子，头发和衣裳挂满白白的冰霜，脸冻得紫紫的，进屋，话都说不出来了。
(晓朱《北大荒深处的母爱》\作家文摘\1996\1996A)

上面例(35)中的“白白”和谓语“泡”构成述补结构。例(36)中的“黑黑”和谓语“涂”构成述补结构。例(37)中的“红红”和谓语“吹”构成述补结构。例(38)中的“紫紫”和谓语“冻”构成述补结构。每个例句的述语和补语中间要加结构助词“得”。

虽然“紫”可以重叠但是与“红”相比，具有不平衡现象：“红红”充当补语比其他颜色类形容词多；“紫紫”只有几个例句。

此外，只有“白、黑、红”颜色类形容词的重叠式做补语后可以再充当定语。例如：

- (39) 她那被太阳晒得红红的脸庞、又黑又圆的大眼睛，
有着一一种历久不衰的美。（张炜《柏慧》）
- (40) 八个同样抹得黑黑的小姑娘在伴舞，随着歌声作种种悲愤欲绝状。（王朔《懵然无知》）
- (41) 手腕上一道深深的割痕。血已经流干了，两片泡得白白的肉翻起来，像小孩的失血的嘴唇。（电视电影\《冬至》）

上面例（39）中的“红红”跟谓语“晒”组成述补短语。然后“（被太阳）晒得红红”充当“脸庞”的定语。例（40）中的“黑黑”先跟谓语“抹”组成述补短语。然后“（同样）抹得黑黑”充当“小姑娘”的定语。例（41）中的“白白”先跟谓语“泡”组成述补短语，然后“（两片）泡得白白”充当“肉”的定语。

我们可把颜色类形容词重叠式的句法功能的差别总为如下表格：

表 2：颜色类形容词重叠式的句法功能差别

CA \ SF	红	白	黑	黄	蓝	绿	紫	灰	粉	橙	棕	褐
定语	+	+	+	+	+	+	±	±	±	-	-	-
谓语	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-
状语	±	±	±	-	-	±	-	-	-	-	-	-
补语	+	+	+	+	+	+	±	-	-	-	-	-

CA=颜色类形容词 SF=句法功能 “+” 表示具有该句法功能
“±” 表示虽然能当该句法成分但是其功能较弱
“-” 表示没有该句法功能

总之，通过上面句法上的探讨，可发现一种很明显的对立现象，即“白、黑、红、黄、蓝、绿”在句法功能上无论是基式还是重叠式都比“紫、灰、粉、橙、棕、褐”强，受到的限制也较少。若更仔细地看，也会发现“黑、白、红”这三个颜色类形容词不管在基式还是重叠式其功能都比其他颜色类形容词强。而“紫、灰、粉”虽然句法上的表现都比“白、黑、红、黄、蓝、绿”弱，但是若与“橙、棕、褐”相比，其句法功能更强。

此外，根据上面对颜色类形容词的句法功能进行分析，我们可以大概地把颜色类形容词分为四组，即 A 组由“白、黑、

红”组成；B组由“黄、蓝、绿”组成；C组由“灰、紫、粉”组成；D组由“橙、棕、褐”组成。据上面所得出来的结果，可把这四组的功能从强到弱排成一个序列；而且A组和D组基本上有对立的关系。

这些句法上的差别反映出人类对同一类形容词的不同的认识。那么，“白、黑、红”在句法功能上为何比其他颜色类形容词更强。下面本文打算从认知的角度来初步地解释颜色类形容词在句法层面表现的差异。

（三）颜色类形容词的认知解释

3.1 焦点色的突显性

从生理的角度来看“白、黑、红、黄、蓝”是纯颜色的，因此它们应该是人类容易注意到的颜色。至于“绿、灰、紫、粉、橙、棕、褐”因为从生理上看是混合颜色，是由两个纯色混合而来的，所以人们对这些颜色词的确定性不高，有时会分辨不清。对不确定的东西人们使用时就会犹豫，而对很容易辨别的颜色词人们自然而然也会使用得比较多。这是为什么“红、黑、白、黄、蓝”颜色类形容词（或表色语素）在句法语义功能和构词能力上都很强的原因。“绿”同样也是混合色，但是它的句法功能和构词能力倾向于“白、黑、红”等颜色词，对这个问题我们可以用下面一些观点来解释。

3.2 颜色类形容词的认知原型——连续性和模糊性

从认知的角度来看，颜色词可以再分为纯色和混色。我们这么分类是因为它们的产生来源于不同的认知基础。纯色（或基色

或单色)是单一的颜色,没有杂色。而混色是由两个纯色组成的新颜色。人们心里对颜色词这种不同的认知会反映在语言的表达上。就是说对心理上很明显、很突出的颜色词会用得比较多;而模糊、不明确的颜色词用得少。

每个成员能出现在同一个范畴都要相互联系,就是说各个成员之间要有家族相似性才会属于同一个范畴。有的成员比较靠近范畴的中心;有的成员靠近范畴的边界。靠近中心的成员倾向于典型成员,其突显性较高;离中心越远的成员越倾向于非典型的成员,其模糊性较高。因为范畴本身有模糊的边界,所以位于边界的成员一般不会被突显,不容易辨别,会使人们对同一个事物的性状可能会有不同的看法¹²。颜色范畴也是如此。

若把颜色范畴放在更大的词类范畴里来看,颜色词也可算是形容词范畴里面的成员(由于本文只专注颜色类形容词,因此暂时不涉及到其他形容词),是形容词范畴里的次范畴。每个颜色类形容词在范畴里因所具有的属性特征的数目不同,而位于不同的位置。根据上面对颜色词的句法能力的考察,它们之间的差别可以在范畴里得到解释,即“红、黑、白”和“黄、蓝、绿”属于形容词范畴里较靠近范畴核心的,而“灰、紫、粉”和“橙、棕、褐”的位置靠近范畴的边缘,跟名词范畴有交叉。

¹² 颜色词的模糊性还表现在它们的引申意义。即相同的颜色词在不同的语言当中可能具有不同的引申意义和象征意义。而它们也与各民族的社会生活有关(吴玉章,1988)。

若只看颜色类形容词的各个成员，我们会发现“红、黑、白、黄、蓝、绿”至少在汉语的颜色类形容词的词类范畴当中倾向于典型成员；而“灰、紫、粉、橙、棕、褐”属于非典型成员（后面三者比前面三者更倾向于边缘成员）。但是像前面提到的一样，各个成员之间具有连续性，因此这个区分不是绝对的，被分为非典型颜色类形容词的一些成员也会有某种句法语义功能与典型颜色类形容词相似，如“灰、紫”等。那么根据范畴的连续性我们可以初步地解释为什么“绿”同样是混合色，在句法语义功能上却与“红、白、黑、蓝”的句法功能相似（当然其能力会比它们弱得多）。

若仔细观察倾向于典型颜色类形容词的“红、黑、白、黄、蓝、绿”，我们会发现，在六个颜色类形容词当中，“红”的句法功能最强，最少受到限制。由此我们可以初步推论“红”在汉语的颜色类形容词当中是最典型成员，而“黑、白、黄、蓝、绿”是离典型成员较近的成员。

我们可以把汉语的颜色类形容词的次范畴大致总结为下图：

图一：颜色类形容词在次范畴中的位置

（四）结论和余论

单音节颜色类形容词虽然都能用来形容事物的性质，但是它们在不同的句法形式上存在差别。比如，一些颜色类形容词即“白、黑、红”做补语后整个动补结构能充当定语。又如，按照是否能重叠来看，“红、黑、白”等形容词都能重叠，但“橙、棕、褐”形容词一般不能重叠。再如，那些能重叠的颜色类形容词，有的充当句法成分的能力较强，即“红、黑、白”；有的充当句法成分的能力较弱，即“紫、粉、灰”。通过这些句法上的差异，我们可以大概地把单音节颜色类形容词分为四组，即“红、白、黑”，“黄、蓝、绿”，“紫、灰、粉”和“橙、棕、褐”。

从认知的角度来看大概可以对上面的句法功能的差别作出以下的解释（1）“白、黑、红、黄、蓝”是纯颜色，它们在人们心理中具有突显性，人们对明显或确定的颜色词自然而然会用得比较多，形式更多样。因此，在句法上这些形容词的能力较强；

（2）“绿”不是纯颜色，但是它的句法功能倾向于“黑、白、红”等颜色词。这可能是因为从原型范畴来看，“绿”属于靠近典型成员的成员，而成员与成员之间具有连续性，因此“绿”的一些功能可与典型成员的“黑、白、红”相似¹³。

¹³ 换句话说，虽然“绿”不像“白、黑、红、黄、蓝”一样是纯颜色，但是每个范畴都具有连续性，而且范畴里的各个成员会有一些相似的特征（如，句法功能），因此有的时候不能把成员与成员之间分得很清楚。由于“绿”的部分特征像“白、黑、红、黄、蓝”等纯颜色（如“绿”不管是还没重叠之前还是重叠之

本文只是从句法的语言层面来考察颜色类形容词的功能差别，其实除了句法层面之外，在词汇层面上它们同样也存在着差别。此外，不同民族对颜色词的使用情况会稍微有差别。这些问题有待进一步研究和探讨。

参考文献:

- 卞觉非. 1983. “‘干净’和‘干干净净’及其它”，《汉语学习》，第4期：2-12.
- 陈翌. 2010. “论汉语色彩词的零度和偏离”，《语文学刊》，第4期：9-11.
- 符准青. 1989. “汉语表“红”的颜色词群分析（下）”，《语文研究》，第1期：39-46.
- 付洁. 2009. “浅析颜色词在不同国家中存在象征意义差异的原因”，《现代语文(语言研究版)》，第8期：108.
- 高永奇. 2004. “现代汉语基本颜色词组合情况考察”，《解放军外国语学院学报》，第1期：51-55.
- 郭志良. 1987. “有关‘AABB’重叠式的几个问题”，《语言教学与研究》，第2期：60-70.

后都能充当谓语），而部分特征也像“灰、紫、粉、橙、棕、褐”等混合色（如，由两个纯颜色组成），因此它既能归到“白、黑、红、黄、蓝”一组，又能归到“灰、紫、粉、橙、棕、褐”一组。本文着重于颜色类形容词的句法功能，如果从在句子里充当句法成分的能力以及重叠的能力来看，就会发现“绿”的功能倾向于“白、黑、红、黄、蓝”这一组。所以我们暂时把它归到“白、黑、红、黄、蓝”组里面。

- 黄燕燕. 2008. “颜色词“红”的文化内涵及其词义演变”,
《现代语文(语言研究版)》, 第3期: 105-106.
- 李恩姬, 李柏令. 2011. “汉韩“白”和“흰다”的象征功能对比研究”,
《现代语文(语言研究版)》, 第12期:
153-155.
- 李红印. 2004. “汉语色彩范畴的表达方式”, 《语言教学与研究》, 第6期: 56-61.
- . 2007. 《现代汉语颜色词语义分析》, 北京: 商务印书馆。
- 李佳. 2006. “形容词重叠式作补语的V“得”述补结构”, 《现代语文》, 第4期: 72-74.
- 刘钧杰. 1985. “颜色词的构成”, 《语言教学与研究》, 第2期: 71-77.
- 刘丹青. 1990. “现代汉语基本颜色词的数量及序列”, 《南京师大学报(社会科学版)》, 第3期: 77-80.
- 齐沪扬, 王爱红. 2001. “形容词性短语与形容词的功能比较”,
《汉语学习》, 第2期: 1-9.
- 芮晓玮. 2007. “从认知角度谈颜色词的模糊来源”, 《现代语文(语言研究版)》, 第9期: 17-19.
- 石毓智. 1990. “现代汉语颜色词的用法”, 《汉语学习》, 第3期: 18-22.
- . 1996. “试论汉语的句法重叠”, 《语言研究》, 第2期: 1-12.
- . 2001. 《肯定和否定的对称与不对称(增订本)》, 北京: 北京语言文化大学出版社。

- 王倩倩. 2010. “汉语颜色词构词分析”, 《语文学刊》, 第 2 期: 24-25.
- 吴玉章. 1988. “从历时和共时对比的角度看颜色词的模糊性”, 《外国语(上海外国语学院学报)》, 第 5 期: 39-43.
- 伍铁平. 1986. “论颜色词及其模糊性质”, 《语言教学与研究》, 第 2 期: 88-105.
- 许高渝. 1992. “汉俄复合颜色词构成对比”, 《外国语(上海外国语学院学报)》, 第 6 期: 52-56.
- 玄贞姬. 2007. “汉朝颜色词群造词类型对比”, 《延边大学学报(社会科学版)》, 第 2 期: 73-76.
- 杨永林. 2003. “色彩语码研究一百年”, 《外语教学与研究》, 第 1 期: 40-46.
- 张爱民. 1996. “形容词重叠式作状语与作其它成分的比较”, 《语言教学与研究》, 第 2 期: 67-78.
- 张祝祥, 杜凤兰. 2007. “英汉基本颜色词“黑”、“白”的认知语义分析”, 《外语与外语教学》, 第 5 期: 47-50.
- 张旺熹. 1988. “色彩词语联想意义初论”, 《语言教学与研究》, 第 3 期: 112-122.
- 钟守满. 2001. “颜色词的语义认知和语义结构”, 《外语教学》, 第 4 期: 37-41.
- 朱德熙. 1997. 《现代汉语语法研究》, 北京: 商务印书馆.

ABSTRACT

**The Differences of Color Adjectives in Modern
Chinese and its Cause****Warisa Asavaratana, Ph.D.**

Color adjectives (CA) are normally used to describe the colors of objects. But while taking a look at lexical level and syntactic level, we found that each of them has many differences. The purpose of this research is to find the differences of twelve monosyllabic adjectives of colors, in terms of syntactic, focusing on their abilities to reduplicate, their syntactic functions (SF) before and after reduplicating. The result shows that these twelve color adjectives have the different syntactic functions. These differences can initially be explained by adopting cognitive linguistics theory, which are the prominence of focal color and the prototype category theory.

Keywords: *monosyllabic adjectives of colors, syntactic level, cognitive linguistics*

การศึกษาการเลือกใช้คำภาษาไทยเพื่อเทียบเคียงความหมายกับ ส่วนเสริมกริยาบอกลในภาษาจีนกลาง

ดร. ชีรวัฒน์ ชีรพจน์¹

บทคัดย่อ

ปัญหาหนึ่งในการใช้ส่วนเสริมกริยาบอกลในภาษาจีนกลางของผู้เรียนชาวไทย คือ ผู้เรียนไม่สามารถจัดการกับความหมายย่อยของภาษาจีนและไม่สามารถหาคำมาเทียบเคียงความหมายได้นอกจากนี้ บางครั้งยังอาจไม่สามารถเลือกใช้ส่วนเสริมกริยาที่มีความหมายใกล้เคียงกันได้ บทความนี้จึงมุ่งศึกษาและวิเคราะห์ความหมายย่อยและการเลือกใช้คำภาษาไทยเพื่อเทียบเคียงความหมายกับส่วนเสริมกริยาบอกลภาษาจีนกลางที่มีความถี่ในการใช้สูง เพื่อเสนอเป็นแนวทางอ้างอิงสำหรับการสอนส่วนเสริมกริยาบอกลภาษาจีนกลางให้แก่ผู้เรียนชาวไทย

คำสำคัญ ส่วนเสริมกริยาบอกล การเลือกใช้คำภาษาไทย
ภาษาจีน-ไทย

1. บทนำ

ส่วนเสริมกริยาบอกลในภาษาจีนกลางที่มีความถี่ในการใช้สูงมักเป็นคำกริยาหรือคำคุณศัพท์ที่มีความหมายย่อยหลากหลาย

¹ ดร. ชีรวัฒน์ ชีรพจน์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนเสริมกริยาบางตัวมักเกิดร่วมกับคำกริยาบางคำบ่อยครั้งจนอาจเรียกว่าได้เข้าสู่กระบวนการกลายเป็นคำ (lexicalization) เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ความหมายก็อาจจะขยายหรือเคลื่อนไปจนไม่เหลือแก่นมูลความหมายเดิม ต้องพึงพิงบริบทเพื่อศึกษาความหมายที่ถูกต้อง

2. การศึกษาคำที่สามารถทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอกลผลในภาษาจีนกลางที่มีความถี่ในการใช้สูง

ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า คำกริยาที่สามารถทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอกลผลในภาษาจีนกลางได้มีจำนวน 115 คำ (陈巧云, 2000: 42) ถึง 116 คำ (王红旗, 1995) ส่วนคำคุณศัพท์ที่สามารถทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอกลผลได้มีจำนวน 216 คำ (马真、陆俭明, 1997: 4) ถึง 235 คำ (王红旗, 1995) ในงานวิจัยของ 马真 และ 陆俭明 (1997: 4) ยังได้ระบุอีกด้วยว่าในจำนวนคำคุณศัพท์ 216 คำนี้ แบ่งเป็นคำคุณศัพท์สองพยางค์ 63 คำ และคำคุณศัพท์พยางค์เดียว 153 คำ

ข้อมูลหลักที่นำมาใช้ศึกษาในบทความนี้อ้างอิงจากงานวิจัยของ 周芳 (2006) เรื่อง 《面向对外汉语教学的补语研究》 (การศึกษาส่วนเสริมกริยาที่ใช้ในงานด้านการเรียนการสอนภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศ) ซึ่งได้ตั้ง “คำกริยาและคำคุณศัพท์ที่ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอกลผล” ออกมาจากคลังข้อมูล

หนังสือพิมพ์ 《人民日报》 (กลุ่มข้อมูลข่าวทั้งหมดในเดือนมกราคม ปี ค.ศ. 1998) และคลังข้อมูลภาษาพูดภาษาปากกึ่ง 《北京话口语语料库》 เพื่อใช้เป็นกรอบข้อมูลภาษาในการวิจัย นอกจากนี้ยังได้ ศึกษาการเกิดร่วมของส่วนเสริมกริยาบอกผลเหล่านั้นกับคำกริยาอื่นๆ จากพจนานุกรมการเกิดร่วมของคำกริยากับส่วนเสริมกริยาบอกผลในภาษาจีนกลาง (《汉语动词-结果补语搭配词典》) ของ 王砚农 ที่พิมพ์ในปี ค.ศ. 1987 พจนานุกรมฉบับนี้ได้ให้ข้อมูลทั้งคู่คำที่เกิดร่วม และประโยคตัวอย่างที่ใช้ศึกษาในงานวิจัยนี้

ผลการวิจัยของ 周芳 (2006) พบว่าคู่คำกริยา-ส่วนเสริมกริยาบอกผลในคลังข้อมูลหนังสือพิมพ์ 《人民日报》 มีทั้งสิ้น 1,586 คู่ ในจำนวนนี้มีคำที่ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอกผลทั้งสิ้น 98 คำ ประกอบด้วยคำกริยา 33 คำ และคำคุณศัพท์ 65 คำ ส่วนคู่คำกริยา-ส่วนเสริมกริยาบอกผลในคลังข้อมูลภาษาพูดภาษาปากกึ่ง 《北京话口语语料库》 มีทั้งสิ้น 2,459 คำ มีคำที่ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอกผลทั้งสิ้น 84 คำ ประกอบด้วยคำกริยา 28 คำ และคำคุณศัพท์ 56 คำ ข้อมูลข้างต้นเป็นข้อมูลที่ระบุอยู่ในงานต้นฉบับ แต่ผู้วิจัยพบว่าเมื่อศึกษาข้อมูลดิบที่ 周芳 (2006) นำเสนอไว้นั้นมีข้อแตกต่างดังนี้ คำที่สามารถทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอกผลจากคลังข้อมูลหนังสือพิมพ์ 《人民日报》 มีทั้งสิ้น 100 คำ มากกว่าที่งานวิจัยข้างต้นระบุไว้ 2 คำ ซึ่งส่วนต่าง 2 คำนี้เป็นคำกริยา

ส่วนคำที่สามารถทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอกลผลจาก
คลังข้อมูลภาษาพูดภาษาปักกิ่ง 《北京话口语语料库》 มีทั้งสิ้น 83
คำ น้อยกว่าที่งานวิจัยข้างต้นระบุไว้ 1 คำ ซึ่งส่วนต่าง 1 คำนี้ต้องหัก
ออกจากส่วนของคำคุณศัพท์ ดังที่ได้แสดงไว้ในตารางต่อไปนี้
ตารางที่ 1: ตารางแสดงคำกริยาและคำคุณศัพท์ที่สามารถทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอกล
ผลในภาษาจีนกลางได้ จากงานวิจัยของ 周芳 (2006)

คลังข้อมูล คำ	คลังข้อมูล 《人民日报》	คลังข้อมูล 《北京话口语语料库》
คุณศัพท์	好、满、大、准、清楚、清、 破、高、紧、多、干、够、 混、通、透、肿、白、错、 低、反、肥、富、光、黑、 红、滑、坏、近、精、空、 难、累、冷、亮、绿、慢、 难、胖、长、平、齐、强、 轻、穷、软、深、湿、瘦、 碎、歪、晚、稳、细、小、 严、硬、远、脏、糟、早、 窄、正、模糊、干净、整齐	矮、扁、惨、馋、长、错、 大、低、对、多、干、高、 光、好、黑、红、坏、急、 紧、近、旧、快、烂、累、 亮、乱、满、慢、胖、偏、 平、破、齐、清、轻、穷、 全、热、软、傻、松、酥、 碎、透、歪、弯、稳、远、 脏、直、白、干净、糊涂、 明白、清楚
	65 คำ	55 คำ
กริยา	成、完、住、掉、入、到、 走、成为、伤、死、会、倒、 响、定、懂、翻、活、断、 尽、落、裂、灭、明白、跑、 退、完毕、醒、赢、着、作、 做、妥、熟、为、见	到、成、倒、掉、定、懂、 断、翻、够、会、混、活、 跑、破、入、伤、死、通、 退、完、响、醒、作、做、 见、着、丢、明白
	35 คำ	28 คำ
รวม	100 คำ	83 คำ

เมื่อรวมข้อมูลข้างต้นแล้วจะเห็นได้ว่าคำที่สามารถทำหน้าที่
เป็นส่วนเสริมกริยาบอกลผลที่ดึงออกมาจากคลังข้อมูลมีทั้งสิ้น 183
คำ แต่ในจำนวนนี้มีคำที่ซ้ำกันอยู่จำนวนหนึ่ง เมื่อตัดคำที่ซ้ำออก

แล้วจะเหลือเพียง 119 คำ ประกอบด้วยคำคุณศัพท์ 79 คำ และคำกริยา 35 คำ และมีคำควบสองหน้าที่ 5 คำ (ได้แก่ 够、混、明白、破 และ 通) คำที่ปรากฏอยู่ในคลังข้อมูลทั้งสองคลังมี 62 คำ คำที่ปรากฏเฉพาะในคลังข้อมูลหนังสือพิมพ์ 《人民日报》 มี 38 คำ และคำที่ปรากฏเฉพาะในคลังข้อมูลภาษาพูดภาษาปากกึ่ง 《北京话口语料库》 มี 19 คำ ซึ่งเราอาจอนุมานได้ว่าคำทั้ง 62 คำที่ปรากฏอยู่ในทั้งสองคลังข้อมูลนี้จะเป็นคำที่มีความถี่ในการใช้สูงทั้งในภาษาพูดและภาษาเขียน ส่วนคำที่ปรากฏอยู่เฉพาะในคลังข้อมูลหนังสือพิมพ์ฯ จำนวน 38 คำนั้นจะเป็นคำที่มีความถี่ในการใช้สูงเฉพาะในภาษาเขียน และคำที่ปรากฏอยู่เฉพาะในคลังข้อมูลภาษาพูดภาษาปากกึ่ง จำนวน 19 คำนั้นจะเป็นคำที่มีความถี่ในการใช้สูงเฉพาะในภาษาพูด (ดูตารางที่ 2)

นอกจากนี้ 周芳 (2006) ยังได้วิเคราะห์ความถี่ในการใช้ของคำทั้งหมดจากทั้งสองคลังข้อมูล โดยคัดเลือกคำที่มีความถี่ในการใช้สูง 20 อันดับแรกของแต่ละคลังข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยพบว่า มีคำที่ปรากฏซ้ำอยู่ในทั้งสองคลังข้อมูลจำนวน 9 คำ เรียงลำดับตามความถี่จาก

ตารางที่ 2: ตารางแสดงคำที่ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอกลผล
ในภาษาจีนกลางที่แบ่งตามระดับภาษา

ระดับภาษา \ คำ	คำที่ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอกลผล ในภาษาจีนกลาง
คำที่มีความถี่ในการใช้สูงทั้ง ในภาษาพูดและภาษาเขียน (62 คำ)	白、长、成、错、大、倒、到、低、掉、定、 懂、断、多、翻、干、干净、高、够、光、 好、黑、红、坏、会、混、活、见、紧、近、 烂、累、亮、满、慢、明白、胖、跑、平、 破、齐、轻、清、清楚、穷、入、软、伤、 死、碎、通、透、退、歪、完、稳、响、醒、 远、脏、着、作、做
คำที่มีความถี่ในการใช้สูง เฉพาะในภาษาเขียน (38 คำ)	成为、反、肥、富、滑、尽、精、空、冷、 裂、绿、落、灭、模糊、难、强、深、湿、 瘦、熟、妥、完毕、晚、为、细、小、严、 赢、硬、糟、早、窄、整齐、正、肿、住、 准、走
คำที่มีความถี่ในการใช้สูง เฉพาะในภาษาพูด (19 คำ)	矮、扁、惨、馋、丢、对、糊涂、急、旧、 快、乱、偏、全、热、傻、松、酥、弯、直

สูงไปคำนี้ได้ดังนี้ 到、好、完、成、见、掉、死、破、清楚 ทั้ง 9
คำนี้ ผู้วิจัยขออนุมานว่าเป็น “คำที่สามารถทำหน้าที่เป็นส่วนเสริม
กริยาบอกลผลในภาษาจีนกลางที่มีความถี่ในการใช้สูงทั้งในภาษาพูด
และภาษาเขียน” และจัดว่าเป็นคำที่มีความถี่ในการใช้สูงระดับที่ 1
(ต่อไปจะเรียกว่า “กลุ่ม 1”) ส่วนที่เหลืออีก 22 คำ ซึ่งปรากฏเฉพาะ
ในคลังข้อมูลภาษาพูดหรือภาษาเขียนอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น
ผู้วิจัยจัดให้เป็นคำที่มีความถี่ในการใช้สูงระดับที่ 2 (ต่อไปจะ
เรียกว่า “กลุ่ม 2”) ได้แก่ 住、满、着、大、多、坏、入、做、错、
准、走、会、清、成为、倒、醒、干净、伤、高、光、断 และ 够
จากนั้นจึงนำคำทั้งหมดมาศึกษาวิเคราะห์ด้านการเลือกใช้คำ

ภาษาไทยเพื่อเทียบเคียงความหมายกับส่วนเสริมกริยาบอผลในภาษาจีน

ขั้นตอนต่อมา ผู้วิจัยได้ศึกษาการเกิดร่วมระหว่างคำกริยากับคำที่ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอผลจากพจนานุกรม《汉语动词—结果补语搭配词典》แต่พบว่า มีคำ 3 คำในกลุ่ม 2 คือ 入、做 และ 成为 ที่ไม่ได้บรรจุอยู่ในพจนานุกรมฉบับดังกล่าว จึงไม่สามารถนำคำทั้ง 3 คำนี้มาวิเคราะห์การเกิดร่วมของคำได้ จึงต้องลดจำนวนคำจากกลุ่ม 2 นี้เหลือเพียง 19 คำ เมื่อศึกษาการเกิดร่วมของคำแล้วพบว่า คำที่ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอผลทั้ง 28 คำนี้มีคู่คำกริยาที่เกิดร่วมกันทั้งสิ้น 1,621 คู่ และคำที่มีคู่คำเกิดร่วมมากที่สุด คือ คำ“到” มีจำนวน 289 คู่

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าทั้งภาษาจีนและภาษาไทยใช้โครงสร้างการแสดงผลของกริยาในลักษณะเดียวกัน คือ ใช้กริยา (หรือคุณศัพท์) สองคำเป็นตัวสื่อความหมาย ซึ่งกริยาตัวแรกจะเป็นกริยาแสดงเหตุ และกริยาตัวหลังจะเป็นกริยาแสดงผล แต่ทั้งสองภาษาก็มีความแตกต่างอยู่ที่กริยาทั้งสองตัวในภาษาจีนกลางประกอบขึ้นสนธิติดกันเป็น “โครงสร้างกริยา-ส่วนเสริมกริยาบอผล” (resultative verb construction) ส่วนภาษาไทยไม่ได้มีการประกอบเป็นโครงสร้างที่แนบสนธิ แต่จะอยู่ในรูปแบบโครงสร้างกริยาเรียง (serial verb construction) ซึ่งกริยาแต่ละตัว

สามารถมีกรรมตามท้ายได้ ดังนั้น เมื่อทั้งสองภาษาต่างก็ใช้กริยาตัวที่สองเพื่อแสดงผล ทำให้สามารถกำหนดคำเพื่อเทียบเคียงความหมายระหว่างกันในทั้งสองภาษาได้

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากภาษาไทยและภาษาจีนเป็นคนละภาษา กัน ทั้งสองภาษาย่อมมีการเลือกใช้คำที่แตกต่างกันและมีการเกิดร่วมของคำที่เป็นอิสระต่อกัน คำภาษาจีนที่ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอกลผลมักมีความหมายย่อยหลากหลาย อาจต้องใช้คำภาษาไทยหลายคำเพื่อเทียบเคียงความหมาย แต่ในขณะเดียวกัน คำภาษาไทยบางคำก็อาจใช้เทียบเคียงความหมายกับคำภาษาจีนได้หลายคำเช่นกัน

เมื่อผู้วิจัยนำคำภาษาจีนทั้งสองกลุ่มข้างต้นมาศึกษาเปรียบเทียบส่วนคล้ายและส่วนต่างกับการใช้คำในภาษาไทยแล้ว ได้ผลการศึกษาดังนี้

3. การเลือกใช้คำภาษาไทยเทียบเคียงความหมายกับคำภาษาจีนได้ตรงตัว

จากการศึกษาพบว่าคำทั้ง 9 คำที่ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอกลผลกลุ่ม 1 ไม่สามารถใช้คำภาษาไทยเพียงคำเดียวมาเทียบเคียงความหมายได้ครบถ้วนสมบูรณ์ แต่มีคำในกลุ่ม 2 จำนวน 4 คำสามารถใช้คำภาษาไทยมาเทียบเคียงความหมายได้ตรงตัว ได้แก่

“错” กับ “ผิด” “走” กับ “ไป” “醒” กับ “ตื่น” “高” กับ “สูง” และยังมีอีก 2 คำที่ถือว่าสามารถใช้คำไทยคำเดียวเพื่อเทียบเคียงได้ แต่ด้วยระดับภาษาอาจทำให้มีการเปลี่ยนแปลงได้บ้างเล็กน้อย คือ “光” ที่เมื่อทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอกผลจะสื่อความว่า “หมดเกลี้ยง” (ไม่มีเหลือ) ซึ่งเราอาจแยกออกมาเป็นสองคำได้ คือ ใช้คำว่า “หมด” เทียบเคียงทั้งในภาษาพูดและภาษาเขียน และบางครั้งถ้าความในภาษาจีนใช้อยู่ในบริบทระดับภาษาพูดก็ควรใช้คำว่า “เกลี้ยง” เทียบเคียงแทนจะเหมาะสมและได้ธรรมชาติมากกว่า อีกคำหนึ่งคือ “够” ซึ่งเมื่อใช้เป็นส่วนเสริมกริยาบอกผลจะมีความหมายย่อย 2 ความหมายคือ “พอ” และ “เบื่อ” เราอาจใช้คำว่า “พอ” เพื่อเทียบเคียงความหมายย่อยทั้งสองก็ได้ แต่ถ้าเราจะเลือกใช้คำว่า “เบื่อ” ก็จะทำให้ความหมายตรงและชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น “吃饱了” อาจเทียบเคียงด้วย “กินจนพอล้วน” หรือ “กินจนเบื่อแล้ว” ก็ได้ขึ้นอยู่กับบริบท

4. การเลือกใช้คำภาษาไทยเทียบเคียงความหมายกับคำภาษาจีนได้ใกล้เคียง

การเลือกใช้คำภาษาไทยเทียบเคียงความหมายได้ใกล้เคียงนี้แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

4.1 การใช้คำภาษาไทยหลายคำเทียบเคียงความหมายกับคำภาษาจีน คำเดียวซึ่งคำภาษาไทยแต่ละคำนั้นมีความหมายเกี่ยวโยง สัมพันธ์กัน

คำที่ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอกลผลลักษณะนี้คือ “好” ซึ่งเทียบเคียงความหมายกับภาษาไทยได้ว่า “เสร็จเรียบร้อยดี” เราอาจแบ่งย่อยความหมายออกเป็น 5 ความหมาย ดังนี้ (1) “เสร็จ” (2) “เสร็จเรียบร้อย” (3) “เรียบร้อย” (4) “เรียบร้อยดี” และ (5) “ดี” ความหมายย่อยต่างๆ นี้มีลักษณะพัฒนาการที่สอดคล้องและต่อเนื่องกัน คือ ใช้เพื่อระบุว่าการกระทำหนึ่งได้ “เสร็จ” หรือจบลงแล้ว เมื่อเสร็จแล้วจึงได้ประเมินลักษณะผลการกระทำว่าอยู่ในเกณฑ์ “เรียบร้อย” จากนั้นจึงประเมินค่าโดยให้ความคิดเห็นว่า “ดี” ซึ่งคำ “好” นี้สามารถใช้สื่อความดังกล่าวครอบคลุมได้ครบทุกช่วงระดับ

4.2 การใช้คำภาษาไทยหลายคำเทียบเคียงความหมายกับคำภาษาจีน คำเดียวซึ่งคำภาษาไทยแต่ละคำนั้นมีความหมายแยกไปตาม ความหมายย่อยของคำภาษาจีน

คำที่ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอกลผลลักษณะนี้มี 3 คำ ได้แก่ “到” “完” และ “成”

คำแรกคือ “到” มีความหมายย่อย 6 ความหมาย แต่ละความหมายจะใช้คำภาษาไทยมาเทียบเคียงต่างกันไปตามความหมายย่อยดังกล่าว ดังนี้

(1) ความหมายย่อยที่สื่อว่าการกระทำหนึ่งสามารถเคลื่อนย้ายคนหรือวัตถุจากสถานที่หนึ่ง (หรือตำแหน่งหนึ่ง) ไปยังอีกสถานที่หนึ่ง อันเป็นการแสดงถึงการเคลื่อนย้ายในมิติของสถานที่ และโดยมากจะใช้ในหน้าที่ของคำบุพบท (เพราะมักใช้ร่วมกับกริยา 来 และ 去) คำภาษาไทยที่ใช้เทียบเคียงความหมายย่อยนี้คือคำว่า “ที่” และเมื่อใช้ร่วมกับกริยา 来 และ 去 ก็จะใช้ว่า “มาที่” หรือ “ไปที่” เช่น “分配到这所医院来了” ซึ่งเทียบเคียงภาษาไทยได้ว่า “ส่งแยกออกมาประจำที่โรงพยาบาลแห่งนี้แล้ว”

(2) ความหมายย่อยที่แสดงความหมายในมิติของเวลาหรือระดับ ก็จะใช้คำภาษาไทย “(มา/ไป)จน(ถึง)” เป็นคำเทียบเคียง ทั้งนี้ต้องพิจารณาจากความหมาย กล่าวคือ หากเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตแล้วคงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน ก็จะใช้ว่า “มาจนถึง” แต่หากเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตหรือในปัจจุบันแล้วคงสภาพถึงอนาคต ก็จะใช้ว่า “ไปจนถึง” ซึ่งคำ “จน” ในที่นี้สามารถสื่อความในเชิงแสดงจุดสิ้นสุดของเวลา เช่น “保存到现在” ซึ่งเทียบเคียงความหมายได้ว่า “เก็บรักษา(มา)จน(ถึง)ปัจจุบัน”

(3) ความหมายย่อยที่สี่ว่าได้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเสร็จสิ้นภารกิจแล้ว ก็จะใช้คำภาษาไทย “ได้” เป็นคำเทียบเคียง คำว่า “ได้” นี้ก็มีหลายความหมาย ลำดับคำก็อาจแตกต่างกัน กล่าวคือ อาจจะปรากฏอยู่หน้าหรือหลังคำกริยาก็ได้ หากปรากฏอยู่หน้า คำกริยาจะแสดงความหมายว่าการกระทำได้เสร็จสิ้นลงแล้ว หากปรากฏอยู่ด้านหลังคำกริยา ก็จะแสดงความหมายในเชิงความสามารถ ความเป็นไปได้หรือได้ถึงระดับที่ต้องการ ในความหมายย่อยที่ 3 ที่แสดงความหมายว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือเสร็จสิ้นภารกิจจะใช้คำ “ได้” แบบอยู่หน้ากริยา จำนวน 19 คำ และใช้คำ “ได้” แบบอยู่หลังกริยา จำนวน 20 คำ แบบที่ปรากฏอยู่หน้า คำกริยานั้นโดยส่วนมากจะเกิดร่วมกับคำกริยาที่มีความสัมพันธ์กับประสาทสัมผัส เช่น “看到 (ได้เห็น)” “见到 (ได้พบ)” “闻到 (ได้กลิ่น)” “品尝到 (ได้ลิ้มลอง)” เป็นต้น ส่วนแบบที่ปรากฏอยู่ด้านหลังกริยามักจะสื่อไปในความหมายว่า “ได้ถึงระดับที่ต้องการ” หรือแสดงว่าภารกิจได้เสร็จสิ้นแล้ว เช่น “办到 (ทำได้)” “买到 (ซื้อได้)” หนึ่งในนี้มีคำคู่หนึ่งที่ได้กลายเป็นคำแล้ว และในภาษาไทยก็ใช้เป็นคำคำเดียว ไม่ได้อยู่ในรูปกลุ่มคำเช่นเดียวกัน นั่นก็คือคำว่า “达到” ซึ่งใช้คำว่า “บรรลุ” มาเทียบเคียงความหมาย

(4) ความหมายย่อยที่แสดงการตกอยู่ในเงื่อนไขหรือสถานการณ์ที่หนักหนาสาหัส ก็จะใช้คำภาษาไทย “จน(ถึง)” เป็นคำ

เทียบเคียง ความหมายย่อหน้านี้จะมีโครงสร้างการใช้ที่ใกล้เคียงกันระหว่างภาษาจีนกับภาษาไทย หลังคำ “到” สามารถตามด้วยวลีหรืออนุประโยคได้ ซึ่งการใช้ในลักษณะโครงสร้างแบบนี้ ภาษาไทยจะถือว่า คำ “จน(ถึง)” เป็นคำเชื่อม เพราะได้เชื่อมวลีหรืออนุประโยคอื่นเข้าไว้ด้วยกัน แต่ไวยากรณ์ภาษาจีนกลางจะเห็นว่าส่วนนี้เป็นส่วนเสริมกริยาบอกลผล เช่น “病到起不了床 (ป่วยจนลุกขึ้นจากเตียงไม่ไหว)” นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลประโยคตัวอย่างพบว่า การใช้คำ “到” ในความหมายย่อหน้านี้มักจะเกิดร่วมกับ “程度” หรือ “这种地步” รวมเป็น “到……的程度” และ “到……这种地步” ตามลำดับ ซึ่งการใช้รวมทั้งสองแบบนี้ ผู้วิจัยเสนอว่าอาจใช้คำว่า “ขั้น” มาเทียบเคียงความหมายเพิ่มเติมได้ เช่น “恶化到了无法挽回的程度了 (ร้ายแรงจนถึงขั้นไม่มีทางที่จะถูกรั้งกลับคืนมาได้แล้ว)”

(5) ความหมายย่อหน้าที่แสดงการอยู่ร่วมในที่แห่งเดียวกันจะใช้คำภาษาไทย “กัน(ที่)” หรือ “ไว้ด้วยกัน(ที่)” เป็นคำเทียบเคียง แต่แท้ที่จริงแล้ว “到” ไม่สามารถแสดงความหมายนี้ได้สมบูรณ์ เพราะหากต้องการแสดงความหมายลักษณะเช่นนี้ก็จะต้องใช้ร่วมกับคำว่า “一起” และ “一块” ถึงจะได้ความดังกล่าว เช่น “缠到一起了 (พันกันแล้ว)”

(6) แสดงความหมาย “เกี่ยวพัน” หรือ “สัมพันธ์” จะใช้คำภาษาไทย “กับ” หรือ “ถึง” เป็นคำเทียบเคียง การใช้ตามความหมายย่อนี้ค่อนข้างตายตัว ข้อมูลประโยคตัวอย่างที่ใช้วิเคราะห์นั้นมีเพียง 2 ประโยค ซึ่งคำ “到” ในความหมายนี้จะเกิดร่วมกับกริยา “关系” และ “牵涉” และทั้งสองคำนี้ อาจใช้คำภาษาไทย “เกี่ยวพัน” หรือ “เกี่ยวโยง” มาเทียบเคียง เมื่อนำทั้งสองคำนี้ไปค้นหาในคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติพบว่ามักเกิดร่วมกับคำว่า “กับ” เป็นหลัก และรองมาจึงเป็นคำว่า “ถึง”

การใช้คำ “到” ในหน้าที่ของส่วนเสริมกริยาบอกลผลมีความถี่ในการใช้ค่อนข้างสูง และสามารถเกิดร่วมกับคำกริยาอื่นได้มาก อีกทั้งยังมีความหมายย่อยที่หลากหลาย ความหมายย่อยที่ (1) และ (2) ยังคงรักษาลักษณะการใช้ของความหมายดั้งเดิมที่สามารถเป็นได้ทั้งกริยาและบุพบทเอาไว้ ซึ่งอาจดูเหมือนเป็นการใช้เพื่อบอกทิศทางหรือใช้ในลักษณะกริยาเรียง (ทำกริยาหลายอย่างต่อเนื่องกัน) ความหมายย่อยที่ (1) จะเน้นเรื่องการเคลื่อนย้ายในมิติของสถานที่ ส่วนความหมายย่อยที่ (2) จะเป็นการเคลื่อนย้ายในมิติของเวลา ผู้วิจัยเห็นว่าหากแบ่งเป็นตามหมวดความหมายเรื่องมิติของเวลาและสถานที่แล้วนั้น ความหมายย่อยที่ (5) ก็ควรอยู่ในหมวดนี้ด้วยเช่นกัน ส่วนการใช้คำ “到” ในความหมายย่อยที่ (3) (4) และ (6) นั้นถือเป็นการใช้ในความหมายที่ขยายออกไป ความหมาย

ย่อที่ (3) จะแสดงการ “ถึง” ในระดับที่ใจต้องการ หรือการสัมผัส ได้ “ถึง” บางสิ่งโดยใช้ประสาทสัมผัส ความหมายย่อที่ (4) จะแสดงว่าการกระทำได้พัฒนาไปจน “ถึง” ระดับหนึ่ง (ที่ปรากฏเป็น ผลอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา) และสุดท้าย ความหมายย่อที่ (6) จะแสดงหรือชี้เป้าหมายหรือวัตถุที่เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งได้เกี่ยวข้องเกี่ยวพันไป “ถึง”

คำต่อมา คือ “完” มีความหมายย่อ 3 ความหมาย ได้แก่ (1) ความหมายย่อที่แสดงการสำเร็จเสร็จสิ้น จะใช้คำ “เสร็จ” เป็นคำ เทียบเคียง เช่น “配完了眼镜 (ตัดแว่นเสร็จ)” (2) ความหมายย่อที่แสดงการสิ้นสุด จะใช้คำ “จบ” เป็นคำเทียบเคียง เช่น “看完电视新闻节目 (ดูรายการข่าวโทรทัศน์จบ)” และ (3) ความหมายย่อที่แสดงการใช้จ่ายจนหมดสิ้น จะใช้คำว่า “หมด” เป็นคำเทียบเคียง เช่น “钱花完了 (ใช้เงินหมดแล้ว)” เป็นต้น

คำสุดท้าย คือ “成” มีความหมายย่อ 2 ความหมาย ได้แก่ (1) ความหมายย่อที่แสดงการกลายสภาพ จะใช้คำ “เป็น” เป็นคำ เทียบเคียง เช่น “改成两点半 (แก้เป็นสองโมงครึ่ง)” และ (2) ความหมายย่อที่แสดงการประสบความสำเร็จ ก็จะใช้คำ “สำเร็จ” เป็นคำเทียบเคียง เช่น “没去成 (ไปไม่สำเร็จ)” แต่กระนั้น คำเทียบเคียงทั้ง 2 คำนี้ไม่สามารถใช้เทียบความหมายกับคำ “成” ได้ทุกกรณี ถือว่าใช้ได้เป็นส่วนใหญ่เท่านั้น ยังมีปรากฏข้อยกเว้น

บ้าง บางครั้งก็สามารถละคำไทยที่ควรปรากฏในตำแหน่งส่วนเสริมกริยาได้ เช่น “踢成平局 (เตะเสมอ)” หรือบางครั้งอาจต้องใช้รูปแบบประโยคอื่นๆ เพื่อเทียบเคียงความหมายให้ใกล้เคียงกับความในภาษาจีน เช่น “那道墙是用碎砖垒成的 (กำแพงนี้ใช้เศษอิฐก่อขึ้นมา / กำแพงนี้ก่อขึ้นมาจากเศษอิฐ)” ซึ่งในข้อยกเว้นส่วนน้อยนี้ก็จะมิลักษณะใกล้เคียงกับแบบที่ 4.3 ดังจะกล่าวต่อไปนี้

4.3 การใช้คำภาษาไทยหนึ่งคำเป็นหลักเทียบเคียงความหมายกับ คำภาษาจีน แต่คำภาษาไทยคำนั้นมีขอบเขตความหมาย ไม่เท่ากับคำภาษาจีนที่ไปเทียบเคียงจึงปรากฏข้อยกเว้น

คำที่ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอกรูปในลักษณะนี้มี 7 คำ ดังนี้

1) คำ “见” โดยหลักแล้วจะใช้คำ “เห็น” มาเทียบเคียง เช่น “看见 (มองเห็น)” แต่คำ “เห็น” ก็จะใช้กับกริยาประเภทจกษุประสาทเท่านั้น เมื่อจะใช้ร่วมกับคำว่า “听” เป็น “听见” ก็ไม่สามารถใช้ว่า “ฟังเห็น” ได้ ต้องยกเว้นเป็น “ได้ยิน” หรือ “碰见 (ปะทะเห็น)” หรือ “遇见 (เจอเห็น)” ก็จะใช้คำว่า “เจอ” แทนตามข้อจำกัดนี้

2) คำ “死” โดยหลักแล้วใช้คำ “ตาย” มาเทียบเคียง เช่น “打死 (ตี(จน)ตาย)” ซึ่งการใช้คำ “死” ส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับความตายในความหมายพื้นฐานจริงๆ (เสียชีวิต) แต่ทั้งสองภาษาก็มี

การใช้คำนี้ในความหมายขยายด้วย เช่น “ประตูนี้ปิดตายแล้ว” ภาษาจีนก็มีการใช้ที่ใกล้เคียงกัน คือ “把这个门堵死了 (อุดตาย ประตูนี้เลย)” ซึ่งความหมายขยายดังกล่าว คือ การทำให้วัตถุหยุดนิ่งอยู่กับที่ไม่เคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลง แต่ความหมายขยายที่ว้างนี้มีขอบเขตความหมายไม่เท่ากันในภาษาไทยและภาษาจีน กล่าวคือ ภาษาจีนมีขอบเขตการใช้ที่กว้างกว่า เราอาจพบการใช้ว่า “你跟他说死了没有? (เธอพูดกับเขาให้แน่ชัดหรือยัง)” แต่ภาษาไทยจะไม่พูดว่า “เธอพูดกับเขาให้ตายหรือยัง”

3) คำ “清楚” ใช้คำ “ชัดเจน” เทียบเคียงเป็นหลัก เช่น “讲清楚 (พูด(ให้)ชัดเจน)” “看清楚 (มอง(เห็น)ชัดเจน)” “写清楚 (เขียน(ให้)ชัดเจน)” “解释清楚 (อธิบาย(ให้)ชัดเจน)” แต่คำ “清楚” นี้มีความหมายที่กว้างกว่าคำ “ชัดเจน” ในภาษาไทย คือ สามารถสื่อถึงผลของการกระทำที่ “มั่นใจว่าถูกต้องแน่นอน” ในภาษาจีนจึงปรากฏการใช้ว่า “搞清楚” “记清楚” “想清楚” ซึ่งไม่สามารถใช้ภาษาไทยเทียบเคียงว่า “ทำชัดเจน” “จำชัดเจน” หรือ “คิดชัดเจน” ได้ ควรกล่าวว่า “(ทำ)ให้แน่ใจ” “จำให้แม่น” “คิดได้” แทน

4) คำ “满” ใช้คำ “เต็ม” เทียบเคียงเป็นหลัก แต่คำ “满” มีขอบเขตความหมายที่กว้างกว่าคำว่า “เต็ม” เช่น “满” ยังสื่อว่า “ถึงเวลา” หรือ “ถึงกำหนด” ได้ ซึ่งในกรณีนี้ เราอาจใช้คำภาษาไทยได้อีกคำหนึ่ง คือ คำว่า “ครบ” เช่น “住满三个月 (อยู่ “เต็ม”

สามเดือน / อยู่ “ครบ” สามเดือน)” นอกจากนี้ คำ “满” ยังสื่อว่า “กระจายไปทั่ว” ได้อีกด้วย เช่น “金色的阳光洒满了大地。(แสงตะวันสีทองสาดส่อง “เต็ม” มหาปฐพี / แสงตะวันสีทองสาดส่อง “ไปทั่ว” มหาปฐพี)”

5) คำ “多” ใช้คำ “มาก” เทียบเคียงเป็นหลัก เมื่อใช้ในความเชิงเปรียบเทียบอาจต้องใช้ร่วมกับคำ “ไป” “ขึ้น” “กว่า” เป็น “มากไป” “มากขึ้น” “มากกว่า” อาจละคำเหลือเพียงคำว่า “กว่า” หรือใช้ว่า “ได้มาก” อีกด้วย เช่น “学生的病句攒多了，一起给学生分析。(ประโยคผิดพลาดของนักเรียนเก็บได้มากแล้ว ก็ให้นักเรียนวิเคราะห์ด้วยกัน)”

6) “会” ใช้คำ “(จน)เป็น” เทียบเคียงเป็นหลัก เช่น “练会 (ฝึกจนเป็น)” “学会 (เรียนจนเป็น)” แต่สำหรับ “背会 (ท่องจนเป็น)” อาจใช้ว่า “ท่องได้” แทนในบางกรณีจะเหมาะสมกว่า เช่น “背会了吗? ” ก็ควรจะใช้ว่า “ท่องได้หรือยัง” แทน “ท่องจนเป็นหรือยัง?”

7) “倒” ใช้คำ “ล้ม” เทียบเคียงเป็นหลัก เช่น “拉倒 (ดึงจนล้ม)” “昏倒 (หมดสติล้ม(ลง))” แต่ขอบเขตความหมายของคำ “ล้ม” กับ “倒” ก็ไม่เท่ากัน เช่น ภาษาจีนสามารถใช้ว่า “牙齿都吃倒” ก็ไม่สามารถใช้คำ “ล้ม” มาเทียบเคียงความหมายเป็น “กินจนฟันล้ม” ได้ เพราะความที่แท้จริงของข้อความนี้คือ “กินจนเขี้ยวฟัน”

จะเห็นว่าคำภาษาไทยที่ใช้เป็นหลักนั้นเป็นคำเทียบเคียงความหมายพื้นฐานของคำภาษาจีนแต่ละคำ แต่ด้วยข้อจำกัดทางความหมายของคำภาษาไทยที่นำมาใช้เทียบเคียงนั้นทำให้ไม่สามารถใช้คำไทยเพียงคำเดียวมาเทียบเคียงคำภาษาจีนได้ทุกกรณี

5. การเลือกใช้คำภาษาไทยที่ไม่สามารถเทียบเคียงความหมายกับคำภาษาจีนได้โดยตรง

การใช้คำภาษาไทยเทียบเคียงความหมายในลักษณะนี้แบ่งได้ 4 ประเภท ดังนี้

5.1 คำภาษาจีนที่ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอกลผลซึ่งไม่มีคำภาษาไทยที่สามารถเทียบเคียงความหมายแบบระบุค่าได้ ต้องอาศัยบริบทของคำกริยาหลักในภาษาไทยเป็นตัวกำหนดการเลือกใช้คำ

จากการศึกษาพบว่าคำภาษาจีนที่ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอกลผลที่มีความถี่ในการใช้สูงทั้ง 28 คำ มีอยู่ 8 คำที่ไม่สามารถใช้คำภาษาไทยเทียบเคียงความหมายแบบระบุค่าได้ ต้องใช้บริบทของคำกริยาหลักในความภาษาไทยเป็นตัวกำหนดคำที่เหมาะสมด้วยข้อจำกัดด้านขอบเขตความหมายของคำที่เกิดร่วมกันได้ คำทั้ง 8 คำนี้ ได้แก่ 掉、破、住、着、大、坏、准 และ 清

คำภาษาไทยที่สามารถใช้เทียบเคียงความหมายกับคำ “掉”
ได้มีความเป็นไปได้ 9 คำ ดังนี้ (1) ออก (2) หลุด (3) ขาด (4) ตก (5)
ทิ้ง (7) หาย (8) แหว่ง (9) หมด

คำภาษาไทยที่ใช้เทียบเคียงความหมายกับคำ “破” มี 4 คำ
ได้แก่ (1) เป็นแผล (2) เป็นรู (3) ขาด (4) พัง

คำภาษาไทยที่ใช้เทียบเคียงความหมายกับคำ “住” มี 6 คำ
ได้แก่ (1) มั่น (2) แน่น (3) อยู่ (4) ไว้ (5) ค้าง (6) ไปเลย (คำเสริม
น้ำเสียง)

คำภาษาไทยที่ใช้เทียบเคียงความหมายกับคำ “着” มี 6 คำ คือ
(1) ได้(สำเร็จ) (2) เจอ (3) โดน (4) ไหม้ (5) ติด (6) กลับ

คำภาษาไทยที่ใช้เทียบเคียงความหมายกับคำ “太” มี 6 คำ
ดังนี้ (1) ใหญ่ (2) หลวม (3) แรง (4) กว้าง (5) โต (6) ดัง

คำภาษาไทยที่ใช้เทียบเคียงความหมายกับคำ “坏” มี 8 คำ คือ
(1) เสีย (2) พัง (3) ไม่ดี (4) ขาด (5) แตก (6) พลาด (7) แย่ (8) แทบ
ตาย

คำภาษาไทยที่ใช้เทียบเคียงความหมายกับคำ “准” มี 4 คำ
ได้แก่ (1) ถูก (2) ตรง (3) แม่น (4) ชัดเจน

คำภาษาไทยที่ใช้เทียบเคียงความหมายกับคำ “清” มี 6 คำ คือ
(1) แม่น (2) แน่ชัด (3) แน่ใจ (4) ชัดเจน (5) ครบ (6) หมด

5.2 คำภาษาจีนที่ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอกลักษณะเกิดร่วม

กับคำกริยาหลักในลักษณะเฉพาะเจาะจงจนกลายเป็นคำคำเดียว

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาการเกิดร่วมของคำกริยาและคำที่ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอกลักษณะในภาษาจีนที่มีความถี่ในการใช้สูงจำนวน 1,621 คู่คำ พบว่ามีเพียง 22 คู่คำเท่านั้นที่จัดเป็นการเกิดร่วมที่สนิทจนกลายเป็นคำ (ได้รับบรรจุเป็นคำในพจนานุกรม) ได้แก่ 达到、当成、分成、促成、看见、碰见、瞧见、听见、遇见、丢掉、干掉、忘掉、撵死、打破、说破、放大、张大、使坏、瞄准、逃走、打倒 และ 提高 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 0.01 จากทั้งหมด ซึ่งทั้ง 22 คู่คำนี้ บางส่วนก็ใช้ความระดับ “คำ” มาเทียบเคียงความหมาย บางส่วนก็ใช้ความระดับ “กลุ่มคำ” มาเทียบเคียงความหมาย บางส่วนก็มีความเป็นไปได้ทั้งสองกรณีข้างต้น ดังแสดงในตารางที่ 3

แม้ว่ากลุ่มคำกริยา-ส่วนเสริมกริยาบอกลักษณะในภาษาจีนจะได้กลายเป็นคำคำเดียวแล้ว แต่โครงสร้างที่ใช้เทียบเคียงความหมายในภาษาไทยบางส่วนยังคงอยู่ในรูปแบบ “กลุ่มคำ” ซึ่งการเทียบเคียงความหมายโดยใช้ความระดับ “กลุ่มคำ” นี้ยังสะท้อนแนวคิดการสร้างคำโดยการเกิดร่วมของกลุ่มคำที่คล้ายคลึงกันระหว่างภาษาจีนกับภาษาไทย ส่วนการเทียบเคียงความหมายโดยใช้ความระดับ “คำ” นั้นก็แสดงให้เห็นถึงการกลายเป็นคำได้อย่างชัดเจน

ตารางที่ 3: ตารางแสดงการใช้คำหรือกลุ่มคำภาษาไทยเพื่อเทียบเคียงความหมายกับคำที่ทำ
หน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบทกวีภาษาจีน

การเทียบเคียงโดยใช้ความระดับ “คำ”		การเทียบเคียงโดยใช้ความระดับ “กลุ่มคำ”	
ภาษาจีน	ภาษาไทย	ภาษาจีน	ภาษาไทย
丢掉	ทิ้ง	丢掉	ตกหาย
看见	เห็น	看见	มองเห็น
碰见	พบ, เจอ	碰见	พบเห็น
张大	ขยาย	张大	ขยายใหญ่
瞄准	เล็ง	瞄准	เล็งให้แม่น
达到	บรรลุ	当成	ถือเป็น
分成	แบ่งส่วน	逃走	หนีไป
瞧见	เห็น	使坏	ลิดร้าย
听见	ได้ยิน	打倒	โค่นล้ม
干掉	กำจัด	说破	พูดหมดเปลือก
撑死	อย่างมาก ²	促成	ช่วยให้สำเร็จ
打破	ทำลาย		
放大	ขยาย		
遇见	พบ, เจอ, เห็น		
忘掉	ลืม, ลืมเลือน		
提高	ยกระดับ, พัฒนา		

² เช่น “这本书撑死也就四十块。(หนังสือเล่มนี้อย่างมากก็แค่ 40 หยวน)”

5.3 การเกิดร่วมของ “คำภาษาจีนที่ทำหน้าที่เป็นกริยาหลักกับ ส่วนเสริมกริยาบอกลผล” ที่ไม่ปรากฏในภาษาไทย

จากการวิเคราะห์พบว่ามีการกริยาภาษาจีนประเภทหนึ่งที่ไม่ปรากฏรูปแบบการเกิดร่วมลักษณะเดียวกันในภาษาไทย ซึ่งก็คือกริยา “长(zhǎng)” แปลว่า “งอก” และ “变” แปลว่า “เปลี่ยน(แปลง)” กริยาทั้งสองคำนี้สามารถเกิดร่วมกับคำคุณศัพท์อื่นๆ ได้ เช่น 长成 (กลายเป็น) 长大 (เติบโต) 长高 (สูง(ขึ้น)) 变大 (ใหญ่(ขึ้น)) 变软 (นุ่ม(ขึ้น)) เป็นต้น ซึ่งกริยาทั้งสองคำนี้เมื่อประกอบร่วมกับคำกริยาหรือคำคุณศัพท์อื่นที่ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอกลผลแล้วเทียบเคียงความภาษาไทยจะละคำกริยาหลักและคงไว้เฉพาะคำกริยาหรือคำคุณศัพท์ตัวที่สองที่แสดงผลเท่านั้น

5.4 คำภาษาไทยหนึ่งคำสามารถเทียบเคียงความหมายกับ คำภาษาจีนที่ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอกลผลได้หลายคำ

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบจะเห็นได้ว่าขอบเขตความหมายของคำภาษาไทยกับคำภาษาจีนไม่เท่ากัน คำภาษาจีนจำนวนมากมีขอบเขตความหมายกว้างกว่าภาษาไทยมาก เช่น คำ “大” ต้องใช้คำภาษาไทยหลายคำมาเทียบความหมาย แต่ในทาง

กลับกันก็มีคำภาษาไทยบางคำที่สามารถเทียบเคียงความหมายกับคำภาษาจีนได้หลายคำ คำภาษาไทยเหล่านี้ ได้แก่ “ขาด” “หมด” “ชัดเจน” “พัง” “แน่น” และ “เสร็จ”

คำ “ขาด” สามารถเทียบความหมายกับคำภาษาจีนได้ 4 คำ ได้แก่ “掉” “破” “坏” และ “断” ทั้ง 4 คำนี้มีความหมายร่วมกัน คือ แสดงถึง “ความเสียหาย” คำ “ขาด” นี่จะเป็นการเสียหายที่เกิดขึ้นจากการดึง ดัด หรือนึกอันจะทำให้วัตถุแยกออกจากกัน ดังนั้น หากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากกริยา “掉” “破” “坏” และ “断” เข้าข่ายการเสียหายที่ทำให้วัตถุแยกตัวออกจากกันก็ใช้คำ “ขาด” มาเทียบเคียงความหมายได้ทั้งหมด

คำ “หมด” สามารถเทียบเคียงความหมายกับคำภาษาจีนได้ 4 คำ ได้แก่ “完” “掉” “清” และ “光” ซึ่งทั้ง 4 คำนี้ล้วนมีความหมายย่อยที่แสดงความหมายว่า “ไม่เหลือ” จึงทำให้ทั้ง 4 คำจึงใช้คำ “หมด” มาเทียบเคียงความหมายได้

คำ “ชัดเจน” สามารถเทียบเคียงความหมายกับคำภาษาจีน “清楚” “准” และ “清” ซึ่งคำ “ชัดเจน” นี้มักใช้เทียบเคียงความหมายกับ คำ “清楚” และ “清” เป็นหลัก ส่วนคำ “准” ที่ใช้คำ “ชัดเจน” มาเทียบเคียงได้จะเป็นเพียงความหมายย่อยหนึ่งเท่านั้น

คำ “พัง” เมื่อสื่อความด้วยภาษาจีน มักใช้คำว่า “破坏” มาเทียบเคียงความหมาย แต่คำ “破” และ “坏” นั้นสามารถใช้แยกกัน

เพื่อทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาบอกลผลได้ทั้งคู่ ดังนั้น คำ “พึง” จึงสามารถนำไปใช้เทียบเคียงความหมายกับคำทั้งสองนี้ได้

ความหมายพื้นฐานของคำ “แน่น” คือ การที่ติดกันไม่เคลื่อนที่ไปจากตำแหน่งเดิม ซึ่งความหมายพื้นฐานนี้ใช้เทียบเคียงความหมายกับคำภาษาจีน “死” และ “住” ซึ่งมีความหมายย่อยที่สื่อความในลักษณะเดียวกันได้

คำ “เสร็จ” ใช้สื่อความว่า การกระทำได้ยุติลงเมื่อถึงจุดที่กำหนด คำภาษาจีนที่มีความหมายย่อยสื่อความในลักษณะนี้มี 2 คำ คือ “好” และ “完” ซึ่งคำทั้งคู่สามารถใช้คำ “เสร็จ” มาเทียบเคียงความหมายได้

6. บทสรุป

ในขอบเขตของคำทั้ง 28 คำที่ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์นี้พบว่า มีคำ 6 คำที่สามารถใช้คำภาษาไทยเพียงคำเดียวมาเทียบเคียงความหมายได้สมบูรณ์ มีคำ 14 คำที่ต้องใช้คำภาษาไทยหลายคำมาเทียบเคียงความหมาย โดยแต่ละคำจะมีกฎเกณฑ์การใช้ที่แน่นอนชัดเจน มีคำ 8 คำที่ไม่สามารถระบุคำภาษาไทยที่แน่นอนมาเทียบเคียงความหมายได้ ต้องพึงบริบทเพื่อช่วยเทียบเคียงเท่านั้น นอกจากนี้ ลักษณะการใช้คำที่แตกต่างระหว่างคำภาษาจีนกับภาษาไทยนั้นยังมีประเด็นเรื่องการใช้ความระดับ “คำ” หรือ ความ

ระดับ “กลุ่มคำ” มาเทียบเคียงความหมายอันจะทำให้การเลือกใช้คำภาษาไทยมีความแตกต่างจากรูปคำเดิมในภาษาจีนมาก และอีกลักษณะหนึ่งคือการไม่ปรากฏลักษณะการเกิดร่วมแบบภาษาจีนในภาษาไทย รวมถึงการที่คำภาษาไทยหนึ่งคำสามารถใช้เทียบเคียงความหมายคำภาษาจีนได้หลายคำ

ผู้วิจัยเห็นว่าสิ่งที่จะเป็นปัญหาต่อผู้เรียนชาวไทยมีเพียงประเด็นเดียว คือ การที่คำภาษาไทย 1 คำสามารถเทียบเคียงความหมายคำภาษาจีนได้หลายคำ แม้ว่าการใช้คำภาษาไทยเพียงคำเดียวเทียบเคียงคำภาษาจีนได้หลายคำจะช่วยให้ผู้เรียนชาวไทยเข้าใจความหมายภาษาจีนได้ไม่ยาก แต่ลักษณะเช่นนี้จะไม่ช่วยส่งเสริมผู้เรียนในด้านทักษะผลิต กล่าวคือ ผู้เรียนจะไม่สามารถแยกแยะและเลือกใช้คำภาษาจีนที่เหมาะสมตามสถานการณ์ได้ อันอาจทำให้ผู้เรียนเลือกใช้แต่คำภาษาจีนเพียงคำเดียวเพื่อแทนการใช้คำภาษาจีนอื่นๆ ทั้งหมด ปัญหานี้อาจแก้ไขได้โดยการยกตัวอย่างเปรียบเทียบลักษณะความหมายของคำต่างๆ ที่อาจสื่อความได้เหมือนกันเพราะมีความหมายย่อยที่ทับซ้อนความหมายกันอยู่ ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้ใช้วิธีชี้แจงความหมายย่อยอื่นๆ ประกอบด้วยเพื่อให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความแตกต่าง และควรฝึกหัดให้ผู้เรียนใช้คำหลากหลายให้ถูกต้องตามสถานการณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสม

บรรณานุกรม

- 陈巧云. 2000. 动词做结果补语情况探析, 《新乡师范高等专科学校学报》, 3, 39-42.
- 马真、陆俭明. 1997. 形容词作结果补语情况考察(一), 《汉语学习》1, 3-7.
- 王红旗. 1995. 动结式述补结构配价研究, 《现代汉语配价语法研究》, 北京: 北京大学出版社.
- 王砚农等编. 1987. 《汉语动词—结果补语搭配词典》, 北京: 北京语言学院出版社.
- 周芳. 2006. 面向对外汉语教学的补语研究, 北京大学博士学位论文.

ABSTRACT

A Study of Using Thai Words in Comparing with the Meaning of Chinese Resultative Complements

Theerawat Theerapojjanee, Ph.D.

One of Thai learners' problems in using Chinese resultative complements is that Thai learners are neither able to cope with the sub-meaning in Chinese complements nor able to look for the suitable word to compare with Thai, and sometimes they cannot select the close meaning complements to use. This article aims to study the sub-meaning and the using of Thai words comparing with high-frequency Chinese resultative complements, in order to propose the guideline in teaching Chinese resultative complements to Thai learners.

Keywords: *Resultative complement, Thai equivalents selection, Chinese-Thai language*

汉语“一来……二来……”与泰语的 “ประการแรก.....ประการที่สอง.....”的对比

Chatsaran Chatsanguthai, Ph.D.¹

提要

汉语的“一来……二来……”与泰语的“ประการแรก.....ประการที่สอง.....”无论是在意义上和功能上都存在一些异同。二者的意义和功能基本上是相同的，一般都用来例举某事物的原因、目的或条件。不过也会出现差异性，在泰语中表示多种原因、目的或条件时比汉语的更灵活；跟“ประการแรก”搭配作用的词语带有灵活性，可以构成不同的句式，不过汉语的“一来”却没有这种特殊。汉语“一则……二则……”“一者……二者”亦作“一则……再则……”，意义和用法跟“一来……二来……”基本相同，多用于书面语；“一来……二来……”，包括“一来……一来……”具有口语色彩；泰语的“ประการแรก...ประการที่สอง...”与其他意义相似的句式在口语和书面语是通用的。

关键词：一来……二来……、ประการแรก.....ประการที่สอง.....、汉语、泰语、对比

¹ Lecturer, Department of Business Chinese, Faculty of Arts, Assumption University

汉语“一来……二来……”与泰语的“ประการแรก……ประการที่สอง……”的对比主要分为两个方面包括意义对比、连接与句法的功能对比等。

1. 意义对比

1.1 “一来……二来……”与“ประการแรก...ประการที่สอง...”用来例举某事物的原因、目的或条件。

a) 先说情况，再例举原因或目的。例如：

- (1) 他一回到家就睡，一来是因为累了一天，二来是因为她生病了。

Tā yī huí dào jiā jiù shuì, yīlái shì yīnwèi lèi le yītiān, èrlái shì yīnwèi tā shēngbìng le.

พอเขากลับถึงบ้านก็นอน ประการแรกเป็นเพราะเหนื่อยมาทั้งวัน ประการที่สองเป็นเพราะเขาไม่สบาย

- (2) 我不想买，一来太贵，二来一点都不好看。

Wǒ bù xiǎng mǎi, yīlái tài guì, èrlái yīdiǎn dōu bù hǎokàn.

ฉันไม่อยากจะซื้อ ประการแรก(เพราะ)แพงเกินไป ประการที่สอง(เพราะ)ไม่สวยเลย

- (3) การไปท่องเที่ยวในครั้งนี้ ประการแรกคุณจะสามารถเรียนรู้โลกกว้างมากขึ้น ประการที่สองคุณจะสามารถผ่อนคลายจิตใจที่เหนื่อยล้ามานาน (ฐานข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ)
- (4) เขาตั้งใจจะเก็บเรื่องนี้ไว้เป็นความลับ ประการแรก เพราะไม่ต้องการให้มารดาที่กำลังป่วยกระเสาะกระแสะมีเรื่องต้องกระทบกระเทือนใจ ประการที่สอง เขาต้องการสืบหาความจริงให้ได้เสียก่อน (ฐานข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ)

b) 先例举原因，再说明结果。例如：

- (5) 一来我的钱不够，二来我没时间，所以我真的不能跟你去。

Yīlái wǒ de qián bù gòu, èrlái wǒ méi shíjiān, suǒyǐ wǒ zhēn de bù néng gēn nǐ qù.

ประการแรกผมมีเงินไม่พอ ประการที่สองผมไม่มีเวลา ดังนั้นผมไปกับคุณไม่ได้จริงๆ

- (6) 一来天气冷，二来时间早，路上很少行人。

Yīlái tiānqì lěng, èrlái shíjiān zǎo, lùshàng hěn shǎo xíng rén.

ประการแรก(เพราะ)อากาศหนาว ประการที่สอง
(เพราะ)ยังเข้าอยู่ บนถนนจึงมีผู้คนน้อยมาก

- (7) ประการแรกเพราะทำงานหนักมากเกินไป ประการที่
สองเพราะได้รับสารอาหารไม่เพียงพอ ดังนั้นเขาจึง
ล้มป่วยลง (ฐานข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ)

1.2 “一则……二则……”亦作“一则……再则……”，意义和用法跟“一来……二来……”基本相同。多用于书面语(吕叔湘，2003:606)。泰语“ประการแรก...ประการที่สอง...”有时也可以说成“ประการที่หนึ่ง...ประการที่สอง...”“ประการแรก...ประการต่อมา...”“ประการแรก...อีกประการหนึ่ง...”“ประการหนึ่ง...อีกประการหนึ่ง...”

例如:

- (8) 他并没有伤害她的心思，他这样说，无非一则试探她的心，二则报复她的冷淡。(巴金《家》)

Tā bìng méiyǒu shānghài tā de xīnsī, tā zhèyàng
shuō, wúfēi yīzé shìtàn tā de xīn, èrzé bàofù tā
de lěngdàn. (Bā Jīn 《Jiā》)

เขาไม่ได้ทำร้ายจิตใจของเธอหรอก ที่เขาพูดเช่นนี้
ประการแรกเป็นเพียงแค่ต้องการลองใจเธอ ประการที่
สอง(เพื่อ)ตอบโต้ความเย็นชาของเธอ

- (9) 从此，我便常常访问连舂去。一则，自然是因为无聊赖；二则，因为听人说，他倒很亲近失意的人的，虽然素性这么冷。（《鲁迅全集》二卷 88）

Cóngcǐ, wǒ biàn chángcháng fǎngwèn Lián Shū qù.
Yīzé, zìrán shì yīnwèi wúliáo lài; èrzé, yīnwèi
 tīng rén shuō, tā dào hěn qīnjìn shīyì de rén de,
 suīrán sùxìng zhème lěng. (《Lǔxùn quánjǐ》èr
 juǎn 88)

จากนี้เป็นต้นมา ฉันมักไปเยี่ยมเยียนเหลียนชู่อยู่บ่อยๆ
ประการแรก แน่ใจว่าเป็นเพราะเบื่อ ประการที่สอง
 เพราะได้ยินว่าเขาสนิทกับคนใกล้ชิดแม้ว่าเขาจะดูเยือก
 เย็นเช่นนี้ก็ตาม

- (10) 大家都走不动了，一来天太热，二来早饭没有吃饱。

Dàjiā dōu zǒu bù dòng le, yīlái tiān tài rè,
èrlái zǎofàn méiyǒu chībǎo.

ทุกคนเดินไม่ไหวแล้ว ประการหนึ่ง(เพราะ)อากาศร้อน
 มาก อีกประการหนึ่ง(เพราะ)กินข้าวเข้าไม่อิ่ม

- (11) การเคลื่อนไหวในประเด็นนี้ยังคงมีอยู่มาก และไม่ใช่เรื่อง
 ง่ายที่จะทำให้บรรลุความสำเร็จ ประการแรกเพราะขาด
 เอกภาพของการเคลื่อนไหว โดยการเคลื่อนไหวของแต่ละ

ละองค์กรจะเป็นไปในลักษณะต่างฝ่ายต่าง
เคลื่อน ประการต่อมา เพราะไม่สามารถที่จะอธิบายให้
ผู้บริโภคนเห็นด้วยกับการเคลื่อนไหว (ฐานข้อมูลภาษาไทย
แห่งชาติ)

1.3 “一则……二则……”也可以写成“一者……二者”，多用于书面语（王自强，2001:242）。例如：

(12) 当然，能够只是送出去，也不算坏事情，一者见得丰富，二者见得大度²。（鲁迅《拿来主义》）

Dāngrán, nénggòu zhǐshì sòng chūqù, yě bù suàn
huài shìqíng, yīzhě jiàn de fēngfù, èrzhě jiàn de
dàdù. (Lǚ Xùn 《Nǎ lái zhǔyì》)

แน่นอน ย่อมสามารถทำได้เพียงแค่ส่งออกไป และก็ไม
นับว่าเป็นเรื่องไม่ดี ประการแรก แสดงว่ารวย ประการที่
สอง แสดงว่าใจกว้าง

1.4 有时候，表示多种原因、目的或条件，可以连用“一来……二来……三来……”“一则……二则……三则……”；在泰语中也同样表示多种原因、目的或条件的写法比较灵活，可以写成

² 这是反语讽刺，“丰富”是欺世惑众的自夸，媚外求荣的借口。“大度”是“慷”民族利益之“慨”的败家子行径。（课程教材研究所：人民教育出版社）

“ประการแรก...ประการที่สอง...ประการที่สาม” “ประการแรก...
ประการที่สอง...ประการที่สาม...ประการที่สี่....ประการที่
ห้า”“ประการแรก...ประการต่อมา...ประการสุดท้าย”等句式。例
如：

- (13) 他又恢复了他的笑的生活：一来见师母醒过来，没真死了；二来看李应并没被老张打伤；三来觉得今天这一打，实在比平日学生挨打有趣得多。（老舍）

Tā yòu huīfùle tā de xiào de shēnghuó: yīlái jiàn shīmǔ xǐng guòlái, méi zhēn sǐ le; èrlái kàn Lǐ Yīng bìng méi bèi Lǎo Zhāng dǎ shāng; sānlái juéde jīntiān zhè yī dǎ, shízài bǐ píngrì xuésheng āidǎ yǒuqù de duō. (Lǎo Shě)

เขากลับมามีชีวิตที่มีเสียงหัวเราะอีกครั้งหนึ่ง ประการแรก
(เพราะ)อาจารย์แม่ได้ฟื้นขึ้นมา ไม่ได้เสียชีวิตจริงๆ
ประการที่สอง หลีอิงก็ไม่ได้ถูกกล่าวจางทำร้ายจน
บาดเจ็บ ประการที่สาม รู้สึกว่าการต่อสู้ในวันนี้ น่าสนใจ
กว่าที่นักเรียนปกติดีกันมากเลย

- (14) 大家对喜富的意见，提一千条也有，可是一来没有准备，二来碍于老恒元的面子，三来差不多都怕喜富将来记仇，因此没有人敢马上出头来提，只是交头接耳商量。（《赵树理选集》30）

Dàjiā duì Xifù de yìjiàn, tí yīqiān tiáo yě yǒu,
kěshì yīlái méiyǒu zhǔnbèi, èrlái ài yú Lǎo Héng
yuán de miànzi, sānlái chàbùduō dōu pà Xifù
jiānglái jìchóu, yīncǐ méiyǒu rén gǎn mǎshàng
chūtóu lái tí, zhǐshì jiāotóu jiē'ěr shāngliáng.
(《Zhào Shùlǐ Xuǎnjí》 30)

ทุกคนล้วนมีความคิดเห็นมากมายเกี่ยวกับสี่фу แต่ทว่า
ประการแรก(เพราะ)ไม่ได้เตรียมตัวมา ประการที่สอง
(เพราะ)เห็นแก่หน้าของเหล่าเหิงหยวน ประการที่สาม
(เพราะ)เกรงว่าสี่ฟูจะเคียดแค้น ด้วยเหตุนี้จึงไม่มีใครกล้า
พูดออกมาทันทีได้แต่เพียงกระซิบปรึกษาหารือกัน

- (15) รองปลัดกระทรวงการคลัง ให้สัมภาษณ์ถึงความเป็นจริง
ของพันบัตร์ดังกล่าวว่า คิดว่าไม่ใช่ของจริง เพราะมี
หลายเรื่องที่บอกว่าไม่ใช่ของจริง ประการแรกคือมูลค่า
พันบัตร์คือมีค่ากว่า 25,000 ล้านเหรียญสหรัฐฯ จำนวน
มากมหาศาลเทียบกับเงินทุนสำรองในขณะนี้ประมาณ
32,000 ล้านบาท น้อยกว่านิดเดียว..... ประการที่สอง
พันบัตร์ออกเมื่ออายุ 30 ปี สมัยนั้นอเมริกาเป็นยุคที่
เศรษฐกิจตกต่ำลามไปทั่วโลกแล้วเศรษฐกิจตกต่ำจะออก
พันบัตร์ระยะยาวมันไม่มีใครซื้อ แม้แต่หนังสือรับรองก็

เยอะเกินจริง ประการที่สาม พันธบัตรครบกำหนดได้
ถอนในปี 1964 (ฐานข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ)

- (16) ประการแรกคือสร้างขึ้นเป็นสัญลักษณ์หรือเครื่องหมาย
ทางศาสนา ประการต่อมาสร้างขึ้นเพื่อเป็นแหล่งน้ำ
ใช้ ประการสุดท้ายคือสร้างขึ้นเป็นสิ่งประดับ
(ฐานข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ)

1.5 ใน泰语种，例举某事物的条件时，有时候也会把“เริ่มจาก”用
在第一项分句的开头。例如：

- (17) นักกีฬาจะต้องเปรียบพร้อมด้วยคุณสมบัติครบถ้วน เริ่ม
จากต้องเป็นนักกีฬาเชี่ยวชาญทั้งการวิ่งแข่งและการ
บังคับเคลื่อนไหรรอบตัว ประการที่สองต้องเสมอ
นักกอล์ฟที่แม่นยำในการตีและบังคับทิศทางลูก
บอล ประการที่สามอดิและเล่นเป็นทีมเช่นนัก
รักบี้ ประการสุดท้าย คือใช้สมองแก้และวางกลยุทธ์การ
เล่นตลอดเวลา (ฐานข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ)

1.6 汉语“再则”与泰语“อีกประการหนึ่ง”都可以单用，补充前
边已经说到的原因等。例如：

- (18) 文艺工作者必须长期地生活在工农群众中，才能获得创作的源泉；再则，也有利于世界观的改造。（《现代汉语虚词例释》538）

Wényì gōngzuò zhě bīxū chángqí dì shēnghuó zài
gōngnóng qúnzhòng zhōng, cáinéng huòdé chuàngzuò
de yuánquán; zàizé, yě yǒu liyú shìjièguān de
gǎizào. (《Xiàndài Hànyǔ Xūcí Lìshì》538)

ศิลปินผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมจำเป็นต้องอาศัยอยู่ร่วมกับคนงาน
และชาวบ้านในระยะยาวจึงจะสามารถเข้าถึงแหล่งที่มาของข้อมูล
อีกประการหนึ่ง ยังช่วยเปลี่ยนแปลงการมองโลกอีกด้วย

例中“必须长期地生活……”的前面可以补上“一则”

- (19) ผู้ชายที่ต้องการทำเสน่ห์มีไม่มากนัก เพราะสังคมสมัยนั้น
ถือว่าผู้ชายเป็นใหญ่ สามารถมีภรรยาได้หลายคน ส่วน
ผู้หญิงไม่มีโอกาสเลือกคู่ครองด้วยตนเอง ผู้ใหญ่จะเป็น
ผู้จัดการเลือกคู่ครองที่เหมาะสมให้ อีกประการ
หนึ่ง ผู้ชายอาจจะรู้สึกว่ะทนงตนให้ผู้หญิงรักด้วยตนเอง
ดีกว่าใช้เวทมนต์ เพราะตนเองมีโอกาเลือกผู้หญิง
อื่นๆ ได้อีกมาก การที่ชายใดได้หญิงมา โดยหญิงนั้นไม่
เต็มใจ ไม่ยินยอมพร้อมใจ คติสังคมมักดูแคลนว่าชายนั้น
ไร้ศักดิ์ศรี (ฐานข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ)

例中“เพราะสังคมสมัยนั้นถือว่าผู้ชายเป็นใหญ่.....”的前面可以补上“ประการแรก”

1.7 “一则……再则……”也可以说成“一则……一则……”，作用相当于“一方面……一方面……”（张斌，2001:608）；泰语的“ประการหนึ่ง...ประการหนึ่ง...” “ประการหนึ่ง...อีกประการหนึ่ง” 有时候也带有“一方面……一方面……”的意义，用于连接表示抽象意义的成分。例如：

(20) 一则便于应付可能的事变，一则使分散执行的任务
(《毛泽东选集》382)

Yīzé biànyú yìngfù kěnéng de shìbiàn, yīzé shǐ fēnsàn zhíxíng de rènwù (《Máo Zédōng Xuǎnjí》 382)

ด้านหนึ่งเพื่อง่ายต่อการรับมือเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้น ด้าน
หนึ่งเพื่อกระจายอำนาจการจัดการ

ประการหนึ่งเพื่อง่ายต่อการรับมือเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้น
ประการหนึ่งเพื่อกระจายอำนาจการจัดการ

1.8 汉语“一来……二来……”与“一则……二则……”在意义和用法上是基本相同的。不同处在于，“一来……二来……”，包括“一来……一来……”具有口语色彩；“一则……二则……”，包括“一则……再则……”、“一者……二者”，多

用于书面语(张斌, 2001:609)。泰语的“ประการแรก...ประการที่สอง...”“ประการที่หนึ่ง...ประการที่สอง...”“ประการแรก...ประการต่อมา...”“ประการแรก...อีกประการหนึ่ง...”“ประการหนึ่ง...อีกประการหนึ่ง...”口语和书面语都通用。

2. 连接与句法的功能对比

2.1 汉语“一来……二来……”与泰语“ประการแรก...ประการที่สอง...”连接分句,“一来”用在分句的开头,作为并列的第一项。接下去用“二来”等依次例举。如果是两项并列,也可以用两个“一来”,构成“一来……一来……”的句式(张斌, 2001:608);在泰语中,如果连接两项并列,一般不能用“ประการแรก”而要用“ประการหนึ่ง”,说成“ประการหนึ่ง...ประการหนึ่ง...”等句式。

(21) 他决定离开这个公司, 一来他不喜欢这个工作, 一来工资太低了。

Tā juéding líkāi zhè ge gōngsī, yīlái tā bù xǐhuan zhè ge gōngzuò, yīlái gōngzī tài dī le.
เขาตัดสินใจออกจากบริษัทนี้ ประการหนึ่ง(เพราะ)เขาไม่ชอบงานนี้ ประการหนึ่ง(เพราะ)เงินเดือนน้อยมาก

2.2 ใน泰语中“ประการแรก”有时候可以跟‘และ’‘นอกจากนี้’ ‘นอกจากนั้น’等词语搭配作用，构成“ประการแรก...และ...” “ประการแรก...นอกจากนี้...”等句式。汉语的“一来”或“一则”没有这种作用。例如：

(22) สาเหตุที่แบ่งพื้นที่นาให้ตำรวจปลูกข้าว ประการแรก เพื่อสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันของตำรวจโรงพักนี้ ซึ่งเป็นตำรวจที่ไม่มีโรงพักเป็นของตัวเอง ต้องอาศัยศาลากลางหมู่บ้านเป็นที่พักพิง ไม่มีตลาด ไม่มีร้านอาหาร การกินอยู่ลำบากแค้นแค้น และเพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายต่างๆ ของตำรวจในโรงพัก จึงได้มอบที่นาไว้ให้ทำกิน (ฐานข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ)

(23) ธปท.มีการจับตาการเบิกจ่ายเงินในเดือนนี้เป็นกรณีพิเศษ เพราะ คาดว่าจะมีการเบิกจ่ายเงินมากเป็นพิเศษ ประการแรก เนื่องจากเป็นช่วงเทศกาลเฉลิมฉลองส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ และมีการจ่ายเงินโบนัส เงินพิเศษของบริษัท การเบิกจ่ายเงินจะมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นเวลาในการซื้อเสียงจริง เพราะเข้าใกล้ช่วงการเลือกตั้งมากขึ้น (ฐานข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ)

结语

“一来……二来……”与“ประการแรก...ประการที่สอง...”

一般用来例举某事物的原因、目的或条件。“一则……二则……”、“一则……再则……”意义和用法跟“一来……二来……”基本相同。多用于书面语。泰语的“ประการแรก...ประการที่สอง...”可以说成“ประการที่หนึ่ง...ประการที่สอง...”“ประการแรก...ประการต่อมา...”“ประการแรก...อีกประการหนึ่ง...”“ประการหนึ่ง...อีกประการหนึ่ง...”，口语和书面语都通用。此外，“一则……再则……”也可以说成“一则……一则……”，作用相当于“一方面……一方面……”；泰语的“ประการหนึ่ง...ประการหนึ่ง...”“ประการหนึ่ง...อีกประการหนึ่ง...”有时候也同样带有“一方面……一方面……”的意义，用于连接表示抽象意义的成分。

在连接与句法的功能上“一来……二来……”与“ประการแรก...ประการที่สอง...”都连接分句，“一来”用在分句的开头，作为并列的第一项。接下去用“二来”等依次例举，也可以用两个“一来”，构成“一来……一来……”的句式；在泰语中，如果连接两项并列，一般不能用“ประการแรก”而要用“ประการหนึ่ง”，说成“ประการหนึ่ง...ประการหนึ่ง...”等句式。除此之外，“ประการแรก”有时候可以跟‘และ’‘นอกจากนี้’

‘นอกจากนั้น’等词语搭配作用，汉语的“一来”或“一则”并没有这种作用。

参考文献:

ภาษาไทย

ฐานข้อมูลของโครงการคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษาจีน

侯学超. 1998. 《现代汉语虚词词典》. 北京: 北京大学出版社.

吕叔湘. 2003. 《现代汉语八百词》. 北京: 商务印书馆.

王自强. 2001. 《现代汉语虚词词典》. 上海: 上海辞书出版社.

张斌. 2001. 《现代汉语虚词词典》. 北京: 商务印书馆.

ABSTRACT

A Comparative Study of “yīlái...èrlái...” in Chinese
and “ประการแรก...ประการที่สอง...” in Thai

Chatsaran Chatsanguthai, Ph.D.

There are some similarities and differences between “yīlái...èrlái...” in Chinese and “ประการแรก...ประการที่สอง...” in Thai. In terms of meanings and functions they are basically the same, “yīlái...èrlái...” and “ประการแรก...ประการที่สอง...” both stated reasons, aims or conditions of matters or things. However, there are some differences too. For example, the ways to state reasons, aims or conditions in Thai are more flexible than in Chinese, “ประการแรก” can be matched with other words while “yīlái” cannot. In Chinese, “yīlái...èrlái...” can be replaced with “yīzé...èrzé...” “yīzhě...èrzhě...” and “yī zé...zài zé...”, often used in written language while “yīlái...èrlái...” and “yīlái...yīlái...” often used in spoken language. “ประการแรก...ประการที่สอง...” in Thai can be used in both spoken and written language.

Keywords: *yīlái...èrlái...*, ประการแรก...ประการที่สอง...,
Chinese, Thai, comparative study

中国文化体验基地设置的可行性分析

——以武当山为例

方琳¹

提要

本文针对对外汉语教学中的中国文化课进行了创新性设计，对符合要求的中国文化体验基地的设置进行了探索。

通过对“孔子学院奖学金生文化体验活动”经验的借鉴，本文选取了具有鲜明中国文化代表性的武当山作为研究案例。通过对武当山的实地考察和中外对比，对武当文化中具有中国文化代表性的部分进行了筛选与总结。本文分别从武当山的宗教与信仰、山水与建筑和武术与养生三个方面进行分析与论证。

除了对武当山本身文化内容上的考量外，本报告还对武当山的基础设施、文化传播和与对外汉语教学的结合程度进行了全面评估，以此论证武当山是否具备成为中国文化体验基地的可行性。

本文以武当山为例，对对外汉语教学中的中国文化课提出了新的思考，并对中国文化体验基地如何建设、建设意义、建设方法做出了一次进行探索。

¹ 皇太后大学汉语教师志愿者，汉语言文学学士，汉语国际教育硕士。本文乃作者硕士学位毕业论文之缩改版。

关键词：对外汉语教学、中国文化课、体验式教学、武当山

一、绪论

在外语教学中，文化教学应该是语言习得过程中不可或缺的一部分。学习第二语言的人，如果想要获得良好的跨文化交际能力，不仅要熟练掌握目的语的语言形式，还应该学习目的语国家的文化。因此，在汉语作为第二语言的教学过程中设置文化教学的环节是非常有必要的。

笔者自己在皇太后大学讲授汉语课程时，发现许多泰国学生对对中国文化的理解大都流于符号形式。在上《中国概况》以及《中国历史》这两门课程前，当问及学生对“中国文化”以及“中国历史”的印象时，他们只能简单地说出“春节、饺子、太极拳、中国结、书法”之类的文化符号；而对于这些文化符号所代表的文化意义，以及中国文化中最核心的思想观念，都是知之甚少。学生对汉语和中国文化的体验大多不够立体化和生动化，即使对中国文化有一个整体性的认知，也很难理解中国文化中包蕴着的博大内涵。怎样帮助外国学生们更好地理解中国文化？怎样用博大精深中国文化去激发学生学习汉语的热情？这些是许多对外汉语教师都在思考的问题。

语言的学习并非仅靠方寸讲堂的传授的一劳永逸，文化的习得如果仅靠书本的学习和课堂的灌输同样无法取得令人满意的结果。美国的 Moran 教授曾提出过“文化体验理论”(The Cultural Experience)和“体验式学习的循环模式理论”(Experiential Learning Cycle)。笔者认为，这种文化体验式教学为中国文化课提供了新的发展方向。设立一个有价值的中国文化体验基地，可以极大地丰富对外汉语教学的教学手段和教学内容。

本文以武当山为代表的中国宗教文化为实例，展示了设立一个文化体验基地应该考量的内容和评估的建议。武当山是驰名海内外的中国道教名山，它历史悠久，人文气息浓厚；武当山古建筑群又是联合国教科文组织列入《世界文化遗产名录》的优秀古代建筑遗迹，是中国观堂庙宇建筑艺术的完美体现；武当武术拥有太极拳、内家拳、太极剑等极具代表性的套路，被认为是中华武术之正宗。可以说，武当山具有中华传统文化的独特基因。将武当山作为中国文化体验基地，能将中国传统文化的魅力有机而高效地进行整合与传播。

本文以武当山为例，对中国文化体验基地建设的方法、建设意义、建设方法做出了一次探索。

二、武当山概述暨以其为样本的文化体验基地的可行性

2.1 文化体验基地概说

文化体验是美国跨文化交际学者莫兰(Moran)提出来的一个概念,他将文化体验定义成是人与另一种生活方式的碰撞。在语言学习中,教师会在语言教学之余,为学生讲解如目的语国家的文化背景,音乐、文学、电影等艺术形式,衣食住行的生活习俗等知识。²他认为,只从文化本身去了解目的语国家是存在不足的,应该引导学生去进行积极地进行相关的“文化体验”,在文化体验中实现“体验式学习循环”。

在对外汉语研究中,越来越多的学者强调文化教学是语言习得过程中不可或缺的一部分。第二语言的学习者,在熟练掌握目的语语言知识的同时,还应该注重学习目的语国家的文化,在文化体验中去提升运用外语的实际交际能力。因此,为汉语国际教育专业设置相关的中国文化体验基地是必要的。

怎样才是一个合格的文化体验基地呢?首先,文化体验基地的设置应该考量该基地的基础设施,即考量其基础设施是否完备,是否具备承载中国文化体验活动的能力;第二,要考量文化体验

² Patrick R. Moran, Teaching Culture: Perspectives in Practice, Foreign Language Teaching and Research Press, 2004, 95.

基地的文化氛围，即其是否具有鲜明的中国文化代表性的。可以参考当地旅游营销的传播经验，了解哪些旅游产品是更具可行性和吸引力的；第三，要考虑目的地在与类似的文化体验基地之间的同位竞争中具有怎样的文化优势；第四，要考量该文化体验项目与对外汉语教学结合的可行性；最后，还应对该地的发展前景和政策支持等方面进行相关考量。

2.2 武当山概述

武当山位于湖北省十堰市，是大巴山的分支，它的主峰天柱峰海拔约为 1612 米。武当山有七十二峰、三十六岩、二十四涧、十一洞、三潭、九泉、十池、九井、十石、九台等景点，自然风光秀丽。武当山名字取自“非玄武不足以当之”说，指的是玄武在这里得道升天后，除了玄武没有人可以当这座山的主神。武当山上其他的 72 峰都像火焰一样向主峰天柱峰倾斜，民间传说武当山是因为有水神“玄武”在主峰上坐镇，所以压住了这一片大火般的山峰。

武当山是中国四大道教名山之首。从唐朝开始，武当山成为名山，到明朝时武当山的地位达到顶峰，被认为是“仙山”。这个地位的由来与武当山的地理环境和皇室的厚爱密不可分。据武当山志记载，武当山的古建筑群最早建于汉朝，唐朝开始有皇帝

下旨敕建宫观，宋朝、元朝时也有续建。到明永乐年间，北建故宫，南修武当，在这里共建成 9 宫 8 观、36 庵堂、72 岩和 20 多座亭台、四十多座桥梁，使武当山成为明朝的皇室家庙和全国规模最大的道教圣地。³

武当山的建筑群大都遵循自然规律，按照山势的特点建造。工匠们使自然景观和建筑艺术巧妙融合，建造出了“琼阁仙境”的效果。武当山的建筑无论是宏观上的布局还是细节上的工艺，都是中国建筑史上独一无二的佳作。武当山现在有五处宫观被国务院列为全国重点保护单位，武当山古建筑群也在 1994 年被列入了联合国教科文组织的《世界遗产名录》。武当山的主要宫观有：玉虚宫、紫霄宫、太子坡、南岩、紫金城、金顶。

武当山因其奇特雄伟的自然风景，与多样化的人文景观，被誉为“亘古无双胜境，天下第一仙山”。明朝的永乐皇帝“北建故宫，南修武当”的大力推崇，更使武当山一跃成为了“皇室家庙”。而明朝的道士张三丰创制了武当拳与太极拳，也使武当武术走上了中华武术的巅峰，造就一段传奇故事。道教是我国本土产生的宗教，它包含大量民间信仰和神仙方术，道教本身就是极

³ 转引自杨立志，武当文化概论，社会科学文献出版社，2008 年 1 月版，第 161 页。

具中华文化代表性的。无论是武当山与道教传奇般的渊源，还是武当山上那些与自然景观完美融合的人文建筑，都让武当山成为了中国文化体验基地的良好选择。

本论文试从武当山的宗教与信仰、武当山的建筑与山水和武当武术与养生三个方面来论述武当山可以作为中国文化体验基地的特质。

2.3 武当山样本的宗教与信仰

2.3.1 中国宗教概述与外来宗教中国化

宗教是关于超人间、超自然力量的一种社会意识，以及因此而表示信仰和崇拜的行为，是综合这种意识和行为并使之规范化、体制化的社会文化体系。⁴归根结底，人对宗教的信仰，对神的崇拜，其实是人对强大的自然力的一种崇拜，是人对终极关怀的心理需求。因此宗教常有一些道德准则，用来调整人类自身行为。

中国是一个有多种宗教并存的国家，佛教、道教、伊斯兰教、基督教、天主教是中国宗教徒所信仰的几大宗教。据不完全统计，中国现有各类宗教信徒一亿多人，宗教活动场所八万余处，宗教

⁴ 转引自吕大吉，宗教是什么，世界宗教研究，1998年版，第15页。

教职人员约三十万人，宗教团体三千多个。影响中国文化最深的是佛教与道教。

综观中国各大宗教的传播情况，不难发现任何一个外来宗教在中国的生根与发展都离不开宗教中国化的过程。

其中，佛教传入中国的历史已有两千余年佛教在传入中国前，中国已有以儒家为主导的思想文化体系。佛教这种外来宗教能在中国生根发展就是因为佛教融合了儒家文化。儒家文化教导人要入世，“修身、齐家、治国、平天下”的理论与印度佛教教义相差甚远，但中国文化在与佛教相融合的过程中，佛教在中国走向了世俗。“事君事亲，也能成佛”就是最好的说明。与同样是由外国传入佛教的泰国相比，泰国的佛教是小乘佛教，佛教传入前，泰国并没有如中国儒家学说这样的文化主导全国，再加上小乘佛教以自我完善与解脱为宗旨，所以佛教在泰国的传播并没有如中国般本土化程度如此之高的现象。

伊斯兰教从阿拉伯传入中国，至今有一千三百多年的历史。伊斯兰教分为逊尼派和什叶派两大宗派，中国的伊斯兰教徒主要是逊尼派。伊斯兰教传入中国后，与中国主流文化儒家文化发生激烈的冲突，在冲突过程中不断吸收汉文化的因素，改造自身，

形成了中国回教。中国的伊斯兰教信徒多聚居在新疆维吾尔自治区和宁夏回族自治区。

基督教从公元 19 世纪初传入中国，并在鸦片战争之后得到大规模传播。基督教的中国化过程与佛教和伊斯兰教的中国化过程本质上相近。教会为了让基督信仰能生存于不同民族、地区和文化环境之中，做出许多适应中国的努力。基督教徒也必须利用身边的中国文化资源来表达内心信仰。

中国化的宗教对中国文化的影响是阶段性的。

魏晋隋唐时期的佛教对中国文化的影响最深。东晋时期，由于连年的战乱，佛教进入了在中国快速传播的阶段，大量的民间信仰被融入其中。中国的本土文化与印度传入的佛教文化在政治、经济、哲学和宗教论理方面出现了激烈的矛盾冲突。众多门派兴起，对经书的大讨论和文化大论战等事件推动了中国文化的发展。到隋唐时期，因为国力强盛、文化交流之风兴起，佛教也在中国化的过程里分出了许多宗派，如天台宗、律宗、华严宗、密宗、禅宗等，其中一些宗派被传播到日本、朝鲜，对东亚地区的文化产生了巨大的影响。

元明时期伊斯兰教对中国文化的影响最深。随着蒙古汗国的西征，大量的伊斯兰教国家的俘虏被带回中国，此后自愿来中国

的商人、传教士、旅行家和学者也纷纷到来。这些伊斯兰教教徒将阿拉伯的科学文化带到了中国。许多穆斯林学者在包括天文、历法、医药、建筑、军事、文学、艺术等方面，为中国的科技发展和文化丰富程度带来了新的生机。

明清及近代的基督教对中国文化的影响最深。基督教的传教士们是“上帝的使者”，明清时来到中国传道。同时，他们又是在特定历史环境下西方殖民者的先遣部队，西方殖民者企图在武力侵略之前先进行文化上同化。此外，他们还是东西方两大文明之间的交流使者，他们将中国典籍翻译成西方文字，把古老的东方文明介绍到了遥远的欧洲（“东学西传”）。同时，他们也将西方文化著作以及一些先进的科技带到了还处于封建社会的中国（“西学东渐”）。基督教的到来，为中国文化的发展提供了一种新的形式和方向，推进了中国近代化的速度。

2.3.2 中国道教

道教起源于中国，是中国土生土长的宗教，距今已有 1700 多年历史。道教主旨是追求长生不死、得道成仙和济世救人。道教最初吸取了大量的道家学说为基本教义，讲述了一系列有关宇宙、万物起源及运动原因的观念；同时也表达了对神仙的信仰和对人类社会的理想，讲述了对人生价值的一系列主张等。

经史学家考证,道教源自东汉时期张道陵创立的“五斗米道”,他奉老子为教主,教导人们要尊道悔过,并用自制的符水给人治病。这个时期的道教,随着当时躲避战乱的人们,迅速传播开来。魏晋以后,道教的教义、方术、仪式都日趋完备。唐宋时期,皇室对道教大加尊崇使道教有了较大的发展。到了辽金时期,道教逐渐划分为“正一”、“全真”两大派别。明朝时,由于张三丰的对道教的发展和明成祖朱棣对玄武的崇敬,湖北武当山的武当道兴起。清朝以后,道教进入衰落期。

中国人创造了道教,道教的自然神信仰直接来源于远古神话,修行与戒律来源于佛教,它从根本上反映中国。因为道教内在的本土性,所以道教信仰的内容充分反映了汉民族的历史和文化特质。道教属于多神教崇拜的宗教,道教相信世界上的所有事物都有神、有灵,甚至连人体的各个器官都有神灵。道教对中国人信仰的世俗化的生动表现,最真实地反映中国人内心诉求。中国人对财神、门神、城隍、土地爷、灶神、福禄寿神等道教神灵的崇拜广泛存在。在中国的东南沿海和港澳台地区,对于妈祖的信仰更是广泛存在。

道教作为土生土长的宗教,它生于华夏,长于华夏,它与我国传统文化的许多领域都有难以分割的关系,是中国整个思想文

化的重要组成部分。道教反映了中国。道教在长期的发展中，曾对中国的思想文化和社会生活产生过深远的影响：

首先，在中国学术思想史上，有很多的道教学者。比如葛洪、陶弘景、成玄英、吴筠等。唐朝时期的道教非常重视玄学，这时的道教在理论思辨上大做文章，成为了当时重要的哲学流派之一。兴于唐，盛于宋明的道教内丹心性论，又是中国古代心性哲学的重要一环。除此之外，道教与佛教、儒家学说的相互融合，又促进了中国学术思想的发展，奠定了整个中国文化，乃至东亚文化圈的主要思想基础。

其次，道教影响了中国古代的文学、绘画和音乐艺术。在中国历代的文学作品里，以道教为题材或涉及道教内容的文学作品占了一定的比重，而受到道教文化影响的文人骚客更是不胜枚举。例如魏晋时期盛行的仙游诗，宋朝时留下的如《临江仙》、《望仙门》、《潇湘神》等词牌名，四大名著、《封神榜》《东游记》中也不乏与道教神仙故事有关联的篇幅；在绘画方面，以神仙为主的绘画在民间信仰的支持下，发扬光大，门神、灶神、财神、福禄寿三星等都有着浓郁的道教色彩；在音乐方面，道教斋醮仪式中的音乐，有鼓乐、吹打乐、独唱、吟唱、齐唱等表现形式。其表现的曲式着重于表现神仙意境，风格多变。

另外，道教将“清静无为”作为解决问题的终极方案，这种“守中”精神，实质上是劝诫人们应该避免俗世的纷扰，追求内心的逍遥与洒脱。这正是中国人骨子里最根深蒂固的精神情感。道教在中国民间始终以养生、医术、气功和方术等表现形式出现，在中国有着广泛的影响。

道教在中国的传播过程中曾产生过不同的核心。唐朝以前以茅山为中心，茅山道将佛道与道家各派的宗要相融合，供奉元始天尊为最高神，以传习《上清大洞真经》为主，修炼诵经思神为主，同时修习灵宝、三皇及天师道的部分经戒法术。此时的茅山道得到统治者的亲睐和推崇。唐代的道教传播中心在楼观台与终南山。楼观派供奉的祖师爷为老子和尹喜，主要传习三洞经典。其道法受南方上清、灵宝派影响，兼修诵经思神、炼丹服饵、符箓斋醮等方术。终南山是道教全真派的发源地。终南山的全真派在继承中国传统道教思想的基础上，将符箓、炼丹、斋醮等内容进行了重新整理，被誉为代表世界道教正宗。唐代文人崇道、尚佛、以及追求隐逸的思潮与终南山都有密不可分的关系。宋代以后青城山与龙虎山的道教兴起。青城山位于四川省，是张天师在蜀地创教之处，也属全真一派，因唐王朝崇奉道教，特别是唐僖宗的推崇，青城山道教进入繁盛时期。至此，中国道教发展进入

鼎盛时期。到了明代，武当山因为明成祖朱棣的厚爱而成为道教传播的中心。以下一节将重点介绍武当山的道教文化。

2.3.3 武当山的道教文化

武当道教是“以武当山为本山，以信仰真武——玄武，重视内丹修炼，擅长雷法及符篆禳，强调忠孝伦理、三教融合为主要特征的”一种道教派别。⁵整个武当山都与“真武”密不可分。在中国最原始的宗教中，代表北方的神灵玄武幻化成了道教中的“真武神”。在道教传说中，真武原本是静乐国的太子，但他并不迷恋皇权，立志斩妖除魔，于15岁时离开家进山修行，历时四十余年，终于得道成仙。真武大帝在武当山中修炼得道，故武当山也以敬奉“真武大帝”而著称于世。真武神被塑造成为题型健硕、慈眉善目样，经常是披发跣足，有的穿着道袍，有的披着铠甲，还有的头戴冕冠，塑像多正襟危坐，有龟与蛇相伴左右。

从唐朝贞观年间建五龙祠开始，历朝历代都对武当山的殿宇进行过修建与修缮。到了明代，因为明成祖信奉真武，武当宫观得到大规模地兴建，武当道教达到鼎盛期。

武当山还是许多著名的仙翁修炼之处，如中国人熟知的吕洞宾、张三丰、孙思邈、陶弘景等。武当山流传过的道教宗派主要

⁵ 转引自武当山道教概述，中国武当道教协会，2007年2月11日版。

有：上清茅山派，南宋绍兴十一年(1141)茅山清贞观道士孙元政来居武当，传授上清经法，开武当五龙之派脉；清微道，元初道士张道贵等师清微宗师黄舜申，得清微上法，开武当清微派；明初，全真龙门道士邱玄清入武当，得受三丰先生之道，传内家拳技、重视内丹修炼，世称武当道。⁶在武当山流传的宗派中，正一派和全真派，虽经法有所差异，但都无一例外地供奉真武大帝，它们一起构成了特点鲜明的武当道教。如今，在武当山上传行的主要派别有：龙门派、武当玄武派和正一清微派。

在明代，因为明成祖的推崇，全国尊奉玄帝的风气非常浓厚，全国各地宫观都供奉玄帝神像。明成祖借真武的影响营造出了君权神授的效果，使得当时的人们相信他便是真武默许的明君。在这种思想的影响下，明成祖的帝位得到了巩固，武当山皇室家庙的地位也根植于人民心中。明朝著名将领郑成功也是玄天上帝的信士，他在收复台湾时，也将玄帝神像带到了台湾。明清两朝，武当山上曾多次派人下山传道，这使得武当道教在当时得到了广泛的传播。

武当山现在对周边地区和区域社会的影响，主要通过朝山进香等民俗活动来体现。据统计，武当山道教协会自一九八四年成

⁶ 转引自武当山志编纂委员会，武当山志，新华出版社，1994，第23页。

立以来，已先后接待国内外香客、游客 500 多万人次，其中到武当山考查的专家、学者达 7 千多人，有新加坡、印度、泰国、日本、美国、英国、法国、加拿大、瑞典、印尼等国的 30 多个宗教团体。特别是自一九八八年至一九九二年的五年间，到武当山朝圣谒祖的台湾信士和专家、学者越来越多。（资料统计截止 1992 年）据不完全统计，目前已有 260 多个台湾省朝圣谒祖团来武当山进香。⁷武当山的道教，现在可谓是联系世界华人精神家园的一条重要纽带，港澳台、东南亚的华人谒祖团进山朝拜，不仅增强了海外华侨的归属感，也增加了中华民族的凝聚力。

武当山因皇室的厚爱而声名大噪，这很容易让人联想到同样因皇室尊崇而闻名于世的泰山。泰山，位于山东省，主峰玉皇顶海拔 1545 米。泰山气势磅礴，山势稳健，被誉为“五岳独尊”。民间有俗语“泰山安，四海皆安”的说法。从秦始皇公元前 244 年⁸在泰山封禅起，到清朝为止，有帝王前来泰山封禅和祭祀共 27 次。这些帝王在泰山上下建庙塑神，刻石题字，以营造自己君权神授的。文人墨客们更是对泰山慕名而来，吟诗作赋。泰山上留下了 20 余处古建筑群，2200 余处碑碣石刻。因为儒家学说一直是

⁷ 转引自杨立志，武当文化概论，社会科学文献出版社，2008 年 1 月版，第 420 页。

⁸ 楼庆西，中国古建筑二十讲，生活·读书·新知三联书店，2001 年版，第 34 页。

中国的主导思想，它是君王可以用来治国的伦理纲常。所以泰山能够受到历朝历代君王们的重视。其发展具有连贯性和一致性。

相比之下，武当山作为道教名山，其发展情况始终与道教的发展情况紧密相连。明朝从明成祖朱棣开始的两百多年内，历代明朝君王都对武当道教予以了重视与扶植。明成祖从侄儿建文帝处夺得皇位之后，自诩为真武转世，在武当山上大兴土木。明朝的皇帝们还采取了一系列措施来推动武当道教的发展。如，明朝的皇帝们登基前，都要派专使来武当山祭祀；皇室大力修建宫观，命军民修葺打扫；皇室从全国各地选拔高道成为御用神职人员前往武当山传道；制造大量神像和经书。明皇室对道教的青睐为武当山带来了源源不断的动力。在清朝时，由于满族入关之前已经信仰了藏传佛教，所以清朝并不注重道教的发展。失去了皇权恩宠的武当靠民间信徒继续发展道教。清初，很多明朝遗老入武当修道，他们多次下山在全国范围内进行传道活动，民间香客的进香活动也仍在继续。清中晚期，很多道士只能通过外出做法、卜卦算命、行医送药等方式来自给自足。研究武当，对于研究明史具有重要的补充意义。

2.3.4 武当道教文化作为中国文化体验项目的可行性

第一，基础设施考量。据武当山志记载，武当山建筑群最庞大时拥有宫观约 20000 余间，在历经战火及动乱后，许多宫观损毁。目前，武当山现存建筑群 33 个，建筑面积约为 5000 平方米。紫霄宫、太子坡、南岩宫、榔梅祠等宫观的修缮工作进展良好。

第二，文化传播情况考量。从宋朝开始，武当山在每年的三月三都会举行盛大的法事活动来祭祀真武的生日，民间信士们都会在这一天登上武当来祭祀。这个活动一直延续到现在，每年的三月三，都会有世界各地的道教信众前来。此外，武当道教协会成立以后，对传统宗教活动的的发展做出了巨大的贡献。通过举办道教经忏集训班、万山斋醮仪式等方式规范武当道教活动。随着丹江口水库的建设，南水北调工程的推进，中国对于武当山的保护与开发力度大大增强。对南水北调工程的宣传也促进了武当道教文化的宣传与传播。

第三，与对外汉语教学的结合程度。道教作为中国本土的宗教，与国外的宗教有着很大的差异。但是在华人世界里，人们对于道教中的某些神仙的崇拜从未改变。门上辟邪的镜子、门上贴的门神、屋内供奉的财神等等，都是民间信仰道教的表现形式。引导学生去发现生活中道教的表现形式，可以激发他们进行发现

式学习，也可以帮助正在学习汉语的外国学生们更好地理解中国的民间信仰。

在武当山进行“宗教与信仰”文化体验教学，可以用到的方法主要有：

1. 参观式教学法。观看道教法事活动，拜会武当道人，了解武当道人生活，欣赏道家音乐。带队老师可以引导学生观察道教中的道士们的服饰、仪式程序、所拜的神灵、道教音乐等特殊之处。学生很容易就能发现中国道士与其他宗教信仰徒不太一样的样貌和打扮：高耸的发髻、细长的胡须，穿素雅的道袍、白布袜以及云履。可以从这里入手，讲解道教是中国本土产生的宗教，它的理论是讲究道法自然、天人合一，所以道士的打扮简单朴素，发须都自然生长；在观看道教的仪式的过程中，学生会看到身着八卦服的道士们。阴阳八卦图是典型的中国文化符号，学生们对它一定不会陌生，教师可以就此讲解道家的“阴阳转化”思想，并告知“阴阳思想”对中国人的影响之深刻，还可以教授一些如“相生相克”、“否极泰来”、“塞翁失马，焉知非福”这样的成语，补充学习语言课的词汇；学生在参观道观时，不难发现每个道观中都供奉了各种各样的神，教师可以向学生解释因为道教内在的本土性，所以道教信仰的内容充分反映了汉民族的历史和

文化特质。道教属于多神教崇拜的宗教，道教相信世界上的所有事物都有神、有灵。而且，道教充分表现了中国人信仰的世俗化，最真实地反映中国人内心诉求。比如，中国人喜欢拜财神、门神、城隍、土地爷、灶神、福禄寿神等等，这些都是道教按人内心的诉求而供奉的神。

2. 任务型教学法。道教的教义玄之又玄，道教中修仙的故事丰富而多彩。带队老师可以提前准备一些小纸条，写上一些与道教有关的特殊词汇，例如“道法自然”、“天人合一”、“丹鼎派”、“符篆派”、“铁杵磨针”、“信物开光”等。然后让学生自行分组，按提示去寻找道观，请道人或游人讲解，找到答案后再集合讨论。这样的活动避免了讲授知识的单一性和学生学习的被动性，能激发学生自主学习的能力，帮助他们去发现问题、寻找答案。同时，在与人的沟通中去学习，不仅锻炼了口语，更加深了学生对中国文化知识的理解，激发了他们的学习兴趣。

2.4 武当山样本的山水与建筑

2.4.1 中外山水与建筑

山水文化是指人在对自然山水的审美中，不断地挖掘自然的美，改造名山大川、大江大河，将建筑与山水融合，并用绘画、诗文、游记、音乐等方式讴歌自然、托物言志的文化现象。

山水文化研究的内涵和意义体现在它是对传统文化的继承与发展。首先，对山水文化的深入研究有助于人们更深入地了解山水文化的特点，从而指导人们进行更有效的资源利用与开发。这是山水文化转化为商业价值的关键点。从山水文化研究中，很容易总结出各个时代的人对于山水文化的审美取向，综合这些审美取向，就能有针对性地对山水文化进行有效的资源开发，让山水文化成为具有商业价值的产品。其二，山水文化研究能增强人们保护文化遗产的意识，研究山水文化不仅仅应该只是提高人们的审美情趣，更应该提示人们应该时刻都有保护祖先遗产的意识。

在西方文化中，山水文化更注重保留山水原生态的样貌。建筑艺术则讲究个体的宏伟与雄壮，热衷于建造出复杂的平面构成和雄伟的外观形象。然而，西方建筑与山水并无严格意义上的融为一体。

在中国，山水文化的形成和发展有其必然性。中国幅员辽阔，地形多变，存在许多具有特殊地貌特征的景观，这为中国山水文化的形成和发展提供了非常优越的自然条件。此外，人与山水的关系从最原始的基本需要开始就已经密不可分。中国的山水景观中，流传下来了许多中华民族利用自然、改造自然的遗迹与传说。

首先，中国古建筑艺术主要表现在建筑群体所表现出来的博大与壮观。⁹中国人热衷于在名山大川中修建宏伟的建筑群，如曲阜三孔（山东曲阜）、故宫（北京）、岱庙（山东泰山）、避暑山庄（河北承德）等，通过群体建筑与山水的整体景观效果来弥补个体建筑体型不高的不足。

第二，中国人的建筑艺术更像是一种文化哲学的外化表现形式。在中国，五千年来的历史长河中有着绚烂丰富的传统建筑：从紫禁城到婺源民居，从故宫的宫门、道观寺庙之门到徽州民居的门窗、斗拱、梁、柱，再小到一砖、一瓦、一石、一刻，其中的每一个细节，都体现着中式的传统思想，都蕴藏着博大精深的文化哲理。在中国的古典建筑中，以大为美的宫殿、庙堂和住宅都必须严格按照封建礼制来体现布局的严整有序。比如，中式建筑中常见中轴线对称的安排，必然是以中轴之位为上，最重要建筑都会被安排在这里，这就是中国建筑壮阔雄壮的文化哲理的体现。

第三，中式建筑也非常讲究风水意识和阴阳观念，关注人与自然的“天人合一”，主张应该顺应自然规律的发展。其具体表

⁹ 转引自楼庆西，中国古建筑二十讲，生活·读书·新知三联书店，2001年版，第34页。

现形式是“适应自然环境而建造形状”与“注重维护自然景观的原生形态”。中国的古建筑并不是孤立存在，它讲究与山、水、植物之间的呼应，建筑师们常常是巧借自然之景，使建筑与自然构成和谐统一的整体，构造出具有生气的景观。

2.4.2 武当山的山水与建筑的特点

武当山北通秦岭，南接大巴山，山势绵延起伏，主峰天柱峰一柱擎天，由72座山峰拱拜，有“万山来朝”的气势。武当山的自然风光被著名书法家米芾称为“天下第一山”。在绵延的群山之中，如何建造能体现皇威的宏伟建筑呢？

武当山的建筑群选择遵循自然规律，按照山势的特点建造庞大的建筑群。工匠们使自然景观和建筑艺术巧妙融合，在一百多公里的古神道沿线，根据真武修仙的传说，建造了各式各样的建筑群组，营造出了“琼阁仙境”的效果。武当山的建筑无论是宏观上的布局还是细节上的工艺，都是中国建筑史上独一无二的佳作。武当山现在有五处宫观被国务院列为全国重点保护单位，武当山古建筑群也在1994年被列入了联合国教科文组织的《世界遗产名录》。

讲到山势的奇妙与建筑的巧妙，我们很容易想到同样是以山水奇观而闻名于世的文化名山——华山。华山位于陕西省，是秦

岭的分支。华山素以险峻著称，“自古华山一条路”讲的登上华山只有唯一的一条登山道，所有的景点都在这条登山道的沿线。华山的绝壁上有 370 余级的千尺幢，需游人手握铁索在悬崖上攀登。脚下是陡峭的悬崖，头顶只看得到一线天光。这样的景点设置，巧妙地利用了华山山势险峻的特点。华山的道观建筑都位于狭窄的山脊沿线之上，如巨龙般绵延起伏。

与华山相比，武当山古建筑群有以下特点：

第一，建筑规模宏大，是中国现存最大的道教宫观建筑群。据武当山志记载，武当山建筑群最庞大时拥有宫观约 20000 余间，在历经战火及动乱之后，武当山现存建筑群 33 个，建筑面积约为 5000 平方米。

第二，安排合理，宫观建筑相互照应。武当山整个建筑群以天柱峰的金殿为中心，其他山峰上的宫观大都建在山峰的轴线上，这样的布局让整个武当山建筑群形成了一个有联系的整体。突显万山来朝的皇权雄威。

第三，建筑设计巧妙，处处体现道教观念。武当山的每个建筑群都是顺应自然而建，不破坏山体，这是道教追求的“道法自然”宗旨的体现。一些建筑的布局也内含“阴阳”理论。《道德经》里说，“人法地，地法天，天法道，道法自然”，道教最崇

尚的就是“自然”。无论是大自然还是社会，都应该顺应它们本身的自然性，不应该用外力去改变它的本质。道教认为，“无为”是解决问题最好的良方，也就是什么都顺应规律，尊重自然，尊重规律。武当山的每个建筑都是顺应自然而建，不破坏山体，这是道教追求的“道法自然”宗旨的体现。

以太子坡的建筑为例。太子坡位于一块并不开阔的山腰平地上，很难建造出气势恢弘的殿宇。道教讲究“道法自然”，认为任何人和事都应该顺应自然的规律。所以中国古代的能工巧匠们在太子坡上，顺着起伏的山势建立了两座红墙：这两道墙高低起伏，跟中华民族的母亲河黄河一样蜿蜒曲折，所以该墙被命名为“九曲黄河墙”。这两道墙红墙绿瓦，有着皇室建筑独有的威严大气；两道墙蜿蜒起伏，又有着神龙摇摆般的动感。传说中的真武，曾在此读书，所以工匠们就修筑了这样的两道曲折墙来暗示真武求学、求道之路的艰辛。后来有很多人来这里为自己或者孩子的学业祈福。

除了建筑与山势的“天人合一”的融合外，武当山内还有很多水景的设计，也暗藏阴阳调和的玄机。中国古代的哲学家在对自然的观察中，发现了很多对立相生的现象，比如天与地，日与月，白天和晚上，冬天与夏天，男人与女人等。道家认为，“孤

阴不生，独阳不长”。意思是说，单独的阴性是无法生存的，单独的阳性也是不可能生长的，阴阳虽然相互对立，却又相互一寸，互相转化。水是属于阴性的，老子说“上善若水，水善利万物而不争。”¹⁰意思是说，世界上最好的东西就像水一样，水可以滋润世界上的所有东西，但从来不跟别的东西分高低、争名气。水的这种特性，使得它成为了调和阴阳，又彰显道教追求的代表。因此，在武当山里总不难发现跟水有关的景观。

在紫霄宫的大门口，有一个非常大的风水池，内有玄武最原始的形态——龟蛇缠绕像置于其中。池子内壁上雕有“八卦”符号：☰（乾），☷（坎），☲（艮），☳（震），☴（巽），☵（离），☶（坤），☱（兑）。紫霄宫这样的布局正是中国人认为的“风水宝地”。老子说，“万物负阴而抱阳，冲气以为和。”中国的风水理论认为，宝地一定要“负阴抱阳，背山面水”，意思是说，风水最好的建筑物一定要背靠着一座山，面对着一片水。如果做更细致的要求，还必须是左边有青龙，右边有白虎，前景视野开阔，远景有青山。紫霄宫就是这样，背靠着展旗峰，所有的宫院都好像坐在展旗峰这样的一座宝椅上。另外，紫霄宫建筑

¹⁰ 转引自（魏）王弼，老子道德经注校释，中华书局，2008年12月版，第117页。

群前面面对着八卦池，最外面设置了龙虎殿。这样的布局既顺应了自然的山势，又体现设计者追求“风水”的巧思妙想。

紫霄宫里暗藏日月玄机。在紫霄宫内有两座形状很特别的水池：大殿的前面，有一座圆形水池，有白色石栏，这里被称作日池；父母殿旁，有一座月牙形的水池，被称为月池。这两方水井的安排象征了道教讲究的阴与阳相生相克的理论。日池与月池的存在，是道教对“阴阳调和”的美好祈求。

除了风水池和日月池以外，紫霄宫门口的“金水渠”也大有来头。这座金水桥横跨在金水渠之上，形制与北京天安门前的金水桥相仿，这说明了这里正是皇室的家庙。顺着水流的方向可以见到一座宝珠峰，河水横穿宝珠峰，流进禹迹池，形成了“银线穿珠”的景观。禹迹池因为在紫霄宫的南部，因此被认为是紫霄宫的朱雀池，人们都相信，它是聚集紫霄宫灵气的一方风水池。也有人认为，从宏观的角度来看，紫霄宫里的金水渠象征了人体的经络，零星分布的八卦亭、钟鼓楼、碑亭、赐剑台、万松亭等象征人体的穴位。紫霄宫的整体布局像极了一张生动立体的《修真图》。¹¹

¹¹ 转引自胡桂兰，朱小玉，周志俊，试论武当山旅游资源之道教文化，重庆工学院学报，第20卷第6期。

2.4.3 武当山山水与建筑作为中国文化体验项目的可行性

第一，基础设施考量。武当山的自然风光俊美，七十二峰如朝拜般地朝向主峰，这样的山势在中国的名山之中仅此一座。世界遗产委员会对武当山的评价是“武当山古建筑中的宫阙庙宇集中体现了中国元、明、清三代世俗和宗教建筑的建筑学和艺术成就。古建筑群坐落在沟壑纵横、风景如画的湖北省武当山麓，在明代期间逐渐形成规模，其中的道教建筑可以追溯到公元七世纪，这些建筑代表了近千年的中国艺术和建筑的最高水平。”武当山景区建筑修缮和环境保护正同时进行。景区的盘山公路修建得既安全又美观。景区内大巴、缆车的设置与调度都较为科学。此外，商业步行街、旅客中心、酒店、民俗文化村、武当博物馆、武当演艺中心等基础设施建设也在日趋完善。武当山铁路和公路交通便捷，四通八达。随着火车的提速和机场的建设，武当山景区的交通条件将得到更大的改善。

第二，文化传播情况考量。武当山的古建筑群已经被列入了联合国教科文组织的《世界遗产名录》，受到了专家们的肯定。武当山的道教建筑建在与山峰溪涧巧妙融合的位置之上，建筑与山水相得益彰。武当山的建筑因为反映了道教建筑和皇家建筑的特点，其名声随武当道教的传播而为世人所熟知。无论是举世无

双的南岩绝壁“龙头香”、还是“北修故宫，南修武当”的绝高地位，对海内外游客都有一定的吸引力。

第三，与对外汉语教学的结合程度。中式建筑与西方建筑相比，特点非常突出。中国人对建筑与山水的审美情趣也是西方所没有的。所以中式的山水与建筑是具备中国文化代表性的。如果以武当山的山水与建筑作为文化体验项目，可以帮助外国学生们了解在道教文化影响下的中国人对于山水建筑的审美情趣，也能帮助他们理解一些山水建筑中的中国式哲学。

在武当山进行“山水与建筑”文化体验教学，可以用到的方法主要有：

1. 参观式教学法。对于武当山山水与建筑的学习，最直观有效的方法就是参观。教师可以安排学生参观因山势而建的太子坡，带领学生品味“九曲黄河墙”在局促空间内利用视觉扩大空间感的独具匠心，以及暗喻太子求学之路曲折而艰辛的深刻寓意；还可以安排学生登南岩，参观石殿与险要的龙头香，观看工作人员在悬崖峭壁上点龙头香，感受信道之人的虔诚之心。南岩是讲解七十二峰朝大顶奇特山势的绝佳地点，一众山峰都似熊熊火焰，倾向最高的天柱峰。南岩上的龙头香也朝着天柱峰的方向顶礼膜拜，建筑与山势的天人合一，龙头香奇观与秀美景色的巧妙融合，

这都是中国式山水与建筑的奇妙之处；在紫霄宫，可以为学生讲解道教特有的八卦风水学，紫霄宫的风水池、日月池、金水渠，都充分地反映了道家善于用水营造风水的建筑布局。

2. 讨论式教学法。安排学生参观武当山紫金城和金顶建筑群，在参观时，提醒学生留心紫金城和金顶建筑是怎样体现中国独有的山水与建筑文化的。参观完后，与学生一起讨论此地独特的道教建筑深意。教师还可以为学生讲解明成祖朱棣与武当山的故事，告诉学生们武当山建筑群是按照真武修仙的故事去安排与修建的，每一个道观的安排都暗含了道家设计师们的良苦用心。这样讨论与讲解相结合的方式，可以督促学生勤动脑，主动地参与到学习中，发现更多有趣的知识。

2.5 武当山样本的武术与养生

2.5.1 中华武术概述

中华武术起源于原始社会，当时的人类使用棍棒等工具与野兽搏斗，从而逐渐积累出一些攻防经验。由于中国地域宽广和历史悠久的缘故，在神州大地上流传着许多不同武术流派。在《中国大百科全书·体育》中，说武术“其内容是把踢、打、摔、拿、

跌、击、劈、刺等动作按照一定规律组成徒手的和机械的各种攻防格斗功夫、套路和单势练习。”¹²

我们知道，除了中国以外，还有许多的国家的体育项目也有攻防击技的特点，比如拳击、摔跤、击剑、柔道等。中华武术与国外的一些攻防击技相比，有着以下几种特点：

第一，中华武术的表现形式最为多样：对抗、套路、徒手、器械、单人、多人等。中国武术的器械也是由于地域的差异而丰富多样，如人们熟知的十八般兵器——刀、枪、剑、戟、斧、钺、钩、叉、鞭、铜、锤、挝、铙、棍、槊、棒、拐、流星锤。

第二，中华武术的内容十分丰富，众多拳种共存于世。而一个拳种又可分为多个分支，故中华武术种类繁多、富于变化。

第三，中华武术具有鲜明的民族文化特点，中华武术中包含了有关体育、健身、和中国武术独有之气功、及养生等重要内容。

2.5.2 武术与中国文化的关系

中华武术体现并促进了中华民族刚健有为的民族文化精神。中国的民族文化精神多种多样，张岱年、程宜山先生认为，“中国文化丰富多彩，中国思想博大精深，因为中国文化的基本思想也不是单纯的，而是一个包含诸多要素的统一体系。这个体系的

¹² 转引自中国大百科全书·体育，中国大百科全书出版社，1982年版，第418页。

要素主要有四：（1）刚健有为，（2）和与中，（3）崇德利用，（4）天人协调……而刚健有为思想则是处理各种关系的人生总原则。四者以刚健有为思想为纲，形成中国文化基本思想的体系。”

¹³中国人把生命的表现力放在至高的位置，认为无论是哪种艺术或是文化，只有表达出强劲的生命力时，才会展现出至美的光芒，所以中国人自始至终都追求着刚健有为的精神风貌。武术是一种击技运动，有竞争就意味着要追求致胜。武术运用于战争年代即是如此，比如明朝时的抗倭名将戚继光，他训练戚家军勇往直前、为国效忠的刚健有为精神。中国人注重阳刚之气，认为习武之人必然要有一种一往无前、顽强拼搏的奋发之气。对于习武之人来说，身体上的武术动作应该有刚直之貌，而内心深处的状态也应该表现出中国人特有的阳刚之气。这是一种对生命的歌颂与赞美。

武术对和谐的追求使中国哲学对天人合一的追求有了具体的表现。习武之人追求本体与大自然的和谐统一。他们认为，如果练习武术只单纯地追求“技术”，最终也只是练习到了武术的皮毛，只有认识了天人合一的道理，顺应了自然的变化规律，获得了物我合一、内外兼修，才会达到武术的至高境界。除此之外，

¹³ 转引自张岱年，程宜山，中国文化与文化争论，中国人民大学出版社，1990年版，第17-18页。

习武之人非常注重师法自然。他们对大自然的观察，他们会将动物、植物及自然界的变化融入到自己的武术之中，通过模仿、改良的方式，获得新的灵感。比如人们熟知的“螳螂拳”、“猴拳”等，就是以螳螂、猴子这两种动物的动作为基础，结合其他拳术创造而成。

2.5.3 武当武术是中华武术的重要流派

中国传统气功学，源自于道教的“内丹术”，气功讲求炼气与炼神，具有很高的科学价值和实用价值。道教武术在中国武术中别具一格，世称“北宗少林，南尊武当”。从道教追求长生不死，得道成仙的教义上看，道教的追求与中国人对生命的珍视，追求益寿延年 and 追求健康的思想不谋而合。道教的引导术和养生术也在中国普通百姓的练习中得到了极大的传播。

武当武术中最被世人熟知的是“太极拳”，太极拳的创造者是明朝时的张三丰。传说，武当道人张三丰，有一次看到蛇和鸟相斗的场面受到启发，于是模仿这个打斗场景，并且把《易经》、《道德经》和《庄子》中的思想与道教的引导术融合进去，创造了以太极拳、形意拳、八卦掌为主体的武当武术。

武当道教武术养生的主要观点主要有“天人合一的融合观”、“阴阳对立的统一观”、“形神兼备整体观”、“刚柔相济的平

衡观”和“动静结合的全面观”。具体来说，武当武术有以下几个特点：

第一，以武术来表现道。武当武术来源于道人们对天人合一、修炼登仙的渴望。道教把人体当作是一个小宇宙，修炼的目标就是要让人体的小宇宙和世界的大宇宙相融合。¹⁴所以在练功的时候，非常讲究阴阳调和。攻击的招式讲究以柔克刚，甚至招数名字也来自于《易经》和《道德经》。武当武术是道家、道教理论的生动体现。

第二，炼气为丹，修身养性。道教练丹有炼外丹和内丹的分别。外丹指用草药等药物炼成可以吃的药丸，而外丹指的是把自己的身体当作炼丹炉，把自己的精气视为药物，用阴阳去调和修炼，保持平和的情绪来养气，最终修道成仙。武当的武术运用手势步法和各种动作来调和血气，舒筋活络，让武术和养性很好地融合在了一起，所以武当武术有很强的养生作用。

第三，以静制动，以柔克刚。世界上武术都是都追求动作的力量、速度和强度，人们也普遍认为力量小的、速度慢的一定比不过力量大、速度快的。而武当的武术发明了以静制动、以柔克

¹⁴ 转引自胡桂兰，朱小玉，周志俊，试论武当山旅游资源之道教文化，重庆工学院学报，第20卷第6期。

刚的打法，讲究借力和转化，可以四两拨千斤，这都为武术文化提供了新思路。

与同为武林至尊的“少林功夫”相比，武当武术与少林功夫更适宜普通人学习。少林功夫是指在河南嵩山少林寺内，以佛教信仰为基础、体现佛教禅宗智慧的传统文化的武术体系。少林功夫是中原武术中历史最悠久、拳种门类最多的武术流派。最初修习少林功夫的都是少林寺的僧人，这些僧人以禅入武，习武修禅。少林武术有七十二绝技，刚劲威猛，对习武者的武术基础有相当高的技术要求。而武当派是内家之宗，强调内功修炼，以意运气，以气运身。武当武术的内家心法被众多别派武术吸收借鉴，成了中国武术练气内家之宗。除此之外，武当武术崇尚自然的拳法，具有很高的养生价值和健身价值。武当拳法要求以柔克刚、以静制动，也更适合普通人练习，全民参与。而武当因此，练习太极拳的人遍布全国各地。

2.5.4 武当武术作为中国文化体验项目的可行性

第一，基础设施考量。武当山上武馆众多，武术教学主要由武当武术传人和高级武术教练亲传身授。教学基地的基础设施和教学项目完善程度已相当成熟。目前，武当山武术团体和训练基地已开设的教学课程主要分为武术类和养生类两种。武术类课程

包括武当太极拳、形意拳、八卦掌、武当太乙五行拳、武当太乙逍遥掌、武当剑、武当太乙拂尘、武当玄武棍等几十套珍贵武术套路功法。养生类课程主要有武当太极拳、武当道门五行养生秘功、易筋功、武当五形养生功、八段锦、九宫旋转十二法、桩功等几十套中国传统优秀的养生功法。

第二，文化传播情况考量。提到中国功夫，没有人能忽视武当武术的地位。太极拳是结合阴阳五行之变化和中医经络学的理论知识，再加上古代的导引术和吐纳术而形成的一种拳术。中国人认为，修炼太极拳，能够祈祷修身养性、强身健体的作用。外国人认为这种能四两拨千斤的武术玄妙而神奇，于是武当山上总不难发现正在潜心钻研武术的外国人。从太极拳历来被作为中国大型活动开幕式表演节目及中国各地均有练习太极拳的风气来看，太极拳绝对是最具中国文化特色的代表之一。

第三，与对外汉语教学的结合程度。在许多开设了汉语国际教育专业的高校里，课程设置中必然会有中国文化类课程，许多学校都开设了太极拳课。因为太极拳是一种动作比较柔缓的中国武术，所以教练在教授过程中比较容易操作，学生练习起来也相对容易。二来，武术对外国人始终具有巨大的吸引力，如果能让

外国学生们学习一些太极课程，一定能激发他们学习中国文化的热情，同时也能提高他们的汉语水平。

在武当山进行“武术与养生”文化体验教学，主要利用观摩法。武当山上有很多精彩的武术表演，这些表演极具感染力。体验活动可以安排学生欣赏武当武术表演，让学生体味中华武术的神奇。除了武术表演之外，武当山上还有大量的武馆提供武术教学指导，学生可以在这些地方学习简式太极拳的套路招式。教师要帮助学生掌握太极拳的练习要领，并提醒学生注意吐故纳新的方法。除此之外，还可以为学生讲解道教修炼内丹的宗旨和教义，帮助学生领会武当山“武术与养生”的文化真谛。在语言学习方面，教师也应该对“吐故纳新”、“修身养性”、“以柔克刚”、“四两拨千斤”等词句进行讲解，帮助学生积累更多的汉语词汇。

三、建立中国文化体验基地的步骤与意义

3.1 建立中国文化体验基地的步骤概述

中国有很多著名的风景名胜，这些都可以作为文化体验活动的备选基地。然而，并不是每一个景观都能为中国文化体验活动提供具有鲜明中国文化代表性的体验。这就需要在建设之初，进行全方位、多角度的前期评估，筛选出那些能综合体现中国文化的景区。第二，借鉴一些已经开展过的中国文化体验活动的经

验，对中国文化体验基地的实际建设进行一系列的规划，找到能与对外汉语教学完美结合的方式，思考推广方案，寻求与开设了汉语国际教育专业的高校合作。以下将从中国文化体验基地的前期评估和建设推广三个方面来论述建立中国文化体验基地的措施与步骤。

3.1.1 前期评估

在挑选中国文化体验基地时，应该时刻把“什么才是具有中国文化代表性的内容”作为挑选的核心。要通过横向的比较，即对该文化内容在中国的表现形式与外国的表现形式进行对比，以此来明确什么才是最具中国特色的要素。如本报告在对样本武当山的评估过程中，通过与国外山川的比较，发现了武当文化中的中国宗教、中国山水与建筑、中国武术是别具中国文化特色的内容；然后，又在应该在纵向的比较中，再次去论证。比如，在宗教方面，拿武当山与泰山相比，得出了武当山独一无二的、鲜明的道教文化特点；在山水与建筑方面，将武当山和华山进行比较，得出武当山不仅是依照山体的走势，完全遵循自然规律地建造建筑群，而且还在建筑中暗含了独特的山水哲学，以及真武文化。在武术方面，拿武当山与嵩山比较，得出了武当武术对修习者的要求较低，具有普适性和养生性的特点。

具体的评估方案，如上文对武当山的评估过程。首先，应当考量文化体验基地的基础设施，即考量该地是否具备承载中国文化体验活动的的能力，是否有开展中国文化活动的丰富经验；第二，要考虑目的地在与类似的文化体验基地之间的同位竞争中具有怎样的文化优势，明确目的地的特点和竞争力；第三，要考量该文化体验项目与对外汉语教学结合的可行性，即是否能吸引外国学生们的兴趣，是否具有传播中国文化的意义等；最后，还应对该地的发展前景和政策支持等方面进行相关考量。

3.1.2 建设推广

首先，应该在已经开发成熟的旅游资源中，设置能突显基地中国文化特点的的体验项目。可以参考当地旅游营销的经验，了解哪些旅游产品是更具可行性和吸引力的，了解游客对于的审美倾向和审美需求。还可以借鉴已经在别处举行过的中国文化体验活动的经验，来设计多种多样的活动，以增强文化体验项目的参与性。完善基地的交通建设和接待能力。在基地开展具有中国文化特色的表演活动等。

寻求中国国家汉办的帮助，学习国家汉办在推广汉语过程中举办活动的经验。注意结合本地特色来建设中国文化体验基地。

可以拿出建设方案，请求国家汉办在政策上的支持与宣传，配合汉办举行相关的文化体验活动。

与开设汉语国际教育专业的高校进行沟通，可以为高校在文化活动推广提供活动策划、前期讲座资料筹备、体验活动行程安排及预算等帮助。

3.2 建立中国文化体验基地的意义

建立中国文化体验基地的意义众多，第一个意义在于：它有助于中华文化的传播。随着中国经济的腾飞，中国文化走国门也随之面临严峻挑战。国际社会对于中国文化的认知还比较滞后。大部分人对中国文化的认识依然停留在一些简单的诸如“饺子”、“筷子”、“书法”、“太极拳”这样的文化符号上，有些人甚至认为中国还有大部分人没吃上饭。如何避免这些文化上的误解呢？中国应该以开放的胸襟推动中国文化走出去，现代人应该思考怎样让中国的传统文化焕发新的光彩。建设中国文化体验基地就是一个具有可行性的发展模式。结合现代人的审美标准，设计新颖的体验方式，对传统文化的重新梳理和包装，最大限度地增强文化体验项目的吸引力。

文化体验基地的建设，有助于开展多渠道多形式多层次对外文化交流。在鲜明的文化对比下，让中国传统文化有机会参与世

界文明对话，促进中国文化与世界其他民族文化的相互学习。可以学习国外保护传统文化的经验，也可以学习国外传播传统文化的经验。这样的相互学习能够增强中华文化在世界上的感召力和影响力，让世界更了解中国。让世界知道，中国在继承传统文化的同时，始终没忘记要不断创新和与时俱进，中国这个拥有着世界最古老文明的国家依然是生机勃勃。

第二，建设中国文化体验基地，可以丰富对外汉语教学中的文化课程。对外汉语教学是当下正热的专业之一，其研究方向可以更多元，更与时俱进，这需要大量学者的共同努力。从事对外汉语教学的老师们不仅要帮助学生们训练汉语作为第二语言教学的熟练技能，更应该培养该专业的外国学生们理解中国文化、有效传播中国文化的能力。所以研究如何建设中国文化体验基地是非常必要的。这样的研究能够增强学科的实用性，能帮助培养单位培养出更符合社会需要的专门型人才。

第三，研究如何建立中国文化体验基地可以起到以文促教的作用。对于外国人而言，中文是非常难学的一门语言，不仅汉字难学，词语背后的文化内涵也相当复杂。博大精深的中国文化不是普通学习者能够轻松掌握的，所以学习中国文化是很有必要的。中国文化体验活动本身是极具吸引力，中国文化体验基地的存在，

能帮助体验者在文化体验中获得直观的感受，对中国文化知识产生具体的感想，加深他们对中国传统文化的深入理解。体验式教学比传统的填鸭式教学更能够激发学习者对中国文化的学习热情，有了学习文化的热情就必然能激发学习汉语的积极性。中国文化体验基地为体验式学习提供了可能，为课堂的多样性提供了可能。

第四，建立中国文化体验基地能够促进文化自省。对于基地本身而言，可以完善基地的基础设施建设和文化资源的开发，也为研究其自身发展的可能性提供了新的思路。当一个文化体验基地建成后，可以推动当地旅游经济的快速发展。但是我们现在常常见到这样的一种情况，景区文化不够有吸引力，景区纪念品千篇一律，景区大力开发新的旅游资源，但新景点无法与传统景点有效融合，反而破坏了原有资源的美感。这些都是景区过度商业化带来的弊端。建设中国文化体验基地，需要景区把最具中国文化代表性的项目拿出来进行开发与宣传，这有利于去推动景区管理者思考自身最特别、最具文化价值的旅游资源，避免因只追求商业价值而忽视景区内核价值的情况发生。

四、总结

这份可行型分析报告借鉴了近几年来中国各大高校举办的“孔子学院奖学金生文化体验”活动的宝贵经验，对中国文化课活动进行的创新性设计。论文以武当山为例，在综合了大量文献与专著的前提下，提炼了武当山所蕴含的以真武大帝为核心的道教文化、独一无二的山水文化、“天人合一”的建筑文化以及阴阳相生的武术文化。对武当山中这些具有鲜明中国文化代表性的体验要素进行了系统的分析：在宗教文化上，武当山是道教四大名山之首，是“道教”这一中国本土宗教的优良载体；在山水上，武当山兼具“万山来朝”的气势和山水相合的秀美；在建筑上，武当山古建筑群规模宏大，观塘楼阁相互照应，设计选址和谐巧妙，完美诠释了“天人合一”、“道法自然”的道教观念；在武术上，武当武术门类齐全、内外兼修、以静制动、以柔克刚。由此，再进行细致的对比研究：通过中国传统宗教与本土化后的外来宗教的特点对比，武当山与华山的山水之势与建筑特色的对比，武当武术与少林功夫的对比，等等，凸显了武当山作为中国文化体验基地的独特优势——它是传统民间宗教上的纯洁性、山水建筑文化上的代表性和武术内涵的独特性的完美结合，是进行中国文化体验的一方宝地。在此基础上，本文还对武当山作为中国文

化体验基地的基础设施、文化氛围、传播经验和同位竞争等方面进行了多方位评估，并对相关文化的教学方法提出了建议，最后得出结论。结论认为，武当山作为中国文化体验基地是完全可行的。最后，本文探讨了建立中国文化体验基地的步骤，提出了合理建议，并总结了建立中国文化体验基地对对外汉语教学的意义。

参考文献:

- 程裕祯. 1998. 《中国文化要略》. 外语教学与研究出版社.
- 陈水云. 2001. 《中国山水文化》. 武汉大学出版社.
- 曹丽娟. 1995. 道教外丹术与中国古代药理学. 《山东医科大学学报 (社会科学版)》.
- 胡桂兰, 朱小玉, 周志俊. 2010. 试论武当山旅游资源之道教文化, 《重庆工学院学报》. 第 20 卷第 6 期.
- 楼庆西. 2001. 《中国古建筑二十讲》. 生活·读书·新知三联书店.
- 吕大吉. 1998. 宗教是什么, 世界宗教研究.
- (魏) 王弼. 2008. 《老子道德经注校释》. 中华书局.
- 杨立志. 2008. 《武当文化概论》. 社会科学文献出版社.
- (明) 杨慎. 1993. 《升庵集》. 上海古籍出版社.
- 张岱年, 程宜山. 1990. 《中国文化与文化争论》. 中国人民大学出版社.
- 武当山志编纂委员会. 1994. 《武当山志》. 新华出版社.
- 佚名. 2007 年 11 月 5 日. 走进世界文化遗产武当山古建筑. 《湖北日报》.
- 中国武当道教协会. 2007. 《武当山道教概述》.
- Patrick R. Moran. 2004. **Teaching Culture: Perspectives in Practice**. Foreign Language Teaching and Research Press.

ABSTRACT

The Feasibility Analysis of Chinese Experimental Cultural Sites Setting

——A Case Study of Wudang Mountain

Fang Lin

This article introduces an innovative course design on Chinese culture in teaching Chinese as a foreign language by means of exploring some experimental cultural sites which meet the Chinese experimental cultural sites setting requirement.

According to the experiences from the activity of Confucius Institute Scholarship holders on Chinese culture, this paper selects Wudang Mountain, which vividly has the representiveness of Chinese culture, as the case study. After the field investigation and the contrast of Wudang culture, this paper screens out and sums up some perspectives which can symbolize Chinese culture, including religion, landscape and buildings, and martial arts.

Moreover this paper provides an overall evaluation on infrastructure and culture dissemination, which is dealing with Teaching Chinese as a Foreign Language, to verify the feasibility to become a Chinese culture experimental site.

Finally, as the Wudang Mountain case study, this article provides further suggestion on Chinese culture teaching, and survey on Chinese experimental sites construction.

Keywords: *Teaching Chinese as a Foreign Language, Chinese culture course, Experiential approach, Wudang Mountain.*

บทวิจารณ์หนังสือ

ปกรณ์ ศิวะพรประเสริฐ¹

สุวรรณา สถาอานันท์ (แปลและเขียนบทนำ). (2551).
หลุนอืว : ขงจื๊อสนทนา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

“หากจะกล่าวว่า เราไม่อาจเข้าใจ “ความเป็นจีน” ได้โดยไม่ศึกษา
ปรัชญาขงจื๊อ เราก็จะกล่าวได้เช่นกันว่า เราไม่อาจเข้าใจปรัชญาขงจื๊อ
ได้อย่างจริงจังหากไม่ศึกษาหลุนอืว” (สุวรรณา สถาอานันท์)

หลุนอืว (论语) จัดเป็นคัมภีร์พื้นฐานของสำนักปรัชญาขงจื๊อ
เป็นคัมภีร์รวมบทสนทนาที่เหล่าศิษย์สำนักขงจื๊อได้รวบรวมขึ้น
หลังมรณกรรมของขงจื๊อ หลุนอืวฉบับปัจจุบัน² แบ่งออกเป็น 20
เล่ม (แต่ละเล่มแบ่งออกเป็นบทย่อยๆหลายบท³) ชื่อของแต่ละเล่ม

¹ อาจารย์ประจำหมวดวิชาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

² ก่อนจะเป็นหลุนอืวฉบับปัจจุบัน เคยมีการค้นพบฉบับอื่นๆมาแล้ว ซึ่งแต่ละฉบับมีการ
แบ่งบท และมีจำนวนบทแตกต่างกันเล็กน้อย ผู้สนใจศึกษารายละเอียดได้จาก
<http://en.wikipedia.org/wiki/Analects>

³ หนังสือแปลหลุนอืวแต่ละเล่มอาจจะใช้ลักษณะนามไม่เหมือนกัน บางเล่มอาจจะแบ่งเป็น
‘บท’ และ ‘ตอน’ ตามลำดับ ในที่นี้จะเรียกตาม สุวรรณา สถาอานันท์ คือ ‘เล่ม’ และ ‘บท’
ตามลำดับ

เรียกตามอักษรสองหรือสามตัวแรกของบทที่หนึ่งในเล่มนั้นๆ มิได้เป็นการตั้งชื่อเล่มเพื่อสื่อความหมายแต่อย่างใด

ข้อความส่วนมากในหลุนอื๊วเป็นบันทึกการสนทนาระหว่างขงจื๊อกับบุคคลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ลูกศิษย์ เจ้าเมือง ชุนนาง ผู้หลักผู้ใหญ่ นายด่าน หรือกระทั่ง คนบ้า โดยขงจื๊อมิบทบาทเป็นผู้สนทนาหลักซึ่งถ่ายทอดความคิดหรือคำสอนให้กับคู่สนทนา (มีอยู่ไม่กี่บทเท่านั้นที่ผู้สนทนาหลักไม่ใช่ขงจื๊อ แต่เป็นศิษย์ซึ่งภายหลังได้รับยกย่องให้เป็นอาจารย์ในสำนัก⁴ เช่น เจิงจื๊อ 曾子 กับ โหวจื๊อ 有子)

เป็นที่น่าสังเกตว่าใน 20 เล่มของหลุนอื๊วนั้นมีเพียงเล่มที่ 10 เท่านั้นที่ไม่มีลักษณะเป็นบทสนทนาแต่เป็นการบรรยายถึงบุคลิกภาพการวางตัวของขงจื๊อต่อบุคคล พิธีกรรม และสถานการณ์ต่างๆ ด้วยความแตกต่างทั้งในด้านรูปแบบของเนื้อหาและกลวิธีการถ่ายทอดของเล่มที่ 10 นี้เองทำให้นักวิชาการหลายท่านแบ่งหลุนอื๊วเป็น 2 ส่วน และเสนอวิธีการอ่านหลุนอื๊วแตกต่างกันออกไป

⁴ จากบทเหล่านี้เองทำให้มีผู้สันนิษฐานว่า บางข้อความในหลุนอื๊วแต่งขึ้นจากศิษย์รุ่นหลัง (ไม่ใช่ศิษย์โดยตรง) และหลุนอื๊วฉบับปัจจุบันนี้น่าจะเกิดจากการรวบรวมข้อเขียนของศิษย์หลายรุ่น (ผู้ที่สนใจสามารถศึกษาเพิ่มได้จาก Andrew Zhonghu Yan . (2011). *An Existential Reading of the Confucian Analects*. New York: Cambria Press.)

ลักษณะของตัวบทที่รวบรวมไว้ในหลุนอวี่วี่วี่ไม่มีระบบระเบียบที่ชัดเจน ไม่ได้เรียงตามเหตุการณ์ ไม่มีการจัดหมวดหมู่เนื้อหา แม้ว่าอาจมีบางเล่มที่มีประเด็นเกาะกลุ่มกันแต่ก็ไม่สามารถอ่านร้อยเรียงเป็นเรื่องราวไปโดยตลอด ประเด็นของเนื้อหาที่กระจัดกระจายไปตามบทต่างๆ มีทั้งเรื่องสังคม การเมืองการปกครอง จารีตประเพณี วัฒนธรรม ศีลธรรม การศึกษา ตลอดจนสุนทรียภาพ

ในที่นี้ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงหลุนอวี่วี่วี่ฉบับภาษาไทยเล่มหนึ่งคือ “หลุนอวี่วี่ : ขงจื๊อสนทนา” ที่แปลและเรียบเรียงโดย สุวรรณสถานานันท์ ซึ่งเป็นหนึ่งในหนังสือแปลหลุนอวี่วี่ที่มีความสมบูรณ์ในทางวิชาการอย่างมาก

ในส่วนของการแปล ผู้แปลเริ่มต้นจากฉบับแปล และใช้เกณฑ์การแบ่งบทของ เจมส์ เล็กเก็ตต์ (James Legge) ซึ่งเป็นสำนวนแปลภาษาอังกฤษอันเป็นที่นิยมในทางวิชาการสากล ทั้งนี้ ผู้แปลยังได้เทียบเคียงกับสำนวนแปลอื่นๆ อีก 4 สำนวน ซึ่งเป็นที่ยอมรับในทางวิชาการ ได้แก่ สำนวนของ ดีซี เลอ (D.C. Lau), อาร์เธอร์ แวลีย์ (Arthur Waley), รอเจอร์ เอมส์ กับ เฮนรี โรสมอนต์ (Roger T. Ames and Henry Rosemount, Jr.), และบรูคส์ กับ บรูคส์ (E. Bruce Brooks and A. Taeko Brooks) พร้อมทั้งตรวจสอบกับต้นฉบับ

⁵ หลุนอวี่วี่ ที่แปลเป็นสำนวนต่าง ๆ นั้น มีการแบ่งเล่มเป็น 20 เล่มเท่ากันทุกสำนวน แต่ภายในแต่ละเล่มอาจมีการแบ่งเป็นบทย่อยๆ ต่างกันไปบ้าง การแบ่งแบบเจมส์ เล็กเก็ตต์เป็นที่นิยมในแวดวงวิชาการมากที่สุด

ภาษาจีน⁶กับผู้รู้ภาษาจีนหลายท่าน การเลือกใช้คำแปลต่างาก็ได้ให้เหตุผลประกอบ ข้อความที่มีการแปลไปมากกว่าหนึ่งความหมายก็ได้รวบรวมอธิบายไว้ในเชิงอรรถท้ายบทโดยไม่ได้ละเลย ส่วนความบางตอนที่คลุมเครือก็แปลโดยทิ้งความไว้แก่นั้น ไม่ได้ต่อเติมโดยพลการ “หลุนอืว : ขงจื๊อสนทนา” ฉบับนี้จึงจัดได้ว่าเป็นฉบับแปลภาษาไทยที่สมบูรณ์อย่างยิ่ง

นอกจากบทแปลภาษาไทยแล้ว ในหนังสือยังมี บทนำ ที่ได้เรียบเรียงประเด็นสำคัญในหลุนอืวไว้ โดยเริ่มจากสิ่งที่ผู้อ่านควรมีพื้นฐานเพื่อง่ายต่อการแสวงหาความเป็น “ระบบ” หรือ “หนึ่งใช้เรียงร้อยสรรพสิ่ง” ในปรัชญาขงจื๊อ ด้วยการกล่าวถึงบุคลิกลักษณะและบทบาทของคู่สนทนาสำคัญที่จะพบในหลุนอืว เช่น เหยียนหุย (颜回) จื่อกั๋ง (子貢) จื่อลู่ (子路) ไฉหว่า (宰我) เป็นต้น⁷

จากนั้นจึงไล่เรียงประเด็นไปจาก สภาพความเสื่อมของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในระดับต่างๆที่ปรากฏอยู่ในหลุนอืว

⁶ ภายในเล่มได้แยกต้นฉบับหลุนอืวภาษาจีน(เขียนด้วยอักษรตัวเต็ม)ไว้ด้านหลังต่างหาก ซึ่งเป็นฉบับที่มีการแบ่งบทต่างจาก เจมส์ เล็กเก็ต เล็กน้อย ผู้อ่านที่มีความรู้ภาษาจีนสามารถอ่านเทียบเคียงกันไปได้

⁷ บุคคลเดียวกันในหลุนอืวบางครั้งอาจจะเรียกด้วยชื่อยานาม เช่น เหยียนหุย ในบางบทอาจจะเรียกว่า เหยียนหวน (颜渊) หรือ หวน (渊) หรืออย่าง จื่อกั๋ง ก็จะเรียกว่า ชื่อ (賜) เรื่องชื่อ ฉายา พร้อมประวัติของศิษย์แต่ละคนที่ปรากฏในหลุนอืวสามารถหาอ่านเพิ่มเติมได้จาก อมร ทองสุก (แปลและเรียบเรียง). (2549). *คัมภีร์หลุนอืว*. ปทุมธานี : สำนักพิมพ์ ชุนหวัด.

ทั้งระดับผู้ปกครองที่ใช้ขนบจารีต (礼 หลี่) อย่างน้อย ระดับสังคม โดยรวมที่ความชั่วร้ายของคนมีมากขึ้น มาตรฐานทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป(ในทางที่เลวลง) และระดับครอบครัวที่ความกตัญญูเหลือเพียงเปลือกนอก ในสถานการณ์เช่นนี้ คนบางกลุ่มก็เข้าร่วมฉกชิงผลประโยชน์ บางกลุ่มก็ละทิ้งหน้าที่ทางสังคม อันเป็นเหตุให้ขงจื้อต้องนำเสนอทางออกให้กับยุคสมัย โดยหนังสือเล่มนี้ได้จับเอาประเด็นสำคัญในปรัชญาขงจื้อมานำเสนอ 6 ประเด็นได้แก่

1. มนุษยธรรม (仁 เหริน) ว่าด้วยคุณสมบัติเบื้องต้นแห่งความเป็นมนุษย์
2. ความรัก ความเกลียด ว่าด้วยความรู้สึกที่ถูกต้องดีงาม
3. ขนบจารีต (礼 หลี่) ว่าด้วยการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์แห่งความเป็นมนุษย์
4. วิญญูชน (君子 จวินจื่อ) ว่าด้วยมนุษย์ผู้พัฒนามาดีแล้ว
5. การเดินทางกับความรู้ทางปรัชญา ว่าด้วยความเชื่อมโยงของความรู้และอุดมการณ์
6. รัฐธรรม ว่าด้วยปรัชญาการปกครอง

และเนื้อหาส่วนสุดท้ายของบทนั้นก็จบลงด้วย คำตอบของคำถามที่ว่าแท้จริงแล้วขงจื้อเป็นนักอนุรักษนิยมหรือไม่?

แม้หนังสือเล่มนี้ จะเป็นหลุนอี่วฉบับแปลที่มีความสมบูรณ์ พร้อมทั้งมีการจับประเด็นไว้ให้อย่างเป็นระบบ แต่ประเด็นที่ผู้แปลนำเสนอก็เป็นเพียงแนวความคิดส่วนหนึ่งที่มีอยู่ในหลุนอี่วเท่านั้น ภูมิปัญญาอันลึกซึ้งของขงจื้อ ไม่อาจถูกจำกัดได้ด้วยคำกริยาเพียงเล่มเดียว ปัจจุบันยังมีอีกหลายประเด็นที่ต้องการการตีความ ขยายความ และทำความเข้าใจ

ในการ“ร่วมวงสนทนา”กับหลุนอี่ว ผู้อ่านแต่ละคนสามารถเลือกพิจารณาประเด็นที่ตนสนใจ หรือ ขยายความเข้าใจของตนด้วยการอ่านฉบับแปลสำนวนอื่นๆ หรือกระทั่งการอ่านหนังสือปรัชญาจีน โบราณสำนักอื่นๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กันทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น เต้าเต๋อจิง ม่อจื๊อ เมิ่งจื๊อ หานเฟยจื๊อ แล้วผู้อ่านก็จะเข้าใจ “ความเป็นจีน” ได้มากขึ้น

เอวัง...